

Fézer–Károlyi–Petkó–Törő

**A gazdasági társaságok
megszűnése**

**Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press**

Fézer – Károlyi – Petkó – Törő

**A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK
MEGSZŪNÉSE**

Debrecen, 2010.

Szerzők:

Dr. KÁROLYI GÉZA (PhD) egyetemi docens
V. fejezet
Dr. TÖRŐ EMESE (PhD) egyetemi adjunktus
IV. fejezet
Dr. PETKÓ MIHÁLY (PhD) egyetemi adjunktus
VI-IX. fejezetek
Dr. FÉZER TAMÁS (PhD) egyetemi adjunktus
I-III. fejezetek

Lektor:

Prof. Dr. CSÉCSY GYÖRGY tanszékvezető egyetemi tanár

Szerkesztő:

Dr. Károlyi Géza és Dr. Fézer Tamás

A szerzők és a lektor a Debreceni Egyetem Állam- és
Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszékének munkatársai

Kézirat lezárva: 2010. március 20.

© Fézer T., Károlyi G., Petkó M., Törő E. 2010.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	9
I. A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MEGSZŰNÉSÉRŐL ÁLTALÁBAN	11
I.1. A megszűnés esetei	12
I.1.1. Időtartam eltelte, megszűnési feltétel megvalósulása	12
I.1.2. Jogutód nélküli megszűnés elhatározása	12
I.1.3. Tagok száma egy főre csökken	12
I.1.4. Cégbíróság megszünteti a társaságot	13
I.1.5. Jogszabály által elrendelt megszűnés	13
I.1.6. Jogutódlással történő megszűnés (átalakulás).....	13
I.2. A megszűnés általános szabályai	14
II. A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK JOGUTÓDLÁSSAL TÖRTÉNŐ MEGSZŰNÉSE (ÁTALAKULÁS)	17
II.1. Az átalakulás fogalma	17
II.2. Az átalakulási tilalmak	18
II.2.1. Végelszámolási és felszámolás eljárás	19
II.2.2. Vagyon hozzájárulás meg nem fizetése.....	20
II.2.3. Bejegyzett társaság követelménye	20
II.2.4. Non-profit gazdasági társaság gazdasági társasággá alakulásának tilalma	21
II.2.5. Tagkizárási per során felfüggesztett tagsági jogok	21
II.2.6. Tagoknak biztosított külön jogok figyelmen kívül hagyása	22
II.3. A kényszer-átalakulás	22
II.4. Az átalakulás menete	23
II.5. A legfőbb szerv első döntése	25
II.6. A tervezetek könyvvizsgálata	27
II.7. A legfőbb szerv második döntése	28
II.8. A közlemények közzététele	29
II.9. Az átalakulás cégbejegyzése	30
II.10. A cégbejegyzést követő feladatok	31
II.11. Az átalakulás különleges szabályai	32

II.11.1. Az átalakulási közlemény többlétszabályai	32
II.11.2. Felelősségi viszonyok az átalakulás során.....	33
II.11.3. Egyszerűsített átalakulás.....	33
II.11.4. Részvénytársaságok átalakulásának speciális szabályai	34
II.12. Az egyesülés szabályai.....	34
II.12.1. Beolvadás.....	35
II.12.2. Összeolvadás.....	36
II.12.3. Részvénytársaságok egyesülésére vonatkozó speciális szabályok	37
II.13. A szétválás szabályai	38
II.13.1. Különválás	39
II.13.2. Kiválás	39
II.14. Európai kitekintés.....	39
<i>III. A CSŐDJOG TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE</i>	<i>41</i>
III.1. A csődjog adósközpontú korszaka	41
III.2. A hitelező-orientált szabályozás.....	43
III.3. A csődjog kodifikálásának korszaka	45
III.4. Középpontban az állam.....	46
<i>IV. CSŐDELJÁRÁS</i>	<i>49</i>
IV.1. A csődeljárás fogalma, jellemzői.....	49
IV.2. Az eljáró bíróság.....	49
IV. 3. A csődeljárás alanyai.....	49
IV.4. A vagyonfelügyelő.....	50
IV.5. A csődeljárás megindítása	51
IV.6. A csődeljárás kezdő időpontja	53
IV.7. A moratórium célja, joghatásai.....	53
IV.8. A hitelezői követelések bejelentése és nyilvántartásba vétele	54
IV.9. Egyezségi tárgyalás, fizetési haladék meghosszabbítása	54
IV.10. A csődegyezés alakja és tartalma	55
IV.11. A csődeljárás befejezetté nyilvánítás vagy megszüntetése ..	56
<i>V. FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS.....</i>	<i>57</i>
V.1. A felszámolási eljárás célja, fogalma	57

V.2. A felszámolási eljárás megindítása	57
V.3. A felszámolási eljárás és a felszámolás kezdő időpontjának elkülönítése.....	57
V.4. A fizetéseképtelenségi okok	59
V.5. Ideiglenes vagyonfelügyelő a felszámolási eljárás bírósági szakaszában	60
V.6. A bíróság által hozott határozatok	61
V.7. A felszámolás közzététele	61
V.7.1. A bíróság értesítési kötelezettsége a felszámolás elrendeléséről	62
V.7.2. Az adós gazdálkodó szervezet vezetőjének kötelezettségei és hitelezőkkel szembeni felelőssége.....	62
V.8. A felszámoló jogállása	63
V.9. felszámolás megindításának joghatásai.....	66
V.10. A hitelezői választmány – hitelezői érdekvédelem	68
V.11. Egyezség a felszámolás keretében.....	68
V.12. A felszámoló eljárása	69
V.13. A felszámoló felelőssége	72
V.14. A felszámolási eljárás befejezése	72
V.16. Egyszerűsített felszámolás	74
VI. A TANÁCS 2000. MÁJUS 29-I 1346/2000/EK RENDELETE A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSRÓL	75
VI.1. Bevezetés	75
VI.1.1. A rendelet célja, hatálya, fogalmak.....	75
VI.1.2. A rendelet hatálya, fogalmak.....	76
VI.2. Főeljárás.....	77
VI.2.1. A főeljárás megindítása.....	77
VI.2.2. Alkalmazandó jog.....	79
VI.2.3. Hitelezők, harmadik személy jogállása.....	81
VI.2.4. Tájékoztatási kötelezettség a hitelezők irányába.....	83
VI.2.5. A bejelentett követelés tartalma.....	84
VI.2.6. A fizetéseképtelenségi eljárások hatása a folyamatban lévő peres eljárásokra.....	84
VI.2.7. A fizetéseképtelenségi eljárás elismerése	84
VI.2.8. Az elismerés joghatásai.....	84

VI.2.9. A felszámolói kinevezés igazolása, hatásköre.....	85
VI.2.10. Kötelezettség teljesítése az adós számára	86
VI.2.11. Egyéb határozatok elismerése és végrehajthatósága.....	87
VI.2.12. A főeljárás utólagos megindítása.....	87
VI.3. Másodlagos fizetéseképtelenségi eljárások	88
VI.3.1. Az eljárás megindítása	88
VI.3.2. Együttműködési és tájékoztatási kötelezettség.....	88
VI.3.3. A hitelezői jogok gyakorlása.....	89
VI.3.4. Az értékesítés felfüggesztése.....	89
VI.3.5. A másodlagos fizetéseképtelenségi eljárásokat befejező intézkedések	90
VI.3.6. A másodlagos eljárásban fennmaradó vagyontárgyak.....	90
VII. VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS	91
VII.1. A gazdasági társaságok megszűnéséhez kapcsolódó eljárás lényege, célja, esetei	91
VII.2. A végelszámolási eljárás önkéntes megindítása (önkéntes eljárás).....	94
VII.2.1. A vagyonrendezési eljárás és a végelszámolás kapcsolata	97
VII.2.2. A végelszámolási eljárás megindításának joghatásai	98
VII.2.3. A végelszámoló feladatai, jogállása	99
VII.2.4. A végelszámoló felelőssége	106
VII.2.5. A végelszámoló teendői a végelszámolás befejezésével kapcsolatban.....	107
VII.2.6. A hitelezők jogállása	109
VII.2.7. A vagyon felosztása.....	110
VII.3. Kényszer-végelszámolás.....	110
VII.3.1. A legfőbb szerv jogállása.....	111
VII.3.2. A cégbíróság jogállása	111
VII.3.3. A kényszer-végelszámolás időtartama.....	112
VII.3.4. A kényszer-végelszámolás és a felszámolási eljárás viszonya... ..	112
VII.3.5. A végelszámoló személye, jogállása	112
VII.4. Egyes társasági formákra vonatkozó különös szabályok... ..	114
VII.4.1. Egyszerűsített végelszámolás	114
VII.4.2. Korlátolt felelősségű társaság.....	116
VII.4.3. Részvénytársaság.....	116
VII.4.4. Szövetkezet	117
VII.5. A felszámolási- és a végelszámolási eljárás összehasonlítása	117

VIII. AZ ISMERETLEN SZÉKHELYŰ CÉG MEGSZÜNTETÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁS	119
VIII.1. A törlési eljárás történeti áttekintése	119
VIII.2. Az eljárás megindításának feltételei, a törlési és a felszámolási eljárás kapcsolata.....	123
VIII.3. Előzetes eljárás (első lépcső).....	123
VIII.4. A megszüntetési eljárás elrendelése (második lépcső).....	124
VIII.5. A volt tagok, tulajdonosok felelőssége.....	127
VIII.6. A törlési eljárás kapcsolata a vagyonrendezési eljárással	129
IX. VAGYONRENDEZÉSI ELJÁRÁS	131
IX.1. Bevezetés	131
IX.2. Az eljáró bíróság.....	132
IX.3. Az eljárás megindítása.....	132
IX.4. Az eljárás lefolytatása.....	134
IX.5. A vagyon felosztása.....	136
IX.6. A vagyonrendező díjazása	137
IX.7. Az eljáró bíróság feladatai az eljárás befejezésekor.....	138
IRODALOMJEGYZÉK	139

ELŐSZÓ

A gazdasági élet hazai és nemzetközi színterén egyaránt elfogadott és gyakran alkalmazott személyi kört alkotnak a gazdasági társaságok. A vállalkozás szabadságának elvéből következően az üzletszerű gazdasági tevékenységet folytatni szándékozó jogalanyok társaságokat hozhatnak létre, az Európai Unión belül a letelepedés szabadságával, a személyek, áruk, szolgáltatások és tőke szabad mozgásával összefüggésben szabadon folytathatják tevékenységüket. A jogi személy fikció a polgári jogi tanok körében, a jog által konstruált fogalom, mesterséges teremtmény. Napjaink társasági formái számos esetben valóban elkülönítik a gazdasági társaságot alkotó személyeket és magát a társaságot, és ritka – szinte mindig célzatos jogsértéshez igazodó – kivételtől eltekintve a társaságot önállóan jelenítik meg a gazdasági forgalomban. A gazdasági társaságokkal szerződéses kapcsolatba lépő személyek a magánszemélyek közötti jogügyleteknél megszokott bizalmi viszonyt nem tudják feltétlenül kialakítani, a partnerválasztás motivációjánál megvizsgálni. A polgári jog általános felfogásával ellentétben a gazdasági társaságokra vonatkozó szabályok jelentős részre kógens, a társaságok létszakaihoz kapcsolódó eljárások menete részleteiben meghatározott. A hitelezők védelme, a társaságok működésének átláthatósága, pénzügyeik ellenőrizhetősége, a gazdasági verseny tisztaságának és sokszereplős színterének megőrzése megkívánja, hogy a jog e személyi kategória tekintetében kötöttebb szabályokat tartalmazzon.

A társaságok alapítása és működése során számos előírás biztosítja az állam, az adós és a hitelező érdekeit egyaránt szem előtt tartó funkcionálást. A társaságok megszűnésének szabályai azonban fokozottan igénylik a hitelezővédelem követelményeinek érvényre juttatását, hiszen a társaság vagyonának „eltüntetése”, a hitelezői követelések kielégítetlenül hagyása reális veszéllyel fenyeget a társaságok ezen létszakában is. A megszűnés során újabb érdekek is a figyelem középpontjába kerülnek, hiszen már nem pusztán az adós társaság, annak tagjai, valamint a kielégítési alapot kereső hitelezők érdekei ütköznek, hanem az állam és a gazdaság azon törekvése is, hogy a gazdasági élet sokszínűsége, a gazdaság szereplőinek monopolhelyzetet megakadályozóan nagy száma ne csökkenjen, ne szenvedjen csorbát. A vita nélküli megszűnési módok esetében csupán fogalom meghatározások, a fedezet nélkül maradt követelések tekintetében hosszan szabályozott eljárások egyaránt megtalálhatók a gazdasági társaságok létezésének utolsó szakaszában.

A magyar felsőoktatásban e jegyzet első kiadása hiányt pótol, ugyanis a megszűnéshez kapcsolódó fizetésképtelenségi eljárások, a jogutódlással történő megszűnést jelentő átalakulás, az európai tendenciák, az új cégtörvény vonatkozó rendelkezéseinek feldolgozása egyetlen átfogó jellegű egyetemi jegyzetben sem kapott előtte helyet. A Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Tudomány az oktatásban” szakalapítvány 2004. évi pályázatának támogatásával a szerzők arra vállalkoztak, hogy olyan jegyzetben gyűjtsék össze a gazdasági társaságok megszűnésére vonatkozó hazai és európai szabályokat, gyakorlati kérdéseket, bírói gyakorlatban kimunkált alapvetéseket, amelyet nem kizárólag a jogi felsőoktatás hallgatói, de a gyakorlat szakemberei is szívesen forgatnak majd.

A kötet végigvezeti az olvasót a gazdasági társaságok megszűnéséhez kapcsolódó hatályos magyar joganyagon, apró betűvel szedett részben a vonatkozó bírói gyakorlatot is ismertetve, valamint arra vállalkozik, hogy az Európai Unió magánjog területére is betörő jogalkotásának témát érintő vívmányait felvázolja, és a hazai szabályozás kritikáját is sorai közé inkorporálja.

A kötet harmadik kiadása jelentős tartalmi és szerkezeti átdolgozáson ment keresztül. Az átdolgozást az első kiadás megjelenése óta eltelt idő tapasztalatai, a 2010-ben bekövetkezett csődjogi reform, valamint a társasági törvény és a cégtörvény módosításai egyaránt szükségessé tették.

Debrecen, 2010. március 20.

A Szerzők

I. A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MEGSZŰNÉSÉRŐL ÁLTALÁBAN

Ahogy a gazdasági társaságok formáinak meghatározása taxatív hatályos törvényünkben¹ (Gt.), úgy a megszűnés módzatait is részletesen és hézag nélkül határozza meg jogunk. A megszűnés törvényben szabályozott eseteihez azonban a Cégtörvény² (Ctv.) és a Csődtörvény³ (Cstv.) is kiegészítő, elsősorban eljárási szabályokat fűz. A Gt. a társaságok keletkezéséhez hasonlóan a megszűnés tényét is a cégjegyzékben való regisztrációhoz köti. A törvény kimondja, hogy a gazdasági társaságok a cégjegyzékből való törlésükkel szűnnek meg. A megszűnés eseteit két osztályozási szempont mentén vizsgálhatjuk: a társaság megszűnhet **jogutód nélkül** és **jogutódlással** egyaránt.

A **jogutód nélküli megszűnés** azt is jelenti, hogy a társaság végleg megszűnteti tevékenységét, vagyont pedig a hitelezői igények kielégítését követően (feltéve, ha marad még vagyon ezen felül) a tagok között felosztja. A gazdasági társaság jogutód nélkül a következőképpen szűnhet meg:

- A létesítő okiratban meghatározott időtartam eltelt, más megszűnési feltétel megvalósult.
- A gazdasági társaság legfőbb szerve határozza el a jogutód nélküli megszűnést.
- Ha a társaság tagjainak száma egy főre csökken.
- A cégbíróság a gazdasági társaságot a Ctv-ben meghatározott okokból megszűnteti.
- Jogszabály rendeli el a társaság jogutód nélküli megszűnését.

A **jogutódlással történő megszűnés** ezzel szemben egy lényeges változást eredményez a társasági jogviszonyban, hiszen azt jelenti, hogy a korábbi társaság helyébe új jogalany vagy jogalanyok lépnek, ily módon tehát van folytatása a társaság tevékenységének.

¹ 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról

² 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról

³ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról

I.1. A megszűnés esetei

I.1.1. Időtartam eltelte, megszűnési feltétel megvalósulása

A társaságok alapításakor a létesítő okirat kötelező tartalmi elemei között szerepel a társaság időtartamának meghatározása. Bár jellemzően a gazdasági társaságok határozatlan időre jönnek létre, és a törvény is ezt tekinti főszabálynak, azonban nincs akadálya annak, hogy valamely cél megvalósulására (feltétel bekövetkeztére) vagy meghatározott időtartamra hozzanak létre a tagok társaságot. A létesítő okiratokra – lévén többségük elnevezésében is szerződés – a kötelmi jog általános szabályai is vonatkoznak, így a polgári jog alapján az időtartam eltelte, feltétel bekövetkezte kötelemszüntető jogi tényeknek minősülnek.

I.12. Jogutód nélküli megszűnés elhatározása

Ahogy a társaság alapítása önkéntes, úgy a megszűnés esetén is lehetőség van arra, hogy a legfőbb szerv – főszabály szerint háromnegyedes többséggel (jogi személyiség nélküliek esetén egyhangúan) – elhatározza a társaság jogutód nélküli megszűnését. Ehhez a megszűnési módhoz kapcsolódik a társaság vagyoni viszonyait rendező végelszámolási eljárás, melynek szabályai a Cégtörvényben találhatók.

I.1.3. Tagok száma egy főre csökken

A társaság római jogból származtatott fogalma megköveteli, hogy legalább két személy közös cél elérésére hozza létre. Napjainkban egyszemélyes társaságok alapítására is lehetőség van azonban, és hatályos jogunk a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság szabályainál rendelkezik az egyszemélyes társaságokról. Abban az esetben azonban, ha a főszabály szerint legalább két tagot számláló társaság tagjainak száma egy főre csökken, a társaság megszűnik.

A jogi személyiség nélküli társasági formák esetében – közkereseti társaság és betéti társaság – a Gt. lehetőséget ad arra, hogy egy türelmi idő alatt az egy főre csökkent társaság kiegészítse magát. Amennyiben a közkereseti vagy betéti társaság tagjainak száma egy főre csökken, úgy hat hónap áll a társaság rendelkezésére, hogy új tagot jelentsen be. Amennyiben a három hónapos moratórium eredménytelenül telik el, e társaságokat is terheli a megszűnést kimondó törvényi rendelkezés.

I.1.4. Cégbíróság megszünteti a társaságot

A Cégbíróság a gazdasági társaságok valamennyi létszakát figyelemmel kíséri, felügyeletet gyakorol a társaságok felett. A törvényességi felügyeleti eljárás a cégbíróság kezébe adott eszköz. A működés jogellenessége esetében a törvényességi felügyeleti eljárásban alkalmazható szankciók között a legsúlyosabb a cég megszüntetnek nyilvánítása.

II.5. Jogszabály által elrendelt megszűnés

A gazdasági társaságok joganyaga komplex, így nem csupán a Gt. és a Ctv. tartalmaz működésükre vonatkozó szabályokat. A jogszabály által kimondott megszűnésre legtöbb esetben a Csődtörvény rendelkezései alapján kerül sor. Amennyiben a gazdasági társaság fizetéképtelen helyzetbe jut, vagyona a tartozásokat nem fedezi, úgy egy szigorúan bírósági kontroll alatt álló eljárás – a felszámolási eljárás keretében – történik meg a társaság megszüntetése a hitelezői igények sorrend szerinti kielégítése után. A felszámolási eljárást megelőzheti vagy siker esetén elkerülhetővé is teheti a csődeljárás, mely a fizetéképtelen gazdasági társaság reorganizációjának kísérlete. Mindkét eljárás szabályai részletesen bemutatásra kerülnek a következő fejezetekben.

I.1.6. Jogutódlással történő megszűnés (átalakulás)

A gazdasági társaságok működésük során társasági formát válthatnak, más társaságokba beolvadhatnak, más társaságokkal összeolvadhatnak, kiválással új társaságot alapíthatnak vagy különválva a jogelőd helyébe több új társaságot léptethetnek. A jogutódlással történő megszűnés egyben alapítási mód is, hiszen az átalakulás következményeként új társaság jön létre. Az átalakulás szabályait a jegyzet külön címszó alatt tárgyalja.

I.2. A megszűnés általános szabályai

A **megszűnés időpontja** főszabály szerint a *törlés időpontja*. A törlés hatályával kapcsolatosan a Legfelsőbb Bíróság 5/1999. *PJE határozata* tartalmaz iránymutatásokat. Ennek értelmében a cégek a törlést elrendelő végzés keltének hatályával törlendők a cégjegyzékből. E szabályt a bíróság azonban felülírhatja. Ettől eltérő időpontban kerül törlésre a társaság, ha a megszűntnek nyilvánítás időpontját a cégbíróság a törlést elrendelő határozatában a bejegyző végzéssel vagy létesítő okirattal kapcsolatos per eredményeképpen a per során eljáró bíróság ítéletében meghatározott időponttal egyezően állapítja meg.

A törvény rendelkezik a végelszámolási, felszámolási eljárás keretében történő megszűnésről, megszüntetésről is. Még az ilyen részleteiben szabályozott eljárások befejeztével is előfordulhat azonban, hogy később válnak ismertté olyan követelések, amelyek a megszüntetést megelőző eljárásban figyelmen kívül maradtak. Az ilyen követelések érvényesítése vonatkozásában az **elévülési idő öt év**, melynek a kezdete a társaság megszűnése, azaz a cégjegyzékből való törlés időpontja. Amennyiben jogszabály ennél rövidebb elévülési időt állapít meg egyes követelések vonatkozásában (pl. fuvarozási jogviszonyból származó igények esetében egy év), akkor az elévülésre ezek a szabályok irányadók.

Az **elévülési idő számítására vonatkozó speciális szabály**, ha a követelés nem a társasággal szembeni, hanem valamelyik tagot terheli. Amennyiben a tag felelőssége a társaság fennállása alatt a tartozásokért korlátlan volt, és a tag tagsági jogviszonya a társaság megszűnése előtt szűnt meg, úgy az elévülés *kezdő időpontja a tagsági jogviszony megszűnésének pillanata*

A **jogutódlással történő megszűnés** (átalakulás) körében a törvény általános jelleggel kimondja, hogy a jogelőd társaságokat terhelő kötelezettségek vonatkozásában a *jogutód társaság helytállni köteles*. A megszűnt társaság kötelezettségeiért a volt tagok csak másodlagosan felelnek, így felelőségük csak akkor kerül előtérbe, ha a jogutód társaság nem tudja kielégíteni a tartozásokat.

A **megszűnt társaság tagjai** a társaság által *ki nem elégített tartozásokért felelősséggel tartoznak*. Felelőségük terjedelme attól függ, hogy a társaság fennállása alatt milyen felelősségi szabályok szerint voltak

kötelesek helytállni. Közkereseti társaság tagjai és betéti társaság beltágjai esetében – ahol a tagok korlátlan és egyetemleges felelősséggel tartoznak – a megszűnést követően is korlátlan és egyetemleges felelősséggel tartoznak a ki nem elégített kötelezettségek vonatkozásában.

A korlátozott felelősséggel rendelkező tagok (korlátolt felelősségű társaság tagjai, részvénytársaság részvényesei, betéti társaság kültagjai) a megszűnést követően csak a felosztott társasági vagyontól nekik jutó hányad erejéig tartoznak felelősséggel.

A **felelősség-átvitel** intézménye korrekciót jelent a fenti szabályhoz képest. *Nem hivatkozhat ugyanis korlátozott tagi felelősségére az, aki ezzel visszaélt.* Ennek megfelelően a korlátolt felelősségű társaság azon tagjai és a részvénytársaság részvényesei, akik a társaság elkülönült jogi személyiségével és korlátlan felelősséggel a hitelezők rovására visszaéltek, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített tartozásaiért és egyéb kötelezettségeiért.

A **felelősség-átvitelt kiegészítő szabály**, hogy azon tagok és részvényesek is ilyen felelősséggel tartoznak, akik a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek, vagy a társaság vagyonát saját vagy más személyek javára úgy csökkentették, hogy tudták, vagy kellő körültekintés tanúsítása esetén tudniuk kellett volna, hogy ez által a társaság a kötelezettségeit harmadik személyek részére nem lesz képes teljesíteni.

II. A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK JOGUTÓDLÁSSAL TÖRTÉNŐ MEGSZŪNÉSE (ÁTALAKULÁS)

II.1. Az átalakulás fogalma

A gazdasági társaságok megszűnésének sajátos módja az átalakulás. Az átalakulás *speciális megszűnési mód* abban a tekintetben, hogy létrejön egy, a megszűnő gazdasági társaság helyébe részben vagy egészében lépő új társaság. Az átalakulás a megszűnés *jogutódlással* bekövetkező formája.

Az átalakulás az új Gt. rendelkezései között már jelentős pozíciót foglal el. A kereskedelmi törvény (1875. évi XXXV. tc.) csupán a részvénytársaságok és az egyesülések átalakulásáról rendelkezett, és az 1988. évi VI. törvény (régí Gt.) sem tartalmazott a jogutódlással történő megszűnésre irányadó szabályokat. A gazdasági társaságokra alkalmazható átalakulási szabályok elsőként átfogó jelleggel az 1989. évi XIII. törvényben jelentek meg. Az 1997-es társasági törvény már önálló fejezetet szentel a jogintézménynek, és a társasági jog általános részébe tartozónak ismeri el az átalakulás szabályait.

Az átalakulás definiálása során tágabb és szűkebb értelemben vett fogalom meghatározást különböztetünk meg:

Szűkebb értelemben átalakulás alatt olyan szervezeti változást értünk, amelynek során a gazdasági társaság *társasági formát vált*. Ekkor nem jön létre új jogalany, hanem a jogelőd helyébe egy jogutód lép, így a jogelőd társaság megszűnik és új formában működik tovább.

Tágabb értelemben az átalakulást két nézőpontból vizsgálhatjuk: társaságok *egyesülhetnek és szétválhatnak*. Ezekben az esetekben a társaságok darabszámában változás áll be, hiszen egyesülés esetén rendszerint csökken a társaságok száma, míg szétválás esetében több társaság jön létre.

Az **egyesülés** megvalósulhat *összeolvadás* és *beolvadás* útján, a **szétválás** két formája pedig a *kiválás* és a *különválás*.

Hatályos társasági törvényünk az átalakulás szűkebb és tágabb értelmét egyaránt ismeri, és a formaváltást, egyesülést és szétválást nevesíti az átalakulás esetkörei között. A törvény az átalakulásra vonatkozó közös szabályok cím alatt azokat az előírásokat tárgyalja, amelyek az átalakulás alapesetére, a társasági forma megváltoztatására vonatkoznak. Természetesen ezek a közös szabályok az egyesülés és szétválás esetköreire is alkalmazandók. A gazdasági társaságok **formaváltása esetében** az *alapításra vonatkozó szabályok* irányadók az átalakulásról szóló fejezetben rögzített kivételekkel.⁴ Ez a generálklauzula biztosítja, hogy az átalakulással (társasági formaváltással) létrejövő jogalanyok születésének jogszabályi háttere során ne kelljen újra ismétlésekbe bocsátkoznia a jogalkotónak. Az alapítási szabályok alkalmazhatósága kötelezettség, tehát átalakulás esetében is tekintettel kell lenni olyan előírásokra, mint pl. jegyzett tőke minimuma, apport jellege.

Az *átalakulás* tehát nem csupán megszűnési, hanem *alapítási mód is*. A Gt. azonban nem használja az univerzális jogutódlás fogalmát, mivel a tágabb értelemben vett átalakulás nem minden formájára igaz, hogy a létrejövő új társaság általános jogutódjává válik a megszűnt gazdasági társaságnak. Szétválás esetében például az új társaságok a későbbiekben kifejtésre kerülő szabályok alapján részesednek a jogelőd társaság jogaiból és kötelezettségeiből.

II.2. Az átalakulási tilalmak

A társasági törvény az átalakulás folyamatának útjába néhány olyan tilalmat gördít, mely megszorítások a *hitelezővédelem*, a *gazdasági élet zavartalansága*, a *jegyzett tőke védelmének* szabályait kijátszó magatartásokat igyekeznek kiszűrni. Az átalakulási tilalmak egyben **alanyi feltételeket** is jelentenek, hiszen az átalakulás megkezdéséhez a jogalanyoknak teljesíteni kell ezeket a negatív oldalról megfogalmazott kritériumokat.

⁴ Gt. 69. § (1)

II.2.1. Végelszámolási és felszámolás eljárás

Nem határozhat az átalakulásról az a gazdasági társaság, amelyik végelszámolási vagy felszámolási eljárás hatálya alatt áll.

A **végelszámolás** esetében a társaság legfőbb szerve saját elhatározásából dönt a társaság megszüntetése mellett, így az átalakulási *korlát* ebben a tekintetben *nem abszolút*. A társaságnak ugyanis a cégjegyzékből való törlésig lehetősége van a végelszámolási eljárásról hozott döntésének megváltoztatására, ezzel pedig a tovább működő társaság átalakítására.

A **felszámolási eljárás** hatálya alatt álló társasággal szembeni tilalom azonban már *független a társaság akaratától*. A felszámolást ugyanis a bíróság határozata indítja el, melynek célja, hogy a hitelezők érdekeinek megfelelően szüntesse meg a fizetésektelen helyzetbe jutott gazdasági társaságot. Ebben a stádiumban a cégek átalakulása több szempontot mérlegelve is tiltott magatartás. Az átalakulás az életképes, likviditással rendelkező társaságok eszköze, és mint ilyen, egy megszüntetés alatt álló cég esetében nem alkalmazható. Fontos tényező az is, hogy a felszámolás esetében végbemenő átalakulás a társaság és *tagjainak felelőssége* vonatkozásában merőben új helyzetet teremtene, így a hitelezők kielégítését is megghiúsíthatná. Egy alapvetően a társaság tartozásaiért mögöttes felelősséggel tartozó tagi szisztémát megváltoztató átalakulás máris megadná a lehetőséget arra, hogy a fizetésektelen helyzetbe jutott társaság tagjai kibújjanak a mögöttes felelősség szabálya alól.

A **csődeljárás** vonatkozásában a törvény *nem zárja ki* az átalakulás lehetőségét. Ennek magyarázata, hogy a csődeljárás célja a reorganizáció, a társaság fizetőképességének törvényes eszközökkel való helyreállítása. Ennek egyik formáját jelentheti az átalakulás, ezzel pl. a minimális jegyzett tőke követelményének enyhítése.

II.2.2. Vagyoni hozzájárulás meg nem fizetése

Az átalakulás megkezdéséhez szükséges, hogy *valamennyi tag* vagyoni hozzájárulását teljes egészében befizesse, a társaság *rendelkezésre bocsássa*. Az átalakulás során a hitelezők védelme érdekében, a könyvelés tisztaságának biztosítására a törvény megköveteli, hogy a *tőke átlátható és követhető legyen* a változás szakaszában.

Kérdésként merülhet fel, hogy a **pénzbeli hozzájárulás maradéktalan rendelkezésre bocsátása** kizárólag az átalakulni szándékozó társaságra vonatkozik, vagy a létrejövő új társaságot is terheli. A kérdés jelentősége az ún. „*feles szabály*” létezését tekintve vizsgálendő. A társasági törvény ugyanis lehetőséget biztosít a gazdasági társaságok esetében a pénzbeli hozzájárulás felének alapításkori befizetésére, és a fennmaradó rész egy éven belüli pótlására. Bár a törvény kifejezetten nem rendezi a kérdést, azonban abból kiindulva, hogy a társasági formaváltás esetében az alapításkori szabályokat kell alkalmazni, így a vagyoni hozzájárulás *teljes megfizetése csak az átalakuló társaságot terheli*. A *jogutód társaság* – csakúgy mint alapítás esetében – *lehetőséget kap* a feles szabály alkalmazására.

II.2.3. Bejegyzett társaság követelménye

A korábbi szabályozással ellentétben ma a gazdasági társaságok bejegyzésük napjával, *ex nunc* hatállyal jönnek létre. A merev szabályt korrigálja az *előtársaság intézményének elismerése*, mely korlátokkal ugyan, de bizonyos mozgásteret és cselekvési lehetőséget biztosít a még be nem jegyzett társaságok számára.

Az átalakulással létrejövő új társaságok azonban **nem működhetnek előtársasági formában**, azaz a jogutód gazdasági társaság bejegyzéséig a társaság a bejegyzett jogelőd társaság formájában végzi tevékenységét. A rendelkezés magyarázata, hogy – szemben az alapítással – átalakulás során létezik egy jogelőd társaság, melynek törvényi felelősségi szabályai rögzítettek, és ez a társaság az átalakulási folyamat teljes lebonyolításához szükséges valamennyi aktus kifejtésére alkalmas. A jogelőd társaság *törlésére* és a jogutód *bejegyzésére* tehát *egy időpontban kerül sor*, így biztosított a jogfolytonosság.

II.2.4. Non-profit gazdasági társaság gazdasági társasággá alakulásának tilalma

2007. július 1-ig a közhasznú társaságok esetében a Polgári Törvénykönyv **kizárta** annak a lehetőségét, hogy a **közhasznú társaság gazdasági társasággá alakuljon** át.

A rendelkezés magyarázata volt, hogy a közhasznú társaság tevékenységét a köz érdekében végzi, és mint ilyen, előnyökhöz jut a hatályos jogszabályok alapján. A közhasznú társaság nem profitorientált, azonban gazdasági társasággá átalakulva ezeket a már megszerzett előnyöket nem a köz érdekében, hanem tagjai javára használhatná fel. A **fordított irányú átalakulás** ennek értelmében **nem tiltott**. Gazdasági társaság tehát dönthetett arról, hogy közhasznú társaság formájában kíván tovább működni.

A Ptk. a könnyítés lehetőségét adta azzal, hogy a *korlátolt felelősségű társaságok közhasznú társasággá alakulása* esetében elegendő követelménynek minősítette a *társasági szerződés módosítását*.

A közhasznú társaság funkcióját 2007. július 1-jén a non-profit gazdasági társaság váltja fel, amely már nem a közhasznú társaságoknál irányadó kft. szervezeti és működési struktúrát tekinti főszabálynak, hanem valamennyi gazdasági társasági forma választható a non-profit jelleg megvalósítójaként. A közhasznú társaságra vonatkozó korábbi átalakulási tilalom azonban a non-profit társaságok esetében is fennmarad, hiszen ahogy a társaság, úgy a rendelkezés célja is változatlan.

II.2.5. Tagkizárási per során felfüggesztett tagsági jogok

A Gt. abban az esetben is megtiltja az átalakulást, ha az átalakulni szándékozó társaságot érintően **tagkizárási per van folyamatban**, és a bíróság a **tag tagsági jogait felfüggesztette**.

A rendelkezés magyarázata, hogy az átalakulás menete során abban a kérdésben is határozni kell, hogy a jogelőd társaság tagjai közül ki kíván a jogutód társaságban részt venni, valamint milyen szabályok alapján történik az elszámolás a társaságtól megváló taggal. A tagkizárási per során a tagsági jogaiban *felfüggesztett tag nem gyakorolhat szavazati jogot*, így a fenti kérdések eldöntésében sem nyilváníthat véleményt.

II.2.6. Tagoknak biztosított külön jogok figyelmen kívül hagyása

Az átalakulás során az egyes tagoknak biztosított **külön jogokat és más előnyöket azonos tartalommal kell átvenni** a jogutód társaság létesítő okiratában.

Ez alól csak az az eset képez **kivételt**, ha a tag külön jogáról kifejezetten, **írásban lemond**. Az átalakulási tilalom célja, hogy az átalakulást rendszerint lebonyolító, operatív ügyvitelért felelős vezető tisztségviselők ne szüntethessék meg egyoldalúan a tagoknak korábban a legfőbb szerv által juttatott előnyöket. A tag tehát bármennyire is nem kíván befolyni az átalakulás lebonyolításába, az őt megillető előnyök nem csökkenhetnek vagy szűnhetnek meg az új társaságban kifejezett írásbeli hozzájárulása nélkül. A *tilalom abszolút*, azaz gátját jelenti a jogutód társaság cégbejegyzésének. Az új társaság létesítő okirata így egy újabb többletelemmel bővül a szabály felállításával, hiszen a külön jogokat azonos formában és tartalommal kell átmenteni.

II.3. A kényszer-átalakulás

Az *átalakulás* főszabályként *lehetőség* a társaság kezében. A társasági törvény azonban szabályoz olyan eseteket, amikor a társaság nem mérlegelheti az átalakulás szükségességét, azt kötelezően kell elhatároznia. A kötelező előírás célja, hogy korábban a régi Gt. (1988. évi VI. törvény) a társaság gondjaira bízta, hogy a jegyzett tőke leszállításával vagy átalakulással oldják meg az esetleges pénzügyi problémákat. Ennek eredménye az lett, hogy társaságok nagy száma működött jogellenesen, az előírt minimális jegyzett tőke alatti összeggel.

A hatályos Gt. értelmében:

- amennyiben a **számveteli beszámoló** alapján egymást követő két évben **nem rendelkezik** a társaság a társasági formára előírt **minimális jegyzett tőkéjének megfelelő összegű saját tőkével**, és
- a második év számveteli törvény szerinti beszámolójának **elfogadásától számított három hónapon belül** a szükséges **saját tőke biztosításáról nem gondoskodik** a társaság, *kötelező* más gazdasági társasággá való *átalakulás* elhatározása.

A rendelkezésből látható, hogy – mivel a törvény a kötelezően előírt jegyzett tőkéről tesz említést – a kötelező átalakulás esete csak *korlátolt felelősségű társaságok és részvénytársaságok* esetében lehet releváns.

A kényszer-átalakulás azonban mégis *kiküszöbölhető* azzal, hogy ha a fenti feltételek fennforognak, a társaság nem átalakulását, hanem *jogutód nélküli megszűnését* határozza el.

Ha azonban az *átalakulás mellett dönt*, akkor mindenképpen *társasági forma váltására* kerül sor, hiszen olyan formát kell választania, amelyben nincs a jegyzett tőkére vonatkozóan előírás, vagy a kötelező minimum alacsonyabb a jelenlegi formára előírtnál.

II.4. Az átalakulás menete

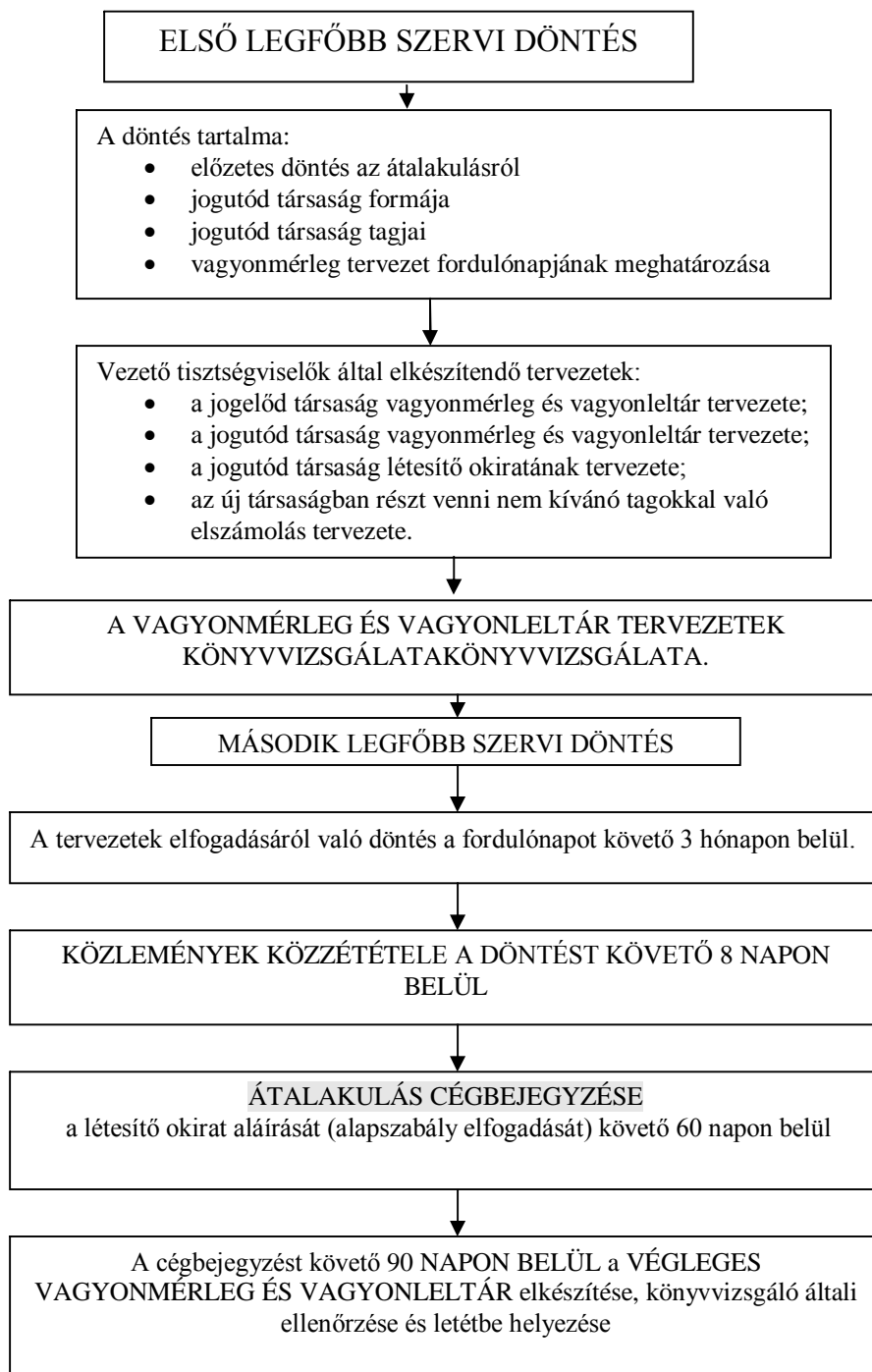
Az átalakulás folyamata részleteiben szabályozott a társasági törvényben. Az aprólékos, garanciális szabályokkal körülbástyázott rendelkezések célja, hogy a következő alapvető követelmények érvényre jussanak az eljárás során:

- *nyilvánosság,*
- *hitelezők védelme,*
- *jegyzett tőke valóságának elve,*
- *megváló tagokkal való elszámolás,*
- *munkavállalók tájékoztatása.*

Az átalakulás legfontosabb állomásait a **legfőbb szerv döntései** képezik. Minden társaság esetében a legfőbb szervnek **két alkalommal** kell határoznia az átalakulásról. Az *első* határozat az átalakulásról szóló *ideiglenes döntés*, amely kijelöli az átalakulás lebonyolítása során a vezető tisztségviselőket terhelő feladatokat, a létrejövő új társaság kereteit. A *második* döntés az első határozat alapján elkészített tervezetek elfogadása, az átalakulásról szóló *végleges döntés*.

A Gt. lehetőséget ad arra, hogy ha a létesítő okirat ezt megengedi, akkor a *vezető tisztségviselők saját hatáskörben készítsék elő* (külön előzetes legfőbb szervi döntés felhatalmazása nélkül) az átalakuláshoz szükséges dokumentációt. Ilyen esetben a legfőbb szerv ezeket elfogadva az átalakulásról csupán **egy alkalommal** és véglegesen határoz.

A folyamatot a következő ábra szemlélteti:

II.5. A legfőbb szerv első döntése

A legfőbb szerv első határozatának **célja**, hogy az átalakulásról *előzetesen határozzon*, és *megbízza a vezető tisztségviselőket* az átalakulás lefolytatásához kötelezően előírt *tervezetek elkészítésével*. Az első legfőbb szervi határozatnak a következő kérdésekre kell kitérnie:

- az átalakulási *szándék* kifejezett kinyilvánítása,
- a létrejövő új társaság *tagjainak köre*,
- a létrejövő új társaság *formája*,
- a vagyommérleg tervezet *fordulónapja*.

A határozatot **háromnegyedes többséggel** (jogi személyiség nélküli társaságok esetében *egyhangúan*) kell meghozni.

Amennyiben az átalakulás során a jogelőd társaság valamely tagja kifejezi a jogutód társaságban való részvételi szándékát, és a jogelőd részére teljesített vagyoni hozzájárulását „átviszi” a jogutód társaságba, később a szervezeti változás (átalakulás) elutasítása vagy megghiúsulása esetén a jogelőd társaságban fennálló tagsági jogviszonya nem tekinthető megszűntnek az átalakulásra vonatkozó jognyilatkozataira alapozva. A bírói gyakorlat szerint a gazdasági társaságok stabilitását biztosítja az, hogy az átalakulás során kinyilvánított tagi akarat, amely szerint a jogelőd tagja a jogutód társaságban tagsági jogviszonyt kíván kialakítani, és ennek érdekében vagyoni hozzájárulását felajánlja a létrejövő társaságnak, önmagában az átalakulás sikertelensége esetén nem szolgálhat indokul a tagsági jogviszony jogelőd társaságban való megszüntetésére.⁵

Szintén az átalakulással érintett társaság tagjával kapcsolatos az a gyakorlati kérdés, amikor az átalakulás alatt álló társaság valamely tagjának személye jogutódlás következtében megváltozik. Ha az átalakulás alatt álló betéti társaságban az alapító kültag jelezte a jogutód társaságban való részvételi szándékát, akkor jogutódja nem a cégbejegyzéstől függően utóbb esetleg létrejövő tagsági jogviszonyt szerzi meg az átalakulás jogkövetkezményeként, hanem azt a lehetőséget, hogy – ha a többi tag elfogadja – a megszűnt tag helyett, annak jogutódjaként a társaság alapítására irányuló társasági szerződés módosítását aláírja.⁶

A határozat tartalmi elemei közül a **vagyommérleg tervezet fordulónapja** érdemel bővebb kifejtést. A fordulónap csak az *első* és az átalakulást véglegesen kimondó *második legfőbb szervi döntés napja* közé tehető. A fordulónap az a naptári nap, amikor a gazdasági érdekekre, mérlegtervezetekre tekintettel a *legkedvezőbb feltételekkel* bonyolítható le az átalakulás.

⁵ BH2003. 428

⁶ BH2002. 316

Az első határozat a **vezető tisztségviselőkre számos feladatot** ró, melyek közül a leglényegesebb az átalakulás megalapozását jelentő tervezetek elkészítése:

- az *átalakuló* társaság *vagyonmérleg és vagyonleltár tervezete* a fordulónapon,
- a *létrejövő* társaság *vagyonmérleg és vagyonleltár tervezete* a fordulónapon,
- a létrejövő társaságban részt venni nem szándékozó tagokkal való *elszámolás tervezete*,
- a létrejövő társaság *létesítő okirata*.

A **vagyonmérleg** a gazdasági társaság *vagyonának* – aktíváknak és passzíváknak – a teljes körű *számbavétele*, aminek alátámasztására szolgál a **vagyonleltár**, melyben a források és eszközök *tételesen* is feltüntetésre kerülnek.

Vagyonmérleg tervezetként a törvény *könnyítésként* lehetővé teszi, hogy a társaság a *korábban elfogadott beszámolót* használhassa fel, amennyiben azt a végleges döntést (a második legfőbb szervi határozatot) megelőző *6 hónapon belül* fogadták el. Ez a rendelkezés a szerényebb anyagi lehetőségekkel rendelkező társaságok számára kedvezmény, hiszen ennek segítségével nem kell újra díjat fizetni a beszámoló után a tervezet elkészítéséért is.

A létrejövő új társaság **vagyonmérleg tervezete** több ponton is **eltérhet** az átalakuló társaság tervezetétől, azonban az eltéréseket a törvény kifejezetten és taxatív módon rögzíti:

- az új tagok vagyoni hozzájárulása *növeli*,
- az átalakuló és létrejövő társaságban egyaránt résztvevő tagok pótlólagos vagyoni hozzájárulása *növeli*,
- az új társaságban részt venni nem szándékozókkal való elszámolás *csökkenti*.

Az új társaság **létesítő okiratával** kapcsolatosan **többletkövetelményként** jelentkezik a korábban az átalakulás korlátainál tárgyalt *külön jogok* átmentése.

Az alapítás szabályaitól eltérően azonban *nem kell tekintettel lenni* átalakulás során az apport és készpénz törvényben előírt *arányára*. A szabályozás indoka, hogy a működését már régebb óta folytató jogelőd társaságnak nagyobb eszközkészlettel a birtokában ne kelljen eladásokra

kényszerülnie csupán azért, hogy meglévő vagyontárgyait az arányszabályok teljesítése érdekében készpénzzé konvertálhassa.

A törvény a következő esetekben kötelezővé teszi **átalakulási terv elkészítését** (a vagyonszármazékok-tervezet melléklete) is, melyben az átalakulás során szükségessé vált eseményeket, folyamatokat világítják meg:

- A jogutód tőkeszerkezetét a jogelődhez képest átrendezi.
- A cégvagyont átértékelik.
- Átalakulás folytán új tagok kerülnek be a vállalkozásba.
- A tagok egy része megválnak a társaságtól.
- Az átalakulás érdekében a tagoknak pótlólagos vagyoni hozzájárulást kell teljesíteniük.

A legfőbb szerv azonban ilyen körülmények hiányában is rendelkezhet átalakulási terv elkészítéséről.

II.6. A tervezetek könyvvizsgálata

Az elkészült tervezeteket **könyvvizsgálóval** kell ellenőriztetni. A könyvvizsgáló személyére a törvény a **függetlenség** biztosítása érdekében szigorú szabályokat állít fel.

Az ellenőrzést végző könyvvizsgáló *nem lehet az átalakuló társaság könyvvizsgálója, valamint az új társaságban sem láthat el könyvvizsgálói feladatokat az új társaság cégbejegyzéstől számított 3 évig.* A tervezetek könyvvizsgálatát végző könyvvizsgáló függetlenségének kritériumai tovább bővülnek azzal a kitéttel, hogy ilyen feladattal az a könyvvizsgáló nem bízható meg, aki a vagyonszármazékok-tervezetek fordulónapját megelőző *két üzleti évben* a társaság számára könyvvizsgálatot végzett vagy a nem pénzbeli hozzájárulás átértékelését ellenőrizte. A szabály tehát azokat a könyvvizsgálókat is kizárja az átalakulás során való közreműködésből, akik két éven belül bármilyen – akár eseti jellegű – könyvvizsgálói tevékenységet végeztek a társaság számára.

A függetlenséget biztosító megkötések azonban csak az ellenőrzést végző könyvvizsgálóra vonatkoznak, így a *tervezetek elkészítésében* a társaság könyvvizsgálója korlátok nélkül *közreműködhet.*

II.7. A legfőbb szerv második döntése

A legfőbb szerv átalakulást véglegesen kimondó döntésének **időpontját** a törvény korlátozza azzal, hogy előírja: a vagyonszámoló tervezet fordulónapjától nem telhet el hosszabb idő, mint **3 hónap**. Ennek megfelelően három esetkör lehetséges az *ülés időpontjára* vonatkozóan:

- az a fordulónap, amelyre a tervezetben hivatkozott adatok vonatkoznak;
- a tervezet elkészítésének időpontja, amely a fordulónapnál későbbi;
- a tervezet elkészítését követő későbbi időpont.

A három hónapot előíró időkorlát indoka, hogy a jogalkotó biztosítsa, hogy az elfogadás időpontjában a tagok olyan adatokat ismerhessenek meg, amelyek a *valós állapotokat* tükrözik.

Az első és második legfőbb szervi döntés között azonban *nem feltétlenül maximum 3 hónap telhet el*. Lehetőség van ugyanis arra is, hogy a fordulónapot az *első ülés előtti időpontra* tegye a társaság, ha gazdasági érdekei ezt kívánják. Ekkor a két ülés között – mivel a három hónap a fordulónaptól számít – kevesebb, mint három hónap telhet csak el.

A második **döntés tartalma** a következő:

- döntés a *tervezetek* elfogadásáról;
- a létrejövő új társaság tagjait illető *vagyonhányad* meghatározásáról szóló döntés;
- a kiváló tagokat megillető vagyonhányad *kiadásáról* való döntés.

A **kiváló tagokkal való elszámolásnak** az új társaság cégbejegyzését követő *30 napon belül* meg kell történnie. Ez a rendelkezés *egyoldalúan közens*, tehát lehetőség van arra, hogy a tagok ennek időpontját meghosszabbítsák, de a cégbejegyzés előtti kiadását semmiképpen sem rendelhetik el.

A szabály jelentősége az *átalakulás megghiúsulásával* áll szoros *összefüggésben*. Abban az esetben ugyanis, ha az átalakulással létrejövő gazdasági társaság vagyonszámoló-tervezet szerinti *saját tőkéje* – a jogutód társaságban tagként részt venni nem szándékozó személyeket megillető vagyonhányad elkülönítése után – *nem érné el a jegyzett tőkének* a törvényben meghatározott *legkisebb összegét*, az átalakulás *megghiúsul*.

Ezt csak úgy kerülhetik el, ha a cégbejegyzési kérelem benyújtásáig a különbözetet a *tagok maguk bocsátják* a társaság rendelkezésére. A törvény egyértelműen rendezi, hogy ha a társaság saját tőkéje ugyan pozitív, de a jegyzett tőke mértékénél alacsonyabb, akkor a távozó tag a jegyzett tőkéhez viszonyított vagyoni hozzájárulás arányában kapja meg járandóságát elszámoláskor. Amennyiben azonban a társaság vagyonszűkülésben van, azaz vagyont a tartozásai meghaladják, úgy átalakulás esetén a távozó tagot vagyoni kiadás nem illeti meg.

II.8. A közlemények közzététele

A törvény a közérdek és a hitelezővédelem biztosítása miatt a **nyilvánosság** követelményét kifejezett cselekvésre sarkalló rendelkezésekkel tölti meg tartalommal. Ennek értelmében a társaságnak kötelezően nyilvánosságra kell hoznia az átalakulás tényét, hogy azok az érdekeltek is tudomást szerezzenek róla, akiket nem kell közvetlenül értesíteni a Gt. értelmében. A közlemény *információ* a hitelezők felé. A második legfőbb szervi döntést követő *8 napon belül* a *Cégek közlöny két egymást követő* lapszámában kell a közleményt megjelentetni. A közlemény tartalma:

- átalakuló társaság neve, székhelye, cégjegyzékszám, és az átalakuló társaság neve, székhelye, társasági formája,
- létesítő okirat elfogadásának napja,
- az átalakuló és a létrejövő gazdasági társaság vagyonszűkülés-tervezetének legfontosabb adatai, különösen a jegyzett és a saját tőke összege,
- létrejövő társaság tevékenysége,
- létrejövő társaság vezető tisztségviselőinek neve és lakóhelye,
- hitelezőknek szóló felhívás.

A **hitelezőknek szóló felhívás** tárgyalása során ki kell emelni, hogy az átalakulás ténye *nem teszi lejárttá* a társasággal szemben fennálló követeléseket. Azok a hitelezők, akiknek a társasággal szemben fennálló, az első közzététel előtt keletkezett *le nem járt követelésük* van, a második közzétételtől számított 30 napon belül *biztosítékot* követelhetnek.

Amennyiben azonban a *tag felelőssége* az átalakuló gazdasági társaság kötelezettségeiért *korlátozott*, ezzel a biztosíték igénylési lehetőséggel a hitelezők *csak akkor* élhetnek, ha az átalakulással létrejövő társaság

jegyzett tőkéjének összege kevesebb, mint a jogelőd társaságé volt az átalakulás elhatározásakor.

II.9. Az átalakulás cégbejegyzése

Az átalakulás cégbejegyzése iránti igényt a létesítő okirat aláírásától, alapszabály elfogadásától számított *60 napon belül* kell az illetékes cégbíróságon előterjeszteni. A bejegyzési kérelemmel egyidejűleg a *jogelőd cég törlését* is kérni kell, hiszen a jogelőd társaság addig a pillanatig működik, amíg az átalakulás sikerét és megtörténtét a cégbírósági bejegyzés nem rögzíti, azaz az új társaságot nem hozza létre. Ez a rendelkezés biztosítja azt, hogy átalakulás esetén – mivel nem létezik előtársasági státusz - ne keletkezhessenek bonyodalmak az átalakulás szakaszában vállalt kötelezettségeikért való *felelősség* tekintetében. A jogelőd törlésének és a jogutód bejegyzésének összekapcsolása kikerülhetetlen, melyet a következő szabályok garantálnak:

- A jogelőd cég törlését a cégbíróság úgy végzi el, hogy a cégjegyzékszám alatt utal a törlés okaként az új társaság átalakulás következtében való létrejöttére.
- A kérelmet a jogelőd székhelye szerint illetékes cégbíróságon kell előterjeszteni, és – amennyiben erre szükség van – ez a cégbíróság intézkedik a jogutód cég székhelye szerinti cégbírósághoz való áttételről.

A fenti szabályok irányadók akkor is, ha az átalakulás következtében nem szűnik meg a jogelőd társaság (*kiválás*). Ezekben az esetekben természetesen a jogelőd cég *törlésére nem kerül sor*.

A bírói gyakorlat következetes abban a kérdésben, hogy az átalakulás bejegyzésének és cégalapítás bejegyzésének hiánypótlását elkülönítve kezeli. Amennyiben az átalakulás bejegyzése iránti kérelmet jogerősen elutasítja a cégbíróság, akkor a korábban a kérelem alapjául szolgáló okiratok felhasználásával vagy esetleges kiegészítésével sem lehet újból benyújtani a kérelmet, és az új eljárásban a jogerős elutasítással ellentétes döntést hozni. A gyakorlatot alátámasztja a Gt. azon szabálya, amely kimondja, hogy az átalakulás bejegyzésének megtagadása esetén az átalakulni kívánt gazdasági társaság a korábbi formában működik tovább. Az átalakulás esetében ugyanis a kérelemhez kötelezően csatolandó okiratok nem megfelelő volta nem pusztán okirat szerkesztési hibát jelent, hanem az átalakulási folyamat szigorú törvényi garanciáinak tartalmi hiányosságát is. Így – szemben a cégbejegyzés szabályaival – jogerősen elutasított

átalakulás bejegyzése iránti kérelmet követően a társaság csak abban az esetben alakulhat át, ha az átalakulási eljárást újból lefolytatja annak minden elemével.⁷

Az átalakulás cégbejegyzésére **illetékes cégbíróság** meghatározása attól függ, hogy az átalakulás mely formájáról kell dönten:

- *Cégformaváltás és szétválás* esetén a jogelőd cég székhelye szerint illetékes cégbíróság jár el.
- *Összeolvadás* cégbejegyzése iránti kérelmet a jogutód cég székhelye szerint illetékes cégbíróságon kell előterjeszteni.
- A *beolvadás* cégbejegyzését az átvevő cég székhelye szerinti cégbíróság bírálja el.

II.10. A cégbejegyzést követő feladatok

A cégbejegyzést követően *90 napon belül* a jogelőd és a jogutód társaság vonatkozásában is köteles a jogutód gazdasági társaság a **cégbejegyzés napjára visszamenőleg vagyommérleget** készíteni. A bejegyzésig végbement vagyonomozgások indokolhatnak ugyanis eltérést a vagyommérleg-tervezet és a végleges vagyommérleg állapotában.

A végeleges mérleg és a tervezet közötti *különbséget* – amennyiben az *pozitív* – a társaság *jegyzett tőkén felüli vagyonaként* kell figyelembe venni.

A *negatív eltéréssel* már több probléma is adódhat. Ha a társaság jegyzett tőkén felüli vagyona fedezetet nyújt, akkor nincsen gond. Ennek hiányában a társaság számára olyan megoldások állnak nyitva, mint a jegyzett tőke leszállítása, utólagos tőkekorrekció a társaság irataiban, pótbefizetés, stb.

A legfőbb szerv átalakulást elhatározó második (végleges döntést kimondó) ülésén a *tagok meghatározhatják azt az időpontot*, amelyre vonatkozóan kéri a cégbíróságot, hogy az átalakulás bejegyzése megtörténjen. Ezt a kérelmet a cégbíróság csak akkor teljesítheti, ha – figyelemmel az esetleges hiánypótlásokra is – a bejegyzési kérelem kedvező elbírálására elegendő idő áll rendelkezésre. A választott időpont a kérelem benyújtását követő 90 napon belülre kell, hogy essen.

⁷ BH2002. 497

II.11. Az átalakulás különleges szabályai

A fent tárgyalt általános szabályokhoz képest a törvény az **egyes társasági formák** átalakulására vonatkozóan **eltérő rendelkezéseket** állapít meg. Ezeket az eltéréseket négy csoportba sorolhatjuk:

- az átalakulási közlemény többlétszabályai,
- a tagok felelősségének kérdései,
- egyszerűsített átalakulás,
- részvénytársaságok átalakulásának speciális szabályai.

II.11.1. Az átalakulási közlemény többlétszabályai

Az **átalakulási közlemény** a nyilvánosság értesítését, a hitelezők érdekeinek a védelmét biztosítja. A következő többlétszabályok elsődlegesen az egyes társasági formák specialitásából következnek, így azok bővebb magyarázatot nem igényelnek:

- Gazdasági társaság non-profit társasággá alakulása esetén közzé kell tenni a *non-profit tevékenység megnevezését* is.
- Az egyesülésről és szétválásról szóló közleményben meg kell jelölni az *egyesülés vagy szétválás módját* is.
- *Szétválás* esetében kifejezetten meg kell jelölni a szétváló társaságot megillető jogok és *kötelezettségek megosztására* vonatkozóan létrejött megállapodás tartalmát (megosztás arányát különösen), valamint a hitelezőknek szóló felhívást.
- *Részvénytársasággá* történő átalakulás során a közleménynek tartalmaznia kell a létrehozandó *részvények típusát, fajtáját, névértékét*, a felügyelő bizottság tagjainak nevét és lakóhelyét.
- *Betéti társasággá* történő alakulás esetében a közleményben fel kell tüntetni a betéti társaság *kültagjainak vagyoni betéteinek összegét*.

II.11.2. Felelősségi viszonyok az átalakulás során

A Gt. az átalakulás közös szabályainál valamennyi esetkörre vonatkoztatva fogalmazza meg jogutódlással történő megszűnés esetén a tagok felelősségét:

- A jogelőd társaság tagjainak (részvényeseinek) felelőssége csak akkor állapítható meg, ha a jogutód gazdasági társaság helytállási kötelezettségének nem tudott eleget tenni.
- Ha az eredetileg korlátlanul felelős tag felelőssége az átalakulás következtében korlátozottá válik, akkor a változás bekövetkeztétől öt évig – amennyiben a társaság vagyona a követelések kielégítésére nem elegendő – korlátlanul és a többi ilyen taggal egyetemlegesen felel a társaság azon tartozásaiért, amelyek a korlátlanul felelős tagsági jogviszonyának megszűnése előtt keletkeztek.
- Ha az átalakulás során a társaságtól megválnak korlátozottan felelős tagok, akkor tagsági jogviszonyuk megszűnésétől öt évig még felelősséggel tartoznak a számukra kifizetett járandóság erejéig (*pro viribus felelőség*) a jogelődnek a jogutód vagyona által nem fedezett, de tagsági viszonyuk megszűnése előtt keletkezett tartozásaiért.
- A társaságtól megváló korlátlanul felelős tag tagsági jogviszonyának megszűnésétől öt évig felel tagsági jogviszonya megszűnése előtt keletkezett, a jogutód vagyona által nem fedezett tartozásokért.

II.11.3. Egyszerűsített átalakulás

A jogalkotó néhány helyen a fent vázolt átalakulási procedúra egyszerűsítése érdekében **elegendőnek** tartja a jogelőd társaság **létesítő okiratának módosítását** is az átalakulás lebonyolításához.

- *Korlátolt felelősségű társaság közhasznú társasággá* (non-profit gazdasági társasággá) alakulása során a létrejövő társaság társasági szerződés tervezetének elkészítése helyett elegendő volt az átalakuló társaság társasági szerződésének módosítása.
- *Közkereseti társaság betéti társasággá* vagy betéti társaság közkereseti társasággá alakulása esetében szintén elegendő a társasági szerződés módosítása.

II.11.4. Részvénytársaságok átalakulásának speciális szabályai

Mivel a részvénytársaság az egyetlen gazdasági társaság, ahol a tagsági jogokat *értékpapír* testesíti meg, így az átalakulás során e társasági formával kapcsolatosan az értékpapír kibocsátási jogosítványból következően többletkötelezettségeknek kell eleget tenni:

- Más gazdasági társaság részvénytársasággá alakulása során az átalakulási közleménynek tartalmaznia kell a *létrehozandó részvények fajtáját (osztályát) és névértékét*.
- Ha a részvénytársaság alakul át más gazdasági társasággá, a *részvények* a jogutód gazdasági társaság cégbejegyzésével törvény erejénél fogva *érvénytelenné válnak*, hiszen más társasági forma esetében a tagsági jogokat nem értékpapír testesíti meg. Az érvénytelenséggel kapcsolatos jogkövetkezményekből adódó feladatokról a jogutód társaság vezető tisztségviselőinek a bejegyző végzés kézhezvételétől számított 30 napon belül kell gondoskodniuk.

II.12. Az egyesülés szabályai

Az átalakulás egyik fajtája az **egyesülés**. Egyesülés következtében két vagy több társaság egyetlen társasággá alakul át. Két fajtája az *összeolvadás és a beolvadás*. Mindkét fajta közös szabályai a következők:

- Az egyesüléssel érintett gazdasági társaságok tagjainak az átalakulásról hozott első legfőbb szervi döntését követően a vezető tisztségviselők minden, az átalakulással összefüggő *felvilágosítást* szükségesek megadni.
- Ha az egyesülő társaságok közül egyes *jogok gyakorlása nem mindegyik társaságot illeti meg*, ezen jogok gyakorlása tekintetében jogelődnek csak az a gazdasági társaság számít, amelyik e jogosultsággal rendelkezett.
- Az egyesüléssel érintett társaságok mérlegtervezeteit *ugyanaz a független könyvvizsgáló* is ellenőrizheti.
- Az érintett társaságok legfőbb szerveinek két alkalommal kell az egyesülésről határozni. Az első körben *minden társaság külön-külön határoz* legfőbb szervi ülésén. A törvény azonban arra is lehetőséget biztosít, hogy az egyesüléssel érintett társaságok az átalakulásról szóló döntéseket *összevont ülésen* hozzák meg. Még

ekkor is követelmény azonban, hogy az érintett társaságok külön-külön határozzanak

- Az első legfőbb szervi ülés után az érintett társaságok együtt *egyesülési szerződést* készítenek és kötnek.
- Ha az egyesülés a vállalkozások *koncentrációját* is jelenti, akkor a *Gazdasági Versenyhivatal engedélyét* (fúziókontroll) vagy a cég nyilatkozatát is csatolni kell a bejegyzés iránti kérelemhez arról, hogy az egyesüléshez nincsen szükség a GVH engedélyére.
- Feleslegesnek tartja az új cégtörvény az átalakulásról szóló hirdetemény valamennyi társaság vonatkozásában való külön-külön közzétételét, így megengedi, hogy az érintett társaságok kijelöljenek maguk közül egyet, amelyik a hirdeteményt megjelenteti (*egységes hirdetemény*).

A bírói gyakorlat következetes abban a kérdésben, hogy átalakulni szándékozó gazdasági társaságok más gazdasági társasággal való egyesülésére az átalakulással egy időben nincsen jogi lehetőség, hiszen ez az átalakulás átláthatóságát jelentősen megnehezítené. Más társasággal való egyesülésre csak az átalakulást követően, a cégbíróság által már új formában bejegyzett társaság jogosult.⁸

II.12.1. Beolvadás

A **beolvadó** társaság *megszűnik*, és *vagyona* az **átvevő** társaságra – mint jogutódra – *száll át*.

Beolvadás során az *átvevő társaság formája nem változhat*.

A beolvadás többlétszabályai a fiktív tőke kialakulásának megelőzését hivatottak szolgálni, a **jegyzett tőke valódiságát** biztosítják:

- A beolvadó gazdasági társaság átvevő társaságban fennálló részesedését a jogutód társaság jegyzett tőkéjének megállapítása során nem lehet figyelembe venni.
- Tilos az átvevő Kft. és Rt. törzs- vagy alaptőkéjének megemlése az átvevő tulajdonában lévő, de a beolvadó társaság törzs- vagy alaptőkéjét képező törzsbetét, részvény névértékével.
- Tilos az átvevő Rt. vagy Kft. alap- ill. törzstőkéjét a beolvadó társaság tulajdonában lévő saját törzsbetétek és részvények névértékével megemlíteni.

⁸ BH2000. 522

Az első két előírás kizárja, hogy *ugyanaz a vagyon kétszeresen* kerüljön értékelésre a jegyzett tőke kiszámítása során. A harmadik megszorítás a saját üzletrész és saját részvény kivételes helyzetéből következően megelőzi, hogy olyan vagyon kerüljön a jegyzett tőke kiszámításánál értékelésre, mely csak *ideiglenesen* van a társaság tulajdonában. A fedezet nélküli jegyzett tőke létrejöttének elkerülése a cél e rendelkezésekkel.

A **beolvadás cégbejegyzése** iránti kérelmet az *átvevő cég székhelye szerint illetékes cégbíróságnál* kell előterjeszteni. Ez a cégbíróság intézkedik a beolvadó társaságok iratainak hozzá való áttételéről is, és ő jogosult a beolvadás elbírálására, valamint a beolvadó társaságok törlésére, a jogutódra való utalással egyidejűleg.

II.12.2. Összeolvadás

Az egyesülő gazdasági társaságok **mindegyike megszűnik** és vagyonuk teljes egészében a létrejövő **új társaságra száll**, mint jogutódra.

Összeolvadás esetén is megjelennek a **jegyzett tőke valódiságát** biztosító szabályok. A társaságok saját törzsbetéteinek és részvényeinek névértékét, valamint az egymásban kölcsönösen fennálló részesedésük értékét nem lehet figyelembe venni a jogutód társaság jegyzett tőkéjének meghatározása során.

Az **összeolvadás bejegyzése** során amennyiben az összeolvadó társaságok székhelye a *jogutódtól eltérő* cégbíróság *illetékességi területén* található, a *jogutód cég székhelye* szerint illetékes cégbíróság megkeresésére a jogelődök székhelye szerinti cégbíróság intézkedik a cégiratoknak a jogutód cég székhelye szerint illetékes cégbírósághoz való *áttételéről*. Mielőtt azonban ennek a kötelezettségének eleget tesz, a Cégtörvény értelmében soron kívül határoznia kell a *folyamatban lévő változás bejegyzési kérelmekről*. Az összeolvadást bejegyző cégbíróság illetékességét tehát a jogutód cég székhelye alapítja.

II.12.3. Részvénytársaságok egyesülésére vonatkozó speciális szabályok

A részvénytársaságok esetében az egyesülés **többlletszabályai** a következők:

- Az *egyesülési szerződés* számos többletelemmel egészül ki (pl. részvények cserearányának meghatározása; azon időpont meghatározása, amikortól a részvényesek osztalékban részesülhetnek).
- A vezető tisztségviselők a szerződéstervezettel egyidejűleg *beszámolót* is készítenek, melyben megindokolják az egyesülés szükségességét és a részvények cserearányát.
- A *könyvvizsgálónak külön nyilatkoznia* kell, hogy az egyesülés nem veszélyezteti a hitelezők kielégítését.
- Az egyesülési szerződésről való közgyűlési döntés előtt 30 nappal a Cégbíróságnak be kell nyújtani a *szerződéstervezetet*, a vezető tisztségviselők beszámolóját és a könyvvizsgáló nyilatkozatát.
- Az *átváltoztatható kötvények* tulajdonosi jogai nem csorbulhatnak.
- Az *átváltoztatható* vagy jegyzési jogot biztosító kötvény tulajdonosai a *kötvények visszavásárlását* is kérhetik.
- *Nem csorbulhatnak* az adott részvényfajtákhoz és részvényosztályokhoz fűződő jogok.
- A *hitelezők biztosítékot* követelhetnek, ha az egyesülés veszélyezteti követeléseik kielégítését (ezt igazolniuk kell).

Részvénytársaságok átalakulási eljárásában a jogelőd társaság által hozott határozatok folytán a megszűnt társaság részvényeseit esetleg ért jogsérelmeket a több társaságból létrejött jogutód társaság nem tudja orvosolni, így az esetleges jogszabálysértés következményei a jogutód részvénytársaságnál nem vonhatók le. A bírói gyakorlat szerint nem lehetséges az, hogy az átalakulási folyamatban a jogelőd társaságnál hozott határozatok jogszabálysértő jellegére akkor hivatkozzanak a jogelőd társaság részvényesei, amikor a jogelőd társaság már megszűnt, az átalakulással létrejött új társaságot pedig már bejegyezték. A konkrét esetben a jogelőd társaság részvényesei az átalakulásról előzetesen határozó közgyűlés szabályszerűtlen összehívására hivatkoztak, és a jogutód társaság részvényeseiként kérték a határozat hatályon kívül helyezését. A bíróság megállapította, hogy a kereseti kérelem megalapozottsága esetén sincs lehetőség arra, hogy az összeolvadással létrejött új társaság ellen érvényesíthetők legyenek a jogelőd társaság jogsértő határozataiból folyó jogkövetkezmények. Ennek indoka, hogy egy esetleges elmarasztaló ítélet végrehajtásának nincsen meg a megfelelő fóruma a jogelőd társaság hiányában.⁹

⁹ BH2004. 116

II.13. A szétválás szabályai

Az átalakulás másik speciális fajtája a **szétválás**. A szétválás nem a társaságok számának csökkenését, hanem *növekedését* idézi elő. Két formája a *kiválás* és a *különválás*. Közös szabályok:

- A szétválási szándék elfogadása után arról is határozni kell, hogy a társaság tagjai melyik jogutód társaságnál kívánnak tagsági jogviszonyt létesíteni. Az új Gt. eldönti azt a gyakorlatban régóta vitás kérdést, hogy többszemélyes társaság szétválásánál a jogelőd társaság tagja akár valamennyi jogutód társaságban tagsági jogviszonyt létesíthessen.
- El kell készíteni a *szétválási szerződés* tervezetét. A szétválási szerződés kötelező tartalmi elemeinek körét a törvény kibővíti azzal, hogy a feleknek rendelkezniük kell arról, hogy melyik – jogelődöt terhelő – követelés tekintetében melyik jogutód társaság köteles helytállni. Ez a rendelkezés megkönnyíti a hitelezők helyzetét az igényérvényesítés szempontjából.
- A szétváló társaságok jogutódai a szétválás előtt keletkezett tartozásokért a *vagyonmegosztás arányában* felelnek.
- Ha a szétválási szerződésben valamely *vagyon tárgyról nem rendelkeztek*, akkor annak ellenértéke a szétválási szerződésben meghatározott vagyonmegosztási arány alapján *minden jogutód társaságot* megillet.
- Ha egy kötelezettség az azokról való *megállapodás után válik csak ismertté*, a jogutódok *egyetemlegesen* felelnek ennek teljesítéséért harmadik személyek irányába.
- *Jogutódok felelőssége egyetemleges* lesz, ha valamely kötelezettségről rendelkeztek ugyan a szétválási szerződésben, de az adott kötelezettséget a szerződés szerint *nem teljesítette* a kötelezett társaság.

A szétválás szabályai körében a Gt. rögzíti az *egyszemélyes gazdasági társaságok szétválásának* lehetőségét. Ilyenkor azonban mivel az egyetlen tag szétválási szerződés helyett szétválási okiratot készít.

A fenti felelősségi szabályok elsődleges célja, hogy kizárják annak a lehetőségét, hogy a szétválás segítségével lehessen a *felelősséget kijátszani*, a vagyont a társaságból a hitelezők fedezeti alapjának elvonása céljából kimenekíteni. Ezáltal jogszerűen nem fordulhat elő az az eset,

hogy a szétválási szerződésben csak egyik jogutód cégre terheljenek kötelezettségeket minimális vagyon rendelkezésre bocsátása mellett.

II.13.1. Különválás

A különváló társaság megszűnésével **több jogutód gazdasági társaság** jön létre. A jogutód társaságok *bármely cégformát* szabadon választhatják.

II.13.2. Kiválás

Amely társaságból a kiválás történik, **változatlan formában működik** tovább, míg a **kivált tagok új társaságot** hoznak létre. Kiválással azonban az *anyag cég formája* a létesítő okirat módosításával *sem változtatható meg*.

A törvény szabályozza a **kiválás speciális esetkörét**, amikor a szétváló társaságból távozó tagok nem új társaságot alapítanak, hanem egy *már működő gazdasági társaságba lépnek be, ahhoz csatlakoznak*. Ilyenkor a szétválás szabályai mellett a beolvadásra irányadó törvényi rendelkezéseket is megfelelően kell alkalmazni.

II.14. Európai kitekintés

Az átalakulás fogalmát az Európai Közösségek társasági jog területét érintő jogalkotása nem használja sem a szűkebb, sem a tágabb értelemben. Irányelveket csak a nyilvánosan működő részvénytársaságok vonatkozásában találunk, tekintettel arra, hogy ennél a társasági formánál jelentkezik a legerőteljesebben a tagállamok határait átlépő szabályozás igénye. A közösségi jog nem használja a magyar terminológiának megfelelő beolvadás és összeolvadás fogalmakat sem. Ehelyett „egyesülés más társaság útján” és „egyesülés új társaság alapításával” kategóriákat definiál:

- Az egyesülés új társaság alapításával olyan művelet, amelynek során egy vagy több társaság felszámolás nélkül megszűnik, és összes eszközüket és forrásukat egy általuk létrehozott társaságra ruházzák át, amiért cserébe a beolvadó társaság vagy társaságok részvényeseinek részvényeket bocsátanak ki az új társaságban.
- Az egyesülés más társaság útján olyan művelet, amelynek során egy vagy több társaság felszámolás nélkül megszűnik, és összes

eszközüket és forrásukat egy másik társaságra ruházzák át, amiért cserébe a beolvadó társaság vagy társaságok részvényeseinek részvényeket bocsátanak ki az átvevő társaságokban.

Az egyesülés lebonyolításának folyamatában a következő specialitások találhatók a magyar szabályokkal összevetve:

- A közzétételi kötelezettség és a végleges döntés sorrendje felcserélődött. A közlemény nyilvánosságra hozatala megelőzi a végleges döntést.
- Az ex nunc hatályú bejegyzés nincs kimondva általános érvénnyel. Ennek eldöntését a közösségi jog a tagállamok belső jogalkotására bízta.
- Az átalakulást lefolytató tisztségviselők felelősségével kapcsolatos szabályok kimunkálását a közösségi irányelv szintén a tagállami törvényhozásra bízta.

III. A CSÓDJOG TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE

A ma fizetéseképtelenségi eljárások gyűjtőnéven ismert procedúrák elsődleges célja, hogy a teljesítéseképtelen adóst (céget vagy magánszemélyt) úgy szüntessék meg, hogy hitelezőinek kielégítését a legteljesebb mértékben garantálni tudják. Az ilyen irányultságú eljárásokat megelőzheti egy reorganizációs kísérlet is, mely az adós megszűntetése előtt a fizetőképesség helyreállítására törekszik. A magyar jogban csődeljárásra és felszámolási eljárásra tagozódó fizetéseképtelenségi eljárások történeti fejlődését azon kérdés köré csoportosítva vizsgálhatjuk, hogy az adott történelmi korban a jogi szabályozás az eljárás mely szereplőjére koncentrált.

A történeti fejlődés során döntő jelentőségű annak vizsgálata, hogy napjaink csődjogának kialakulásában milyen szemléletváltások követhetők nyomon az egyetemes jogtörténetben. Az eljárás szereplőire fókuszált elemzés segít annak feltárásában, hogy a fizetéseképtelenségi eljárások jelenlegi összetett célrendszerét milyen jogalkotói motivációk határozták meg. A csődjog klasszikusan három szereplőt foglal magában. A jogviszony két pólusán az **adós** és a vele szemben követeléssel rendelkező **hitelező** áll. A fizetéseképtelenség léte és magyarázata éppen abban áll, hogy ezek az ellentétes érdekű felek viszonyuk diszharmóniája következtében olyan helyzetbe kerülnek, hogy a hitelező követelését az adós objektív okokból (fedezet hiánya) nem képes teljesíteni. A csődjog harmadik szereplője azonban a fizetéseképtelenségi eljárások jogi szabályozásának megjelenésétől kezdve az **állam**, hiszen állami érdek fűződik ahhoz, hogy a vállalkozás szabadságának elismerése mellett egyfelől a vállalkozási paletta sokszínűségét, az egészséges piaci verseny fenntartását, másfelől a vállalkozásokkal jogviszonyban álló hitelezők követeléseinek kielégítését garantálja.

III.1. A csődjog adósközpontú korszaka

A történeti fejlődés kiindulópontját az antik világ legismertebb és legteljesebben kidolgozott jogrendszerének, a **római jog** szabályainak összessége szolgáltatja. Bár az ókori Rómában még nem beszélhetünk a mai értelemben vett gazdasági társaságokról, azonban a nyereség- és haszonszerzési céllal végzett üzletszerű gazdasági tevékenységet magánszemélyek és társulások egyaránt folytatták. A római jog

egyértelműen *pönális szempontokat* helyezett előtérbe a kötelezettségét nem teljesítő adóssal szembeni szabályozásban. Ennek megnyilvánulása, hogy a hitelezőt feljogosította arra, hogy adósával szemben *fizikai erőszakot* alkalmazzon. A hitelező 60 napig fogságban tarthatta nem teljesítő adósát, és ha ezen idő alatt senki nem teljesítette követelését, úgy az adóst jogosan megölhette vagy eladhatta rabszolgának. A szabályozás középpontjában tehát az adós megbüntetése áll. Nem elsődleges érdek a hitelező igényének kielégítése, az ő szempontjából inkább morális elégtételt biztosított a római jog. A cél, hogy a fennálló gazdasági és jogi rendet megsértő adós, aki vétett a társadalom írott szabályai ellen, megbűnhődjön.

A praetorok jogfejlesztő tevékenysége témánk szempontjából nem hoz szemléletbeli változást, hiszen bár i.e. IV. században a **lex Poetilia Papiria** megtiltotta az adós életének elvételét, azonban a fogva tartást és munkára kényszerítést továbbra is biztosította a hitelező számára. Minőségileg tehát csupán az alkalmazható szankciók finomodtak. A csődjog e korszakában megfigyelhető, hogy az állam tevékenyen nem vesz részt az adós-hitelező viszonyában, csupán egy büntető jogosultság hitelező kezébe helyezésével szól bele kettőjük kapcsolatába. Az állami kikényszeríthetőség tehát hiányzik, az állam szerepe sokkal inkább a türésben és elismerésben érhető tetten. Az állam első komolyabb beavatkozására a **császári perrend** idején kerül sor, amikor a magánfogságot *állami fogság* váltja fel. Ez a lépés továbbra is megőrzi elsődlegesen büntető szemléletét.

A modern csődjog irányába tett lépéseket az a tény indukálta, hogy az adóssal szembeni fizikai erőszakot kezdetben csak nagyobb jelentőségű anyagi követelések esetében lehetett alkalmazni, majd később szinte valamennyi követelés vonatkozásában biztosították az állami kikényszeríthetőséget. A kisebb jelentőségű követelések esetében azonban aránytalannak mutatkozott a fizikai erőszak megengedése, így a praetori perrend idején megjelent a mai felszámoláshoz közel álló *vagyonárverezés*. Az árverezés (*bonorum venditio*) sajátossága volt, hogy az adós vagyonát egészben árverezték el, és annak megszerzője az adós jogutódja lett. Ez a jogutód az adós tartozásait az árverés során vállalt százalék erejéig volt köteles kielégíteni.

A fejlődés következő szakasza, hogy magas rangú adósok esetében (pl. szenátorok) a római jog biztosította annak lehetőségét, hogy az adós

vagyonát a *curator bonorum* kezébe adta, aki – a mai felszámoló elődjének tekinthetően – a *vagyontárgyakat részenként értékesítette* az aktuális piaci viszonyok figyelembe vételével, majd a befolyt összeget osztotta fel a hitelezők között.

Justinianus idejében már némi hangsúlyeltolódás volt megfigyelhető. A kezdeti adóst szankcionáló szabályok után az árverés, értékesítés kialakulásával fontos szempont lett a hitelezők körének meghatározása. Justinianus részletesen szabályozta, hogy az adós hitelezői az értékesítés megtörténtét követően milyen időn belül jelenthették be igényüket a befolyt vételárra vagy annak egy részére¹⁰ azzal, hogy e jogvesztő határidők elteltéig a fedezetet jelentő vételárat bírói letétben kellett elhelyezni. Justinianus a *követelések rangsorát* nem csupán bejelentésük időpontja, de minősége alapján állapította meg. Így a rendes hitelezők előtt *kilenc kiváltságos hitelezői csoportnak* biztosított kielégítési elsőbbséget, valamint az adós vagyonának hitelezők fedezeti alapját elvonó csökkentését, a vagyon eltitkolását célzó magatartásokat is szankcionálta.

III.2. A hitelező-orientált szabályozás

A koraközépkorban jelentős változás nem történt a csődjog vonatkozásában. Az első csődjogi törvények továbbra is az együttműködést megtagadó, fedezetelvonó magatartást tanúsító adós szankcionálását helyezték előtérbe. A szemléletbeli váltás két területen, egymástól eltérő fejlődési vonalon következett be: az *észak-itáliai városállamok* jogában, valamint a harmincéves háború korabeli *németalföldi* szabályozásban.

A két felfogás különbségét az adta, hogy a **német jog** sokkal inkább a fennálló jogrend megsértéseként értékelte az adós fizetéseképtelen állapotát vagy magatartását, mintsem a felek belügyeként. Ezt a felfogást a német jog bíróságközpontú szemlélete indukálta. Ennek megfelelően a fizetéseképtelenségi eljárások a *bíróság előtt* folytak. A bíró *csődgondnokot* jelölt ki a vagyon kezelése céljából. Valamennyi hitelezőnek *regisztráltatnia* kellett követelését, melynek jogosságáról, érvényességéről, esedékességéről és összegéről a bíróság határozatot hozott. Az eljárás kétségtelen előnye, hogy körültekintően és precízen, a

¹⁰ Az adóssal azonos tartományban élő hitelezőknek 2 év, más tartománybelieknek 4 év állt rendelkezésükre bejelentési joguk gyakorlására.

jogszerű követelések hitelezőinek teljes számbavétele után nyújt arányos kielégítési lehetőséget, azonban költség és idő szempontjából nyilvánvaló nehézségekkel küzdött. Az eljárások a hitelező követelések regisztrálása miatt évekig húzódtak, mely a tömeggondnok és a bíróság költségeinek nagymértékű emelkedését vonta maga után. A német csődjog nagy előnye, hogy *bármely adóssal szemben alkalmazható* volt ilyen eljárás lefolytatása, nem volt szükséges hozzá, hogy az adós kereskedői minőségében jusson fizetéseképtelen helyzetbe. A mindenkire vonatkozó ún. „közönséges csődjog” mellett azonban a *kereskedőkre speciális szabályok* vonatkoztak. A közönséges és különleges csődeljárás alapvető különbsége abban állt, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására bárkivel szemben akkor volt csak lehetőség, ha az adós vagyona nem fedezte tartozásait. A kereskedők esetében alkalmazott különleges csődjog szabályai megengedték azt is, hogy olyan esetben is eljárást lehessen kezdeményezni, amikor az adós csupán nem tudja teljesíteni kötelezettségét esedékessége pillanatában, de valójában vagyona elegendő vagy meghaladja az ezek kielégítéséhez szükséges mértéket.

Az **észak-itáliai városállamok** joga a szabályozás középpontjába a kereskedőket vonta, hiszen ezen a területen a kereskedelem virágzott, és a társadalmi igény elsősorban a kereskedői minőségben fizetéseképtelen helyzetbe jutott adósok hitelezőinek kielégítését kívánta. A kereskedelmi csődjog kezdetben a pénzváltókra, majd valamennyi kereskedőre került alkalmazásra. Az itáliai jog sajátossága, hogy a *hitelezőket tekintette az ügy urának*, ennek megfelelően a hitelezőket hirdetményi úton kellett egybehívni, ahol nagyfokú szabadságot élveztek abban a kérdésben, hogy milyen módon osztják szét egymás között a vagyonbukott adós vagyonát. Az ún. *banco rotto* normák általában *valamelyik hitelezőt tették meg az adós egyetlen jogutódjává*, aki vállalta hitelezőtársai kielégítését a római joghoz hasonlóan előre rögzített százalékban. Bár az eljárás a német csődjogtól eltérően gyorsabb és költségkímélőbb volt, azonban sikere és végkimenetele a hitelezők konszenzuskészségén és képességén múlt, és a hitelezői kisebbség érdekei gyakran csorbát szenvedtek.

III.3. A csődjog kodifikálásának korszaka

A XIX. században az eddig királyi rendeletekben létező csődjogi szabályok szinte valamennyi európai állam jogában törvényi formát nyertek. A kodifikációs hullám a csődjog területét is elérte ekkorra.

1808-ban jelent meg Franciaországban a **Code de Commerce** (Kereskedelmi törvény) III. könyveként a csődjog. Az észak-itáliai városállamok szabályozását kezdetben az *1536. évi lyoni* majd az *1673. évi ordonnance*-okban vette át a francia jog, melyet továbbfejlesztett formájában kodifikált a kereskedelmi törvény. A törvény újítása a hitelezők közötti vagyonfelosztást irányító és felügyelő *csődbiztos* intézményének bevezetése volt. A csődbiztos a bíróságot képviselte az eljárás során, és feladata volt a hitelezői érdekek legteljesebb kielégítésének biztosítása a kisebbség érdekséremlé nélkül. A csődbiztos mellett a francia törvény ismerte a *meghatalmazott* intézményét is, akinek a szerepe elsődlegesen az eljárás megindításához kapcsolódó biztosítási intézkedések megtétele volt (vagyon zár alá vétele, romlandó áruk értékesítése, stb.). A hitelezői választmány előfutárának tekinthető az a megoldás, hogy a bíróság kijelölt hitelezői képviselők kezébe adta a vagyon kezelésének jogát, akik a vagyon értékesítését, követelések behajtását is végezheték a csődbiztos jóváhagyásával. A kijelölt képviselők regisztrálták a hitelezőket, ők tettek javaslatot az egyes követelések elfogadására vagy elutasítására is. A bejelentett követelések jogosságáról – német mintát alapul véve – a bíróság döntött a csődbiztos meghallgatása után. A vagyon értékesítését is a hitelezők maguk közül választott képviselői végezték, akik folyamatos jelentéstételi kötelezettséggel tartoztak a csődbiztosnak.

1838-ban önálló csődtörvény jelent meg Franciaországban, mely korszerűsítette és átláthatóbbá tette az eljárást. Az ideiglenes intézkedések megtételére korábban választott meghatalmazott intézményét megszüntette, és e jogkört az *ideiglenes képviselők* kezébe helyezte, akiket az eljárás megindításával egyidejűleg a bíróság nevezett ki. Az ideiglenes képviselők vagy maradnak tisztségükben, vagy a hitelezők összehívása után más végleges képviselőket választanak, akik csődtömegdönkői minőségükben járnak el a továbbiakban.

A **német kodifikáció** követte a francia szabályozást, így a közönséges csődjog szabályait a francia törvény vívmányaival fűszerezte. Az *1855. évi porosz csődtörvény* és a későbbi *1877-es birodalmi csődrendtartás* ugyanazon szabályok alkalmazását írta elő kereskedő és nem kereskedő adósokra egyaránt. A német jog 1753. óta ismerte a *csődön kívüli kényszeregyezés* intézményét, az 1843. évi brémai csődeljárás nyomán pedig a fizetési haladék, *moratórium* is bevezetésre került.

A kodifikációs vívmányok egyértelműen abba az irányba mutattak, hogy az eljárás *központi szereplőjévé* a *hitelezőket* juttatták. A hitelezők bírósági kontroll mellett szabad rendelkezési jogot kaptak és megegyezési lehetőséget az adós vagyonának értékesítésére, egymás közötti felosztására. A cél ebben a korszakban egyértelműen a hitelezők legteljesebb kielégítése volt igényeik nagyfokú figyelembe vételével. Az állam szerepe ekkorra csak a jogszabályi háttér kialakítására és az osztozkodás jogszerűségének vizsgálatára korlátozódott.

III.4. Középpontban az állam

Az **1970-es** években a világ gazdasága válságba került. Az olajárrobbanások, a munkanélküliség elterjedése, a sorra bezáró vállalatok képe a világ legtöbb államában beavatkozást kívánt meg a gazdasági életbe. A korszak fő kérdése, hogy fenntartható e az adós-hitelező magánviszonyán alapuló klasszikus csődjogi szemlélet, vagy az államnak erős beavatkozással kell irányítania a fizetéseképtelenséget. Mivel a hagyományos szemlélet teljes megtagadása nyíltan ideológiai alapokra helyezte volna a csődjog fejlődését, így köztes megoldásként az adós-hitelező jogviszonyába egy magának erősebb jelenlétet megkívánó, de nem feljükk helyezkedő állam is bekerült harmadik szereplőként. Az állam érdeke ugyanis már nem csupán a hitelezői igények kielégítése, hanem visszakanyarodva az adós érdekeihez, a *fizetéseképtelen helyzetbe jutott cég megmentése*. A reorganizálható vállalkozások ugyanis nem eredményezik munkahelyek megszüntetését, a gazdasági sokszínűség beszűkülését. A hitelezők kielégítése mellett megjelent tehát a másik fő cél is: az adós fizetőképességének helyreállítása.

A reorganizáció elérése érdekében számos jogintézmény alakult ki, melyek közül az egyik legjelentősebb a *csődegyezés csődön kívüli és csődön belüli* formájának megengedése. A csődön kívüli egyezés lényegében a magyar jog csődeljárásának feleltethető meg. Ekkor ugyanis

az adós ellen még nincs folyamatban – magyar fogalmak szerint – felszámolási eljárás, így e végezetet jelentő biztos pallas előtt még lehetősége van a hitelezőkkel egyezséget kötni. A csődön belüli egyezség értelme pedig abban keresendő, hogy a megindult felszámolás során is lehetőség van bármikor megegyezni a hitelezőkkel, és elkerülni az adós megszüntetését. Mindkét egyezség eredményességét biztosítja annak *kényszerjellege*. Az egyhangúság megkövetelésének hiába valósága mellett a kényszerjelleg biztosítja, hogy az egyezséget el nem fogadó, kisebbségben maradt hitelezőket is köti az egyezség tartalma.

Az **1967-es** és **1984-es francia csődtörvények** a csődön belüli kényszer egyezséget egy speciális, *megelőző eljárással* egészítették ki. A *Procedure de suspension provisoire* keretében az adós vagy a hitelezők kezdeményezésére az adós fizetési haladékot (moratórium) kap annak érdekében, hogy elkészíthesse reorganizációs programját, melyben kísérletet tesz fizetőképességének helyreállítására. A csődeljárás így *két szakaszra* bomlott. Az első, három hónapos szakaszban az adós még rendelkezhet saját vagyona felett azzal a megszorítással, hogy szerződéseinek megkötéséhez a *csődtömeg gondok jóváhagyása* is szükséges lesz. E három hónap biztosít lehetőséget az adósra, hogy talpra álljon, és a hitelezőkkel programját elfogadtassa. Amennyiben ez nem sikerül, csak akkor indul meg az adós megszüntetését célzó eljárás, ahol még mindig biztosított az egyezség megkötése.

IV. CSÓDELJÁRÁS

IV.1. A csődeljárás fogalma, jellemzői

A csődeljárás olyan fizetéseképtelenségi eljárás, amelynek során az *adós fizetési haladékot kap, és csődegyezség megkötésére tesz kísérletet*. Az eljárás célja az adós *reorganizációja*, fizetőképességének helyreállítása a hitelezőkkel kötött csődegyezség teljesítése által.

IV.2. Az eljáró bíróság

A csődeljárás lefolytatása az *adós székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bíróság* hatáskörébe tartozik. A csődeljárás nemperes eljárás, amelyre elsődlegesen a Cstv.¹¹ rendelkezéseit, háttérjogszabályként pedig a Pp-t¹² kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a csődeljárásban felfüggesztésnek, félbeszakadásnak és az eljárás szünetelésének nincs helye.

IV. 3. A csődeljárás alanyai

A csődeljárásban az adós, a hitelező és a vagyonfelügyelő vesz félként részt, illetve a hitelezők jogaik gyakorlására és képviselőjére hitelezői választmányt alakíthatnak.

Adósnak az a gazdálkodó szervezet minősül, amely tartozásait esedékességkor nem tudta vagy előreláthatóan nem fogja tudni kiegyenlíteni. Tehát adósnak tekintendő nemcsak a fizetéseképtelen, hanem a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben lévő gazdálkodó szervezet is.

A Cstv. a *gazdálkodó szervezet* fogalmát a Ptk. definíciójától eltérően taxatíván az alábbiak szerint határozza meg: gazdasági társaság, európai részvénytársaság, szövetkezet, európai szövetkezet, egyesülés, európai gazdasági egyesülés, vízgazdálkodási társulat, erdőbirtokossági társulat,

¹¹ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról

¹² 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

ügyvédi iroda, közjegyzői iroda, végrehajtói iroda, szabadalmi ügyvivői iroda, önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár, egyéni cég (az egyéni vállalkozó nem!), sportegyesület, európai területi együttműködési csoportosulás.

A fentiekből adódóan kizárólag a felsorolt jogalanyok ellen van jogi lehetőség csődeljárás lefolytatására.

Hitelezőként az a jogalany szerepelhet a csődeljárásban, akinek az adóssal szemben jogerős bírósági, hatósági határozaton alapuló vagyoni követelése van, illetve aki nem vitatott vagy elismert – lejárt vagy le nem járt - pénzben kifejezett vagyoni követeléssel rendelkezik.

Az eljárásban résztvevő hitelezők érdekeik védelmére és a bíróság, vagyonfelügyelő előtti képviseletük ellátására **hitelezői választmányt** alakíthatnak. Az eljárásban csak egy választmány működhet, amely megalakításának feltétele, hogy a hitelezők legalább egyharmada hozza létre és ezek a hitelezők rendelkezzenek a szavazati jog többségével.

A 3-7 tagú választmány ügyrendben határozza meg működésének szabályait.

IV.4. A vagyonfelügyelő

A **vagyonfelügyelőt** a bíróság hivatalból, a csődeljárás elrendeléséről szóló végzésben a felszámolók névjegyzékéből rendeli ki.

Az adós vezetői és tulajdonosai jogkörüket csak a vagyonfelügyelő jogainak megsértése nélkül gyakorolhatják.

A vagyonfelügyelő a hitelezői érdekek védelmének szem előtt tartásával *figyelemmel kíséri az adós gazdasági tevékenységét*. Ennek keretében:

- áttekinti az adós vagyoni helyzetét, betekinthez az adós könyveibe, pénztárát, szerződéseit értékpapír- és áruállományát, bankszámláit megvizsgálhatja, az adós vezetőitől felvilágosítást kérhet, és erről a hitelezőket tájékoztatja,
- a hitelezői követeléseket nyilvántartásba veszi, besorolja
- jóváhagyja, ellenjegyzzi az adós új kötelezettségvállalásait,
- megtámadhatja azokat a szerződéseket, amelyeket az adós a jóváhagyása nélkül kötött,

- részt vesz a *fizetőképesség helyreállítását célzó program és egyezségi javaslat* tárgyalásán,
- *ellenjegyzi* a csődegyezséget,
- a bíróság vagy a hitelezői választmány felhívására köteles saját tevékenységéről és az adós vagyoni helyzetéről *beszámolni*.

A vagyonfelügyelő csak olyan kötelezettségeket, kifizetéseket hagyhat jóvá, amelyek az adós célszerű működéséhez, az egyezség előkészítéséhez szükségesek.

A vagyonfelügyelő *díját és igazolt költségeit* a hitelezői nyilvántartási díjakból kell fedezni.

A vagyonfelügyelő működése során az ilyen tisztséget betöltő személyektől *elvárható gondossággal* köteles eljárni. A kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint korlátlanul felel.

Ha a vagyonfelügyelő tevékenysége vagy mulasztása jogszabályba ütközik, vagy a felek, más személyek jogos érdekét sérti, a sérelmet szenvedett fél a tudomásszerzéstől számított 5 munkanapon belül a csődeljárást lefolytató bíróságnál **kifogással** élhet.

A bíróság a kifogás felől soron kívül, 5 munkanapon belül határoz. Ha a bíróság a kifogást megalapozottnak találja, a vagyonfelügyelő intézkedését megsemmisíti, vagy kötelezi megfelelő intézkedés megtételére, ellenkező esetben a kifogást elutasítja.

IV.5. A csődeljárás megindítása

A csődeljárás **kérelemre indul**, – a felszámolási eljárással ellentétben - hivatalból megindítani nem lehet.

A csődkérelmet az adós vagy a hitelező terjesztheti elő **formanyomtatványon**, amelyet a gazdálkodó szervezetek 2010. július 1-től kizárólag *elektronikus úton* nyújthatnak be a bírósághoz.

A párhuzamos eljárások elkerülése végett nem adható be kérelem (**kizáró okok**), ha az *adós ellen már csődeljárás van folyamatban*, vagy a

felszámolását elrendelték. A korábban lefolytatott csődeljárásokkal kapcsolatos kizáró okok, hogyha a korábbi csődeljárással érintett hitelezői igények maradéktalan kielégítésére nem került sor és két év még nem telt el, valamint a csődkérelem hivatalbóli elutasításától egy év még nem telt el.

Az adós vezetője által benyújtott kérelemhez a **legfőbb szerv előzetes hozzájárulása** szükséges. Ez azt jelenti, hogy a csődeljárás megindításáról az ügyvezetés kezdeményezése alapján a tulajdonosokat tömörítő legfőbb szerv jogosult dönteni az e célból összehívott rendkívüli ülésen hozott határozattal. Amennyiben a tagok nem tartják indokoltnak a csődeljárás lefolytatását, úgy a vezető tisztségviselő nem nyújthatja be a kérelmet. Mellékletként csatolni kell egy három hónapnál nem régebbi mérleget, a hitelezők névsorát, a hitelek összegét és a lejáratuk időpontját, a közzétételi költségtérítés befizetésének igazolását és az adós vagyoni helyzetét bemutató adatlapot. A vezető tisztségviselőnek nyilatkoznia kell a csődeljárást kizáró okokról, a pénzforgalmi számlavezetők értesítéséről, valamint arról, hogy nem kezdeményez olyan fizetési műveletet, amely valamely hitelezőt előnyös helyzetbe hozna a többi hitelezőhöz képest.

Az adós kérelme alapján a bíróság egy munkanapon belül intézkedik az **azonnali ideiglenes fizetési haladék** (moratórium) Céglétségi nyilvántartásban való közzétételéről, amely a csődeljárás kezdő időpontjáig illeti meg az adóst.

A korábbi szabályozással ellentétben a moratóriumhoz nem szükséges a hitelezők hozzájárulása. A fizetési haladék célja ugyanis az, hogy az adós csődegyezség megkötését kísérelje meg. A reorganizáció felvállalásához a jogalkotó biztosítja a moratórium lehetőségét akkor is, ha a hitelezők ehhez nem járulnak hozzá.

A hitelező által benyújtott kérelemnek két alapvető **feltétele** van: csak olyan hitelező indítványozhatja a csődeljárást, aki a felszámolási eljárásban a fizetéseképtelenségi ok megállapításához *megfelelő követeléssel* rendelkezik, másrészt az *adós* legfőbb szervének *előzetes egyetértését megszerezte*. Mindezekből az következik, hogy csak olyan hitelező kezdeményezhet csődeljárást, aki a felszámolási kérelem benyújtására is jogosult, valamint előzetes egyeztetést folytatott az adóssal, aki nem ellenezte a csődeljárás megindítását. Ha az adós nem járul hozzá a csődeljárás megindításához, akkor a hitelező csak felszámolási eljárást indíthat.

A hitelező kérelmét a bíróság megküldi az adósnak, és nyilatkoztatja a követelés elismeréséről és a kizáró okokról. Ha az adós nem vitatja a

hitelezői követelést, a bíróság a csődeljárás elrendeléséről végzésben határoz, amennyiben az adós vitatja vagy igazolja a követelés kiegyenlítését, vagy iratcsatolási, nyilatkozattételi kötelezettségének nem tesz eleget, hivatalból elutasítja a hitelező kérelmét.

IV.6. A csődeljárás kezdő időpontja

A csődeljárás kezdő időpontja a **csődeljárás elrendeléséről szóló bírósági végzés** Cégböszlönyben való **közzétételének napja**. Az adós ettől fogva a cégnevét a csődeljárás alatt („cs. a.”) toldattal használhatja. Ez a végzés tartalmazza a vagyonfelügyelő kirendelését, valamint a hitelezőknek szóló felhívást, hogy követelésüket 30 napon belül jelentsék be az adósnak és a vagyonfelügyelőnek, valamint ettől kezdve automatikusan fizetési haladék (moratórium) illeti meg az adóst, melynek időtartama 90 nap.

IV.7. A moratórium célja, joghatásai

A fizetési haladék célja a **csődvagyon megőrzése**, ezalatt a felek kötelesek tartózkodni minden olyan intézkedéstől, amely a vagyont, illetve a hitelezőkkel való egyezségkötést veszélyezteti.

A fizetési haladékhoz fűződő **joghatások**, hogy a csődeljárás kezdő időpontjában fennálló követelések vonatkozásában **fizetési tilalom** valósul meg, az adós számláinak terhére fizetési megbízás nem teljesíthető, a hitelezők az adós által nyújtott zálogtárgyból, óvadékból nem kereshetnek kielégítést, a nem teljesítésre tekintettel az elállás és a felmondás joga nem gyakorolható, új kötelezettségeket csak akkor vállalhat, ha a vagyonfelügyelő hozzájárul.

Kivételt képeznek a fizetési tilalom alól az ún. **privilegizált követelések**, amelyeket a moratórium ideje alatt is teljesítenie kell az adósnak.

A privilegizált követelések körébe tartoznak:

- a *munkabér* és a bérjellegű egyéb juttatások, valamint ezek közterhei (szja-előleg, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulék, társadalombiztosítási járulék, baleseti járulék), végkielégítés,
- *tartásdíj*, életjáradék, kártérítési járadék,
- *közműdíjak*,
- a *vagyonfelügyelő díja* és költségei (amelyek a nyilvántartási díjból nem térülnek meg),

- a csődeljárás alatt keletkezett *általános forgalmi adó, jövedéki adó*.

A fizetési haladék tartama alatt a hitelezői követelések kamatoznak (ügyleti és késedelmi kamat egyaránt felszámítható), ezentúl a pénzfizetési kötelezettség nem teljesítéséhez vagy késedelmes teljesítéséhez fűződő jogkövetkezmények nem állnak be, a moratórium alatt az adóssal szembeni végrehajtási eljárás szünetel, s nem indítható peres eljárás a moratórium hatálya alá tartozó pénzkövetelések tekintetében.

IV.8. A hitelezői követelések bejelentése és nyilvántartásba vétele

Az adós a hitelezőit a végzés közzétételétől számított 5 munkanapon belül közvetlenül is **értesíti**, valamint országos napilapban is felhívja igényeik 30 napos jogvesztő határidőn belüli bejelentésére. A követelés nyilvántartásba vételének feltétele a *regisztrációs díj* (követelés 1 %-a, legalább 5.000Ft, legfeljebb 100.000Ft) befizetése a vagyonfelügyelő számlájára, amely a vagyonfelügyelő díjának és költségeinek fedezésére szolgál. A privilegizált követeléseket nem kell bejelenteni és így nyilvántartási díjat sem kell fizetni.

A vagyonfelügyelő **külön nyilvántartásba veszi** bejelentés nélkül a privilegizált követeléseket, valamint a határidőn belül bejelentett követeléseket aszerint differenciálva, hogy elismert, nem vitatott vagy vitatott követelésről van szó.

IV.9. Egyezségi tárgyalás, fizetési haladék meghosszabbítása

A moratórium alatt az adósnak aktív magatartást kell kifejteni, meg kell győzni a hitelezőit fizetőképessége helyreállításának eredményességéről. Ennek érdekében köteles egy fizetőképesség helyreállítását vagy megőrzését célzó **programot és egyezségi javaslatot** készíteni, és ezek megküldésével a hitelezőit és a vagyonfelügyelőt egyezségi tárgyalásra meghívni. Az **egyezségi tárgyalást** 45 napon belüli időpontra kell összehívni, melynek célja, hogy az adós a hitelezőkkel csődegyezséget kössön. A tárgyaláson **szavazati joggal** az a hitelező rendelkezik, aki elismert vagy nem vitatott követelését 30 napon belül bejelentette és a nyilvántartásba vételi díjat megfizette. Így nincs szavazati joga annak a

hitelezőnek, aki bejelentéshez nem kötött privilegizált követeléssel rendelkezik, illetve akinek követelését vitatottként sorolták be.

A **szavazatok számításánál** a hitelezőket minden 100.000 Ft után egy szavazat illeti meg. A 100.000 Ft alatti követelések hitelezői is egy szavazattal rendelkeznek.

Az első tárgyaláson a hitelezők kinyilváníthatják, hogy az **egyezségi javaslatot nem támogatják**. Ha az adós az átdolgozását nem vállalja, akkor a tárgyalást lezárja, és a jegyzőkönyv megküldésével értesíti a bíróságot, amely 8 munkanapon belül a csődeljárás és a fizetési haladék megszüntetéséről határoz.

Ha az *adós vállalja az egyezségi javaslat átdolgozását*, akkor több tárgyalás is tartható, és a hitelezők egyetértésével a **moratórium meghosszabbítható** olyan módon, hogy a fizetési haladék teljes időtartama a meghosszabbítással együtt sem haladhatja meg a 365 napot. A meghosszabbításhoz külön-külön a szavazati joggal rendelkező hitelezői osztályokban a szavazatok kétharmados többségére van szükség.

IV.10. A csődegyezés alakja és tartalma

A fizetési haladék ideje alatt tartott egyezségi tárgyaláson a felek megállapodásának eredményeképpen létrejöhét a csődegyezés, amelyet **írásba kell foglalni**, az adós és a hozzájáruló hitelezők írják alá, valamint a **vagyongfelügyelő ellenjegyz**i.

Egyezségi kötéshez külön-külön *valamennyi szavazati joggal rendelkező hitelezői osztályban a szavazatok többségére* van szükség.

Az egyezés **tartalmazza** különösen:

- a hitelezők által elfogadott reorganizációs programot, a végrehajtás és ellenőrzés módját,
- a teljesítési határidők módosítását, a hitelezők követeléseinek elengedését, vagy harmadik személyek általi átvállalását,
- s mindazt, amit az adós és a hitelezők a fizetőképesség helyreállítása érdekében szükségesnek tartanak (például megállapodhatnak az adós vagyonában való tulajdonszerzésről, kezességvállalásról).

A csődegyezés **kényszeregyezésnek** minősül, ugyanis hatálya kiterjed azokra az egyezségkötésre jogosult hitelezőkre is, akik az egyezséghez nem járultak hozzá vagy nem vették részt az egyezség megkötésében. Rájuk nézve *garanciális szabályként* érvényesül, hogy e hitelezőkre az egyezség nem állapíthat meg kedvezőtlenebb feltételeket, mint amelyeket az egyezséghez hozzájáruló hitelezőkre megállapított.

IV.11. A csődeljárás befejezetté nyilvánítás vagy megszüntetése

Az egyezségi tárgyalás eredményét – amennyiben eredményes volt, az egyezségi megállapodást is mellékelve – az adós vezetője 5 munkanapon belül köteles a bíróságnak bejelenteni. Ha az egyezség megfelel a törvényi feltételeknek, a bíróság jóváhagyja és a csődeljárást **befejezetté nyilvánítja**.

Ha a felek között egyezség nem jött létre vagy nem felel meg a törvényi feltételeknek, a bíróság **megszünteti az eljárást**, s ezt követően a felszámolási eljárásban az adós fizetőképtelenségét hivatalból megállapítja és **elrendeli az adós felszámolását**. Tehát a csődeljárás eredménytelensége esetén a bíróság a hitelezői érdekek védelmében hivatalból – kérelem benyújtása és a fizetőképtelenségi okok vizsgálata nélkül – rendeli el az adós felszámolását.

V. FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS

V.1. A felszámolási eljárás célja, fogalma

A felszámolási eljárás egy olyan fizetéseképtelenségi eljárás, amely egyben megszüntetési eljárásként is funkcionál.

A Cstv. a felszámolási eljárás kettős céljaként a fizetéseképtelen adós **jogutód nélküli megszüntetését** és a **hitelezők** törvényi sorrend szerinti **kielégítését** fogalmazza meg.

V.2. A felszámolási eljárás megindítása

A felszámolási eljárás az adós fizetéseképtelensége esetén az *adós*, a *hitelező*, vagy a *végelszámoló kérelmére*, illetve a *cégbíróság* vagy a *büntető bíróság* értesítése alapján indul. A felszámolási eljárás illetéke (jogi személyek esetében 50.000.-Ft, jogi személyiség nélküli cégeknél 25.000.-Ft).

A **cégbíróság** abban az esetben **értesíti a felszámoló bíróságot**, ha törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva a céget *megszűntnek nyilvánította* vagy a *törlési eljárás során kezdeményezi a felszámolási eljárást*. A **büntetőügyben eljáró bíróság** értesítése alapján akkor folytatható le a felszámolási eljárás, ha a jogi személlyel szemben alkalmazott *pénzbírság behajtása* érdekében lefolytatott végrehajtás nem vezetett eredményre.

A bíróságok értesítése alapján a felszámolás elrendelésére hivatalból, a fizetéseképtelenségi okok vizsgálata nélkül kerül sor.

V.3. A felszámolási eljárás és a felszámolás kezdő időpontjának elkülönítése

A felszámolási **eljárás kezdő időpontja** – a csődeljárás kezdetével megegyezően – az a nap, amikor az arra jogosult **kérelme a megyei bírósághoz beérkezik**. Az eljárás első szakasza egy *bírósági szakasz*, amelyben az adós fizetéseképtelenségét vizsgálja a bíróság, s csak annak megállapítását és a felszámolás elrendelését tartalmazó **végzés jogerőre**

emelkedése napján veszi kezdetét a **felszámolás**, s csak ettől a naptól köteles a cégnevét „f.a.” toldattal viselni.

Ha a felszámolási eljárások hazai számának alakulását tekintjük, teljesen egyértelműen megállapítható, hogy a felszámolási eljárások mintegy 80-90%-ban hitelezői kérelemre indulnak, s az is tapasztalat, hogy a kérelmeknek csak mintegy 25-30%-a jut el a felszámolás stádiumába. Jelenleg a hitelezők által kért felszámolási eljárások ténylegesen azt célozzák, hogy a hitelező esetleg elkerülhesse a peres eljárás hosszú és kényelmetlen bírósági procedúráját, s az adós felszámolási eljárással való fenyegetésén keresztül próbálnak meg követelésükhöz hozzájutni, s rendszerint nem is eredménytelenül.

Ha a **felszámolási eljárás lefolytatását az adós kéri** saját maga ellen, a kérelemhez ugyanazokat az okiratokat kell mellékelnie, mint a csődkérelemhez. Ez azt jelenti, hogy a kérelmet az adós vezetője nyújthatja be, azonban a felszámolás megindításáról való döntés a legfőbb szerv kompetenciájába tartozik, hiszen a tulajdonosi jogokat gyakorló szerv (taggyűlés, közgyűlés) előzetes egyetértését is csatolni kell. Továbbá kötelező mellékelni egy három hónapnál nem régebbi mérleget, a hitelezők névsorát, a tartozások összegét és esedékességük idejét. Az adós a felszámolási eljárás lefolytatását akkor kérheti, ha a csődeljárás lehetőségével nem kíván vagy a kizáró okok miatt nem tud élni.

A **hitelező által indítványozott felszámolási eljárás megindítása** esetén a hitelezőnek meg kell jelölni adós tartozásának *jogcímét*, a *lejárat időpontját*, és azt, hogy adóست *miért tartja fizetéképtelennek*. A kérelemben foglaltak bizonyítására a szükséges iratokat csatolni kell.

Ha a hitelező kérelmét az adós által nem vitatott, vagy elismert tartozásra alapítja, akkor a kérelem benyújtása előtt *írásban fel kell szólítani az adóست* teljesítésre, amelynek eredménytelensége esetére figyelmeztetni kell a felszámolási eljárás kezdeményezésre. Az írásbeli felszólítás hiánya a kérelem elutasítását vonja maga után.

A felszámolási eljárásban – a csődeljárással ellentétben - a bíróság vizsgálja a hitelezői minőséget, s ha nem az arra jogosult terjeszti elő a kérelmet, azt érdemi vizsgálat nélkül elutasítja.

Az a hitelező jogosult a felszámolási kérelem benyújtására, aki

- jogerős és végrehajtható bírósági vagy hatósági határozaton alapuló követeléssel, illetve
- az adós által elismert, vagy nem vitatott, lejárt követeléssel rendelkezik.

A felszámolási kérelem beérkezéséről – a kérelem egy példányának megküldésével – a bíróság haladéktalanul értesíti az *adó*st, aki 8 napon belül *köteles nyilatkozni, hogy a kérelemben foglaltakat elismeri-e*. Ha elismeri, egyidejűleg nyilatkoznia kell arról is, hogy kér-e a tartozás kiegyenlítésére haladékot, melyre a bíróság legfeljebb 30 napos határidőt engedélyezhet.

Ha az adós nem nyilatkozik, a *fizetéseképtelenség tényét vélelmezni kell*

V.4. A fizetéseképtelenségi okok

A bíróság vizsgálja az adós fizetéseképtelenségét, s azt akkor állapítja meg, ha a Cstv-ben tételesen felsorolt **fizetéseképtelenségi okok** egyike fennáll. A fizetéseképtelenséget megállapító végzést az eljárás megindításától 60 napon belül hozza meg. Így fizetéseképtelen az adós, ha:

- szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 15. napon belül sem egyenlítette ki, vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli felszólításra sem teljesítette. (Adós vitatásának legkésőbb a hitelező fizetési felszólításának kézhezvételét megelőző napig írásban van helye.);
- a jogerős bírósági határozatban megállapított teljesítési határidőn belül tartozását nem egyenlítette ki;
- a vele szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt;
- a csődeljárásban kötött egyezséget nem teljesítette;
- a korábbi csődeljárást megszüntette;
- az adós, illetve a végelszámoló által indított eljárásban az adós tartozásai meghaladják a vagyonát, illetőleg az adós tartozását az esedékességkor nem tudta vagy előreláthatóan nem tudja kielégíteni, és az adós gazdálkodó szervezet tagjai felhívás ellenére sem nyilatkoznak arról, hogy kötelezettséget vállalnak a tartozások esedékességkor történő kifizetéséhez szükséges források biztosítására.

Ha a fenti kizáró okok egyike sem áll fenn, vagyis az adós nem fizetéseképtelen, a bíróság az eljárást soron kívül megszünteti.

V.5. Ideiglenes vagyonfelügyelő a felszámolási eljárás bírósági szakaszában

Új szabályként a gyakorlati élet által visszaigazolt követelményként jelent meg, hogy a hitelező a felszámolási eljárás iránti kérelem benyújtásával egyidejűleg vagy azt követően a felszámolás kezdő időpontjáig kezdeményezheti, hogy a bíróság az adós gazdálkodásának felügyeletére a felszámolói névjegyzékből *ideiglenes vagyonfelügyelőt* rendeljen ki. A bíróság a kérelem elbírálása előtt az adóst meghallgathatja.

A bíróság *haladéktalanul kirendeli* az ideiglenes vagyonfelügyelőt, ha a hitelező

- valószínűsíti, hogy követelésének későbbi kielégítése veszélyben van, és
- a követelését közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolja, továbbá
- az ideiglenes vagyonfelügyelő díját (jogi személyiségű cég esetén 150.000.-Ft-ot jogi személy esetén 300.000.-Ft-ot) bírósági letétbe helyezéssel megelőlegezi.

Az adós gazdálkodó szervezet vezetője - az ideiglenes vagyonfelügyelő tevékenységének megkezdését követően - a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatban csak az ideiglenes vagyonfelügyelő előzetes hozzájárulásával köthet a rendes gazdálkodás körét meghaladóan szerződést, vagy tehet más jognyilatkozatot, ideértve a már létrejött szerződés alapján az adós részéről történő teljesítést is.

Az ideiglenes vagyonfelügyelő a hitelezői érdekek védelmének szem előtt tartásával figyelemmel kíséri a gazdálkodó szervezet tevékenységét, áttekinti az adós vagyoni helyzetét. Ennek keretében betekinthet az adós könyveibe, pénztárát, értékpapír- és eszközállományát, iratait, valamint bankszámláit megvizsgálhatja, a gazdálkodó szervezet vezetőjétől felvilágosítást kérhet, illetve az adós helyiségeibe beléphet. Az ideiglenes vagyonfelügyelő az ily módon tudomására jutott információkról csak a bíróságot tájékoztathatja. Az adós cég vezetői kötelesek együttműködni az ideiglenes vagyonfelügyelővel, részére minden olyan segítséget megadni, amely feladatának elvégzéséhez szükséges. Ha az adós cég vezetői együttműködési kötelezettségüket súlyosan vagy ismétlődően megsértik - így különösen legalább két alkalommal a vagyonfelügyelő

hozzájárulása nélkül kötnek szerződést vagy tesznek más jognyilatkozatot -, az ideiglenes vagyonfelügyelő kérelmére a bíróság - a fizetéseképtelenségre tekintet nélkül - soron kívül dönt a felszámolás elrendeléséről. Az ideiglenes vagyonfelügyelő megbízatása a felszámolás kezdő időpontjáig vagy a felszámolási eljárás megszüntetéséig tart.

V.6. A bíróság által hozott határozatok

A bíróság *a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítja*, ha

- nem az arra jogosult terjesztette elő
- azt a moratórium időszakában terjesztették elő,
- a hiánypótlásra visszaadott kérelmet a kérelmező 8 napon belül nem, vagy ismét olyan hiányosan adta be, hogy az nem bírálható el,
- az adós kérelme esetén hiányzik a tulajdonosi jogokat gyakorló szerv előzetes egyetértése,
- az adós ellen az Európai Unió más tagállamában fizetéseképtelenségi főeljárás indult és a kérelem szintén főeljárás megindítására irányul,
- hitelezői kérelem esetén az adós írásbeli felszólítása nem történt meg, illetve a 15 napos határidő még nem telt el.

A bíróság *az eljárást soron kívül megszünteti*, ha az adós nem fizetéseképtelen, vele szemben egyik fizetéseképtelenségi ok sem került megállapításra.

A bíróság *felszámolást elrendelő végzést hoz* – a kérelem beérkezését követő 60 napon belül -, ha megállapítja az adós fizetéseképtelenségét.

V.7. A felszámolás közzététele

A bíróság a felszámolást elrendelő végzés *jogerőre emelkedését követően* elrendeli a végzés Cégbökönyben történő *közzétételét*.

A közzétételnek tartalmaznia kell többek között:

- a felszámolás kezdő időpontját (ami a felszámolást elrendelő végzés jogerőre emelkedésének napja);
- felhívást a hitelezőkhöz, hogy követeléseiket 40 napon belül a felszámolóknak jelentsék be. Az a) és c) csoportba sorolt követelések kivételével a nyilvántartásba vétel feltétele, hogy a

hitelező a követelése 1 %-át, de legalább 1.000.-Ft-ot és legfeljebb 100.000.-Ft-ot regisztrációs díjként befizessen;

- a felszámoló nevét és székhelyét. Az adós tulajdonosa, hitelezője, vezető tisztségviselője, valamint hozzátartozója felszámolónak nem jelölhető ki. Ha a felszámoló jogi személy, akkor a *felszámolóbiztos* nevét és levelezési címét. A kijelölt felszámoló a felszámolási eljárás lefolytatását másnak nem engedheti át, de a bíróság előzetes engedélyével teljesítési segédet igénybe vehet;

V.7.1. A bíróság értesítési kötelezettsége a felszámolás elrendeléséről

A felszámolás elrendeléséről a bíróság értesíti:

- az illetékes adó- és vámhatóságot, a társadalombiztosítási szerveket;
- az állami foglalkoztatási szervet [a munkaviszony megszűnéssel összefüggő bérgarancia és az esetleges baleseti károk és baleseti járadékok megfizetése miatt];
- a környezetvédelmi felügyelőséget [a talaj környezeti terhelése miatt];
- az ingatlanügyi hatóságot [a környezeti terhek és a felszámolás tényének az ingatlan-nyilvántartásban való feltüntetése miatt];
- az adós bankszámláit vezető pénzügyintézeteket;
- levéltárat (teljesen feleslegesen).

V.7.2. Az adós gazdálkodó szervezet vezetőjének kötelezettségei és hitelezőkkel szembeni felelőssége

A felszámolás alatt álló *adós vezetője köteles* a felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal:

- záróleltárt és éves beszámolót, adóbevallást, eredményfelosztás után pedig zárómérleget készíteni és azt 45 napon belül a felszámolónak és az adóhatóságnak átadni;
- iratjegyzéket készíteni és az iratokat, valamint a folyamatban lévő ügyekről az információkat a felszámolónak átadni;
- nyilatkozatot adni az esetleges környezeti terhekről és károkról;
- tájékoztatást adni minden jogügyletről és kötelezettségvállalásokról;
- értesíteni a munkavállalói képviselőt (üzemi tanács, szakszervezet, munkavállalói képviselőt);

- a járadék jellegű követelések jogosultjait (akiknek az állam garantálja a követelésük kielégítését, amennyiben azt az adós vagyona nem fedezi) a felszámolásról 30 napon belül tájékoztatni. Ha a vezető a fenti kötelezettségeinek nem tesz eleget, vagy valótlan adatokat közöl, úgy a bíróság az előző évi jövedelmének 50%-áig terjedő pénzbírsággal sújthatja.

A Cstv. (33/A.§)– a Gt.-vel összhangban – 2006. július 1-től hazánkban is bevezette a „**wrongful trading**” intézményét, amely a *hitelezőkkel szembeni korlátlan felelősségét* alapozza meg azon vezető tisztségviselőkkel szemben, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző 3 évben. (Gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol.) A vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaságuk érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni, azonban *ha a társaság fizetési képtelenséggel fenyegető helyzetbe kerül*, akkor már a *hitelezői érdekek elsődlegessége érvényesül*. A fizetési képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az, az időpont, amelytől kezdve az ügyvezetők előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. Ettől az időponttól a vezető az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést köteles megtenni a hitelezői veszteségek csökkentése és a hitelezőkkel szembeni felelősség alóli mentesülés érdekében.

Amennyiben felróható módon nem tesz meg mindent a veszteségek csökkentésére, abban az esetben a felszámolási eljárás alatt *bármely hitelező vagy a felszámoló kérheti* a bíróságtól a vezető hitelezőkkel szembeni felelősségének a megállapítását.

V.8. A felszámoló jogállása

A bíróság a felszámolást elrendelő végzésben *kijelöli a felszámolót*. Felszámolónak a felszámolást esetleg megelőző csődeljárásban kijelölt vagyonfelügyelő is kijelölhető. A bíróság a felszámoló kijelölésével egyidejűleg rendelkezik arról, hogy a kijelölt felszámoló a felszámolás kezdő időpontjáig ideiglenes vagyonfelügyelőként jár el, ha a hitelező a felszámolási eljárás iránti kérelem benyújtásával egyidejűleg vagy azt

követően a felszámolást elrendelő végzés meghozataláig ezt kezdeményezi, valamint a felszámoló díját előlegezi, és bírósági letétbe helyezi. A felszámolást elrendelő jogerős végzés közzététele esetén a felszámoló díját az adós viseli.

A *felszámolóként kijelölhető személyek körét* a Kormány rendelettel állapítja meg. A Kormány a felszámoló névjegyzékébe való felvételre nyilvános pályázatot ír ki.

A felszámoló névjegyzékébe az a *gazdasági társaság vehető fel*, amely

- nem rendelkezik lejárt köztartozással,
- rendelkezik a kormányrendeletben előírt biztosítékkal,
- ellen a kérelem benyújtásakor nincs jogerősen elrendelt fizetési haladék, felszámolás vagy végelszámolás,
- nem tagja olyan gazdasági társaságnak, amelyben felelőssége korlátlan,
- írásban hozzájárul a névjegyzékben szereplő adatok nyilvánosságához, és az abban foglaltakra vonatkozóan a névjegyzékbe való jelentkezéssel egyidejűleg - az adataik nyilvánosságra hozatalával érintett magánszemélyek hozzájáruló nyilatkozatának csatolásával - adatokat szolgáltat,
- írásban vállalja, hogy az előírt adataiban, illetve feltételekben bekövetkező változásokról a névjegyzéket vezető szervezetet legkésőbb a változás, illetve tény bekövetkezését követő 8 napon belül írásban tájékoztatja.

A felszámoló addig, amíg a felszámoló névjegyzékben szerepel:

- nem folytathat ingatlanközvetítő, kölcsön- és faktoring tevékenységet, (együtt: összeférhetetlen tevékenység),
- nem rendelkezhet többségi befolyással összeférhetetlen tevékenységeket folytató másik jogi személyben,
- nem tanúsíthat feladata ellátása körében, sem azon kívül olyan magatartást, illetve nem végezhet olyan tevékenységet, amely a felszámoló feladatának ellátásához szükséges közbizalmat megzavarja.

A felszámoló az adós felszámolásának lefolytatására **felszámolóbiztost** nevez ki, aki a felszámolóval létesített munkaviszonya, tagsági viszonya vagy megbízási jogviszonya alapján, annak nevében jár el.

Felszámolóbiztosnak csak szakirányú szakképzettséggel rendelkező személy nevezhető ki.

A felszámolót és a felszámolóbiztost érintő kizárási okok:

A. Nem jelölhető ki felszámolónak az a gazdasági társaság,

- amely az adós tulajdonosa vagy hitelezője,
- amelynek tulajdonosa az adósnak is tulajdonosa vagy hitelezője,
- amelynek vezető tisztségviselője vagy annak közeli hozzátartozója többségi befolyással (Ptk. 685/B. §) rendelkezik az adós szervezetben vagy összeférhetetlen tevékenységet folytató más szervezetben.

B. Nem nevezhető ki felszámolóbiztosnak az a személy,

- aki az adós tulajdonosa vagy hitelezője,
- aki az előző pontban jelölt személynek közeli hozzátartozója,
- akinek a közeli hozzátartozója az adós tulajdonosa vagy hitelezője,
- aki olyan gazdasági társaság vezető tisztségviselője, amely az adós tulajdonosa vagy hitelezője,
- aki az előző pontban jelölt vezető tisztségviselő közeli hozzátartozója,
- aki maga, vagy akinek közeli hozzátartozója összeférhetetlen tevékenységet folytató más jogi személyben vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaságban tag, részvényes vagy vezető tisztségviselő.

A felszámoló a kijelölést tartalmazó végzés kézhezvételétől - illetve, ha a kizárási ok később következik be, annak bekövetkeztétől - számított 8 napon belül köteles bejelenteni a bíróságnak, ha kizárási ok áll fenn. A felszámoló a kijelölést csak ebben az esetben utasíthatja vissza. Ha a felszámoló a kizárási ok bejelentését elmulasztja, a bíróság kezdeményezi a felszámolói névjegyzékből való törlését.

A felszámoló a felszámolást elrendelő végzés kézhezvételétől számított 8 napon belül köteles a kijelölt felszámolóbiztos nevét és lakóhelyét bejelenteni a bíróságnak. A felszámolót kijelölő rendelkezés ellen fellebbezésnek nincs helye.

A kijelölést követően a **bíróság felmenti** a felszámolót, illetve a felszámolóbiztost ha:

- Megállapítja, hogy vele szemben kizárási ok áll fenn, vagy a felszámolót a felszámolói névjegyzékből törölték, illetve a felszámoló szervezet ellen felszámolás vagy végelszámolás indult.
- Erre irányuló kifogás hiányában is - ha az eljárás adataiból végzésében megállapítja, hogy a felszámoló súlyosan vagy ismétlődően megsérti a jogszabályokat.

A bíróság határozata ellen a felszámoló fellebbezéssel élhet, amelyet a másodfokú bíróság soron kívül bírál el. A végzés jogerőre emelkedésével egyidejűleg a bíróság új felszámolót jelöl ki.

A kijelölt felszámoló tevékenysége során az adós gazdálkodó szervezet képviseletében jár el, a felszámolási eljárás lefolytatását másnak nem engedheti át. A felszámoló feladatait elsősorban az adós munkaszervezete, illetve saját munkaszervezete igénybevételevel látja el, ideértve a jogszabályban meghatározott szakképzettségű, kötelezően foglalkoztatandó személyek polgári jogi jogviszonyban történő alkalmazását is.

V.9. felszámolás megindításának joghatásai

A felszámolás kezdő időpontjától a gazdálkodó szervezet vagyoniával kapcsolatos *jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet*. Az adós cég ettől kezdve a *“felszámolás alatt” (f. a.)* toldatot köteles használni.

A felszámolás kezdetével az adós *valamennyi tartozása esedékessé (lejárttá) válik*. A pénztartozások után az eredeti lejáratú időpontig szerződéses kamat, az eredeti határidőtől a kiegyenlítésig, vagy legfeljebb a felszámolási zárómérleg elkészítésének időpontjáig késedelmi kamat is érvényesíthető.

A felszámolás során a felszámoló által elismert és nyilvántartásba vett *követelés beszámítható*, amennyiben a felszámolás kezdő időpontját követően nem került sor engedményezésre.

A hitelezők között *elsőbbségi kielégítési jogosultsággal* rendelkeznek, akik a felszámolás közzétételétől számított 40 napon belül jelentik be követelésüket, akik viszont 40 napon túl, de 1 éven belül jelentik be, azok követelését is a felszámoló nyilvántartásba veszi, de igényüket csak akkor elégíti ki, ha a 40 napon belül bejelentett követelések kielégítését követően marad még fedezet. Az *1 éves határidő* elmulasztása *jogvesztéssel* jár.

Az adós ellen a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő *végrehajtási eljárásokat azonnal meg kell szüntetni* és a lefoglalt vagyontárgyakat a felszámolónak ki kell adni.

A felszámolás kezdő időpontja előtt indult peres és nemperes eljárások a korábban eljáró bíróságok előtt folytatódnak.

A felszámolás kezdő időpontját követően a felszámolással összefüggő vagyontárgyak tekintetében pénzkövetelés csak a felszámolás keretében érvényesíthető.

Az adós ingatlanán és egyéb vagyontárgyain fennálló *elidegenítési és terhelési tilalom*, a felszámolás kezdő időpontjában, a visszavásárlási és a vételi jog, valamint a zálogjog a vagyontárgy értékesítésével *megszűnik*. Az adós által adott óvadékból a jogosult a Ptk. szerint kielégítheti a követelését, de ha három hónapon belül nem teszi meg, úgy követelésének kielégítésére zálogjogosultként tarthat igényt.

Ha a *zálogjog* a felszámolás kezdő időpontja előtt keletkezett, a felszámoló a zálogtárgy értékesítése során befolyt vételárból kizárólag a zálogtárgy őrzésének, értékesítésének költségeit és saját díját vonhatja le, a fennmaradó összeget a zálogtárgy értékesítését követően a zálogtárggyal biztosított követelések kielégítésére köteles fordítani. *Vagyont terhelő zálogjog* esetén az értékesítésből befolyt vételár 50%-át köteles a kielégítésre fordítani.

V.10. A hitelezői választmány – hitelezői érdekvédelem

A hitelezői választmány megalakítása céljából a felszámoló a felszámolást elrendelő bírói végzés közzétételétől számított 90 napon belül köteles a nyilvántartásba vett hitelezőket összehívni. A hitelezői választmány megalakulását követően a felszámoló 15 nappal előbb tájékoztatni köteles a választmányt az általa megkötendő, de a mindennapi gazdálkodást meghaladó szerződésekről és a hatályos szerződések felmondásáról, továbbá az adós készletinek a selejtezéséről. Ezekre a választmány 8 napon belül észrevételt tehet.

A **felszámoló** a felszámolás kezdő időpontjától számított *1 éven belül keresettel támadhatja* meg a felszámolási kérelmet megelőző

- öt éven belül kötött olyan szerződéseket, amelyek az adós vagyonának csökkenését eredményezték, és ezzel az adós szándéka a hitelezők kijátszására irányult,
- két éven belül kötött ingyenes vagy aránytalanul csekély ellenszolgáltatást tartalmazó szerződéseit,
- kilencven napon belül kötött olyan szerződést, amelynek tárgya egy hitelező előnyben részesítése.

Ha a felszámolónak tudomására jut ilyen szerződés, haladéktalanul köteles a választmányt értesíteni, és a bizonyítékokat kiadni. Az értesítés kézhezvételétől számított 15 napon belül a hitelező akkor is megtámadhatja a szerződést, ha a megjelölt határidő már letelt.

V.11. Egyezség a felszámolás keretében

A felszámolást elrendelő *végzés közzétételét követő 40 nap eltelte után a felszámolási zárómérleg benyújtásáig* azon hitelezők, akik bejelentkeztek a felszámolónál és befizették a nyilvántartásba vételi díjat és az adós között bármikor helye van egyezségnek. Nagyon sajátos, a felszámolási eljárás során kötött egyezséggel összefüggő speciális szabály, hogy azon hitelezők, akik a felszámolási eljárásban hitelezőként nem jelentkeztek be, egyezségkötés esetén az eljárás befejezését követően sem érvényesíthetik követelésüket az adóssal szemben, noha a Ptk. elévülési szabályai szerint arra még lehetőségük lehetne.

Az *egyezség megkötésében* a felszámolási eljárás költségeinek, a tartási és életjáradéki, valamint a munkabér követeléseknek a jogosultjai (az *a*) és *c*) csoportba sorolt követelések hitelezői **nem** szerepelhetnek.

A felszámolás keretében történő egyezségkötés annyiban jelent *eltérést a csődegyezség szabályaitól*, hogy az csak akkor lesz érvényes, ha azt a bíróság egyezségi tárgyaláson jóváhagyja, továbbá, ha

- az egyezség megkötésére jogosult *hitelezők szavazatának legalább fele* (a szavazatok számításának módja a csődeljárás körében megismertnek megfelelően alakul) a kielégítési sorrend minden csoportjából ahhoz hozzájárul feltéve, hogy
- a követelések elérik az egyezség megkötésére jogosultak *összes követelésének kétharmad részét*.

A csődegyezséghez hasonlóan ez is **kényszeregyezség**, hiszen azokra a hitelezőkre is kiterjed a hatálya, akik nem járultak hozzá.

A hitelezők az egyezség megtartásának az ellenőrzésére egy vagy több hitelezőt vagy kívülálló személyt jelölhetnek ki.

A felszámoló az egyezségkötés napjával köteles a felszámolási zárómérleget és a bevétel-költségkimutatást elkészíteni és az egyezségkötést követő 30 napon belül az adóhatóságnak átadni.

V.12. A felszámoló eljárása

Ha egyezségre nem kerül sor, a felszámoló felméri az adós vagyoni helyzetét és a vele szemben támasztott követeléseket. Ezután *nyitó felszámolási mérleget* készít és megtervezi a felszámolás költségét, majd *felszámolási ütemtervet* készít. Hitelezői választmányalakítás esetén a gazdasági tevékenység továbbfolytatásához meg kell szereznie a választmány hozzájárulását. A hozzájárulás 1 évre szól, amely meghosszabbítható.

A felszámoló külön *nyilvántartásba veszi* a 40 napon belül bejelentett és külön a 40 napon túl, de az egy éven belül bejelentett *követeléseket*. A bejelentett követeléseket a felszámoló 45 napon belül megvizsgálja, és az érdekeltekkel egyeztet. A vitathatónak minősített igényeket 15 napon belül elbírálás végett a felszámolást végző bíróságnak megküldi. A felülvizsgálat eredményét a közbenső mérlegbe építi be.

A felszámoló az adós által kötött *szerveződések azonnali hatállyal felmondhatja*, az egyik fél részéről sem teljesített szerződésektől *elállhat*. A másik felet megillető követelést a felmondás, ill. az elállás közlésétől számított 40 napon belül a felszámolóhoz intézett bejelentéssel érvényesíthető.

A felszámoló *nem mondhatja fel*:

- a lakásbérleti szerződéseket,
- a képzési-tanulói szerződéseket,
- a munkaszerződéseket,
- a kollektív szerződést,
- a kölcsönszerződéseket.

A felszámolás kezdő időpontjától kezdve a *munkáltatói jogokat* a felszámoló gyakorolja. Munkabér emelésére csak a választmány egyetértésével vállalhat kötelezettséget.

A felszámoló az *adós követeléseit esedékességkor behajtja*, igényeit érvényesíti, *vagyont* pedig nyilvánosan *értékesíti* a forgalomban elérhető legmagasabb áron árverés vagy pályázat keretében. Ezen eljárásokról csak akkor lehet eltekinteni, ha a választmány hozzájárul, illetve ha a várható bevételek nem fedezik az értékesítés költségeit.

Árverést a felszámoló árverési hirdetéssel tűz ki, amelyben feltünteti: az adós nevét és székhelyét; az árverés helyét és idejét; az árverésre kerülő vagyontárgyakat és becsértéküket; ingóságok esetén azok megtekintésének lehetőségét és idejét; ingatlan esetén az ingatlan-nyilvántartási adatokat és az ingatlan tartozékait; valamint az árverési előleg összegét.

Nyilvános pályázati felhívást a felszámoló a Céglapjában a benyújtásra megállapított kezdő időpontot megelőzően legalább 15 nappal előbb teszi közzé. A pályázati felhívás tartalmazza, az értékesítendő vagyont; az értékesítési feltételeit; az ajánlat benyújtásának formáját s elbírálási módját; és az információkérés módját. A felszámoló köteles a pályázók között nyilvános ártárgyalást tartani.

Természet-, vagy környezetvédelmi oltalom alatt álló ingatlan árverési vagy pályázati értékesítése esetén az *államnak elővásárlási joga* áll fenn.

Ha a felszámolási eljárás során a hitelezői igények kielégítéséhez elegendő pénzeszköz folyt be, a felszámoló *közbenső felszámolási mérleget* készíthet. Egyébként a felszámolás kezdetétől évente a közbenső mérleg elkészítése kötelező. A felszámoló a közbenső mérleget, a bevétel-, és költségkimutatást, valamint a hitelezők részbeni kielégítésének a sorrendjét és összegét tartalmazó *részleges vagyontelosztási javaslatot* a felszámoló köteles a hitelezőknek megküldeni, utalva arra, hogy 15 napon belül arra észrevételt tehetnek. A felszámoló bíróság a közbenső mérleget és a részleges vagyontelosztási javaslatot 30 napon belül végzéssel jóváhagyja vagy elutasítja. A jóváhagyott közbenső mérleg alapján történő kielégítésről a felszámoló az összes hitelezőt az összeg feltüntetésével tájékoztatja.

A felszámoló intézkedésével vagy mulasztásával szemben a sérelmet szenvedő fél a tudomásszerzéstől számított 8 napon belül a felszámoló bíróságnál *kifogással* élhet. Alapos kifogás esetén a bíróság a felszámoló intézkedését megsemmisíti s új intézkedésre kötelezi, ellenkező esetben a kifogást elutasítja. Ha a felszámoló a kifogásnak helyt adó jogerős végzésnek nem tesz eleget, a bíróság új felszámolót jelölhet ki.

A felszámoló a felszámolás befejezésekor felszámolási zárómérleget, bevételi és költségkimutatást, záró adóbevallást, zárójelentést és vagyontelosztási javaslatot készít, amiket megküld a bíróságnak és az adóhatóságnak, valamint intézkedik az adós iratanyagának irattári elhelyezéséről. A felszámolás kezdő időpontjától számított két év elteltével felszámolási zárómérleg elkészítése kötelező.

A felszámolási zárómérleg tartalmazza:

- a pénzeszközöket;
- a megmaradt vagyontárgyakat;
- a be nem hajtott követeléseket;
- a ki nem egyenlített tartozásokat;
- a fel nem osztható vagyont, és a felosztható vagyont.

A bevétel-, és költségkimutatás tartalmazza:

- az árbevételeket és a költségeket;
- a vagyontárgy értékesítésével kapcsolatos ellenértéket;
- a behajtott követeléseket;
- és a kiegyenlített felszámolási költségeket.

A felszámolási zárómérlegben szereplő be nem hajtott követelések tekintetében a hitelezői követelések erejéig engedményezésnek van helye. A felszámoló az adós történeti értékű iratait az illetékes levéltárnak, a nyugdíjbiztosítottak adatait pedig a nyugdíjbiztosítási igazgatóságnak adja át.

V.13. A felszámoló felelőssége

A felszámoló a felszámolás során az *adott helyzetben általában elvárható gondossággal* köteles eljárni. A kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint felel. A felszámoló felelőssége az adósnak a felszámolás kezdő időpontjában meglévő, illetve a felszámolás alatt szerzett vagyonára terjed ki. A felszámoló elvárható gondosságának körébe tartozik, hogy ha a fizetésképtelenség bírósági megállapítása előtti időszakban jogellenes vagyonkimentés történik, és úgy látja, hogy az ilyen vagyonkimentéssel szembeni fellépéssel a felszámolói vagyon növelhető, köteles az eljárásokat megindítani, tájékoztatva erről a hitelezői választmányt is.

V.14. A felszámolási eljárás befejezése

A bíróság a felszámoló által elkészített felszámolási zárómérleget és a vagyonfelosztási javaslatot 30 napon belül megküldi a hitelezőknek, akik mindkettővel szemben szintén 30 napon belül *kifogással* élhetnek. A kifogás alapján a bíróság a kifogást előterjesztő, az észrevételező, hitelezők és a felszámoló bevonásával tárgyaláson határoz, helyt adva vagy elutasítva a kifogást.

A vagyonfelosztási javaslatban a következő “ex lege” kielégítési sorrendet kell szem előtt tartani a hitelezők besorolása esetén:

- a) a felszámolási költségek;
- b) zálogjoggal biztosított követelések a zálogtárgy értékéig;
- c) tartásdíj, élet- és kártérítési járadék, amely a jogosultat élete végéig megilleti;
- d) magánszemély nem gazdasági tevékenységből eredő követelései (hibás teljesítés, kártérítés);
- e) társadalombiztosítási tartozások, adó-, és köztartozások;

- f) egyéb követelések (a szállítói követelések többsége idetartozik);
- g) késedelmi kamat, pótlékok és bírságok,
- h) az adós többségi befolyással rendelkező tagjának, vezető tisztségviselőjének, vezető állású munkavállalójának, valamint ezek közeli hozzátartozójának, többségi befolyásuk alatt álló gazdálkodó szervezetnek a követelései, továbbá az ingyenes szerződések jogosultjainak követelése.

A *felszámolási költségek* kategóriájába a következők tartoznak:

- a) az adóst terhelő munkabér és bérjellegű juttatások;
- b) a Munkaerőpiaci Alap bérgarancia alaprészből kapott támogatások;
- c) az adós gazdasági tevékenységével és vagyonának megóvásával kapcsolatos költségek;
- d) a vagyon értékesítésével kapcsolatos költségek;
- e) a felszámolás bírósági eljárásával összefüggő költségek;
- f) az iratanyag rendezésének költségei;
- g) és a felszámoló díja (Ennek mértéke a felszámolás során értékesített vagyon árbevétele és a befolyt követelések pénzbevétele együttes összegének 5 %-a, de legalább 100.000.- Ft, az adós felszámolás alatti tevékenysége esetén az ebből eredő árbevétel 2 %-a vehető díjként figyelembe.)

Ha a felszámolási zárómérleg és a vagyonfelosztási javaslat elkészítésére a felszámolás kezdetétől számított 2 év eltelte miatt kerül sor, és a zárómérlegben szereplő be nem hajtott követelések jogi sorsa még nem rendeződött, a bíróság a be nem hajtott követeléseket és az értékesítetlen vagyontárgyakat a hitelezők között a fent leírt kielégítési sorrendben osztja fel.

A munkaviszonyok megszűntetésével kapcsolatos felmondási időre és végkielégítésre járó kifizetéseknek az Mt-ben megállapított mértékei nem léphetők túl.

Ha a költségek és a tartozások kielégítésére a vagyon nem elegendő, a költségek és a biztosított hitelezők kielégítését követően először az első határidőben (40 napon belüli) bejelentő hitelezők igényét, és ezután a második határidőben (40nap – 1 év) bejelentő hitelezők igényét kell arányosan kielégíteni.

A bíróság a zárómérleg és a vagyonfelosztási javaslat alapján végzéssel határoz a költségviselésről, a felszámolói díjról, a hitelezői követelések kielégítéséről, a bankszámlák megszüntetéséről és a még szükséges felszámolói intézkedések megtételéről. Egyidejűleg dönt a felszámolás befejezéséről.

V.16. Egyszerűsített felszámolás

Egyszerűsített felszámolásra *két okból* kerülhet sor:

- egyrészt ha a vagyon várhatóan a felszámolási költségek (tehát az a) csoportba sorolt hitelezői követelések) fedezésére sem elegendő,
- másrészt a könyvvezetés, illetve a nyilvántartások hiánya miatt a felszámolási eljárás technikailag lebonyolíthatatlan.

Egyszerűsített felszámolásra a felszámoló kérelmére kerül sor. A kérelem benyújtását a felszámolónak a hitelezők egyidejű tájékoztatása mellett írásban elő kell készítenie.

Az egyszerűsített felszámolás *írásbeli előkészítésének* tartalmaznia kell a hitelezői igények összesítését, a felszámoló költségkimutatását, valamint a behajthatatlan követelések, pénz-, és vagyonmaradvány felosztására vonatkozó javaslatot. Az írásbeli előkészítés során a felszámolónak a hitelezői igényt bejelentett hitelezőket, illetve a választmányt tájékoztatnia kell arról, hogy egyszerűsített felszámolási kérelmet kíván a bírósághoz benyújtani. Egyúttal felhívja a hitelezőket, hogy ha tudomásuk van az adós bárhol fellelhető vagyonával, illetve ha segítséget tudnak nyújtani az eljárás rendes szabályok szerinti lebonyolításához, úgy azt megfelelő határidőn belül jelentsék a felszámolónak.

VI. A TANÁCS 2000. MÁJUS 29-I 1346/2000/EK RENDELETE A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSRÓL

VI.1. Bevezetés

VI.1.1. A rendelet célja, hatálya, fogalmak

Az Európai Unió a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozását tűzte ki célul. A belső piac megfelelő működése megkívánta a *több államra kiterjedő* fizetéseképtelenségi eljárások *megfelelő és hatékony* működését, e cél elérése érdekében fogadták el a rendeletet, amely a Európai Közösséget létrehozó szerződés 65. cikke értelmében vett, polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés hatálya alá tartozik.

A rendelet elismeri, hogy a jelentősen eltérő anyagi jogszabályok következtében nem valósítható meg egységes, az egész Közösségre kiterjedő, egyetemes hatályú fizetéseképtelenségi eljárások bevezetése. A rendelet ezért – az arányosság elvének megfelelően - a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása tekintetében irányadó joghatósági rendelkezéseket tartalmazza, a határozatok elismerésének szabályait és az alkalmazandó jogot határozza meg. A rendeletben rögzített joghatósági szabályok csak nemzetközi joghatóságot hoznak létre, azaz kijelölik azt a tagállamot, amelynek bíróságai fizetéseképtelenségi eljárást indíthatnak. Adott tagállamon belüli illetékességet a tagállam nemzeti joga határozza meg.

VI.1.2. A rendelet hatálya, fogalmak

A *rendelet hatálya* kiterjed az összes fizetésképtelenségi eljárásra, függetlenül attól, hogy az adós természetes vagy jogi személy, kereskedő vagy magánszemély. A rendeletet a valamennyi hitelezőre kiterjedő (kollektív) fizetésképtelenségi eljárásokra kell alkalmazni, amelyek az adós vagyoni feletti rendelkezési jogának részleges vagy teljes elvonását és felszámoló kijelölését foglalják magukban.

Harmadik személy számára pénzeszközöket és értékpapírokat kezelő biztosítókra, hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra, valamint kollektív befektetési formára vonatkozó fizetésképtelenségi eljárások nem tartoznak a rendelet hatálya alá.

Felszámoló: bármely olyan személy vagy szerv, akinek vagy amelynek az a feladata, hogy az adós rendelkezése alól kivont vagyont kezelje, illetve felszámolja, vagy felügyelje az adós tevékenységét.

Bíróság: a tagállamban fizetésképtelenségi eljárás megindítására vagy az ilyen eljárások során határozathozatalra felhatalmazott igazságügyi vagy bármely egyéb, hatáskörrel rendelkező szerv. A „bíróság” kifejezésnek a rendeletben széles körű értelmezést kell adni, és magában kell, hogy foglalja a nemzeti jog értelmében fizetésképtelenségi eljárás megindítására jogosult bármely személyt vagy szervet.

Határozat: a fizetésképtelenségi eljárás megindítása vagy a felszámoló kijelölése vonatkozásában az ilyen eljárás megindítására vagy a felszámoló kijelölésére felhatalmazott valamely bíróság határozata.

Az eljárás megindításának időpontja: az az időpont, amikor az eljárást megindító határozat hatályba lép, függetlenül attól, hogy végső határozatról van-e szó.

Felszámolási eljárás: olyan, fizetésképtelenségi eljárás, amely az adós vagyoni értékeseit foglalja magában, beleértve az olyan eljárást is, amely egyezséggel vagy a fizetésképtelenséget lezáró egyéb intézkedéssel zárult, vagy amelyet a vagyoni hiányos volta miatt zártak le.

A rendelet különbséget tesz *főeljárás, és másodlagos eljárás* között.

Főeljárás: ha abban a tagállamban indították a fizetésképtelenségi főeljárást, ahol az adós fő érdekeltsegeinek központja található. Ezeknek

az eljárásoknak egyetemes hatályuk van, és céljuk az adós teljes vagyonának felölelése.

Fő érdekeltségek központja: az a hely, ahol az adós érdekeltségeinek kezelését rendszeresen végzi, és ez harmadik személyek részéről megállapítható.

Másodlagos eljárás: másodlagos eljárást abban a tagállamban lehet indítani, ahol az adós telephelye van. A másodlagos eljárás az adott államban lévő vagyontárgyakra korlátozódik.

A tagállam, amelynek területén a vagyontárgy található a következőket jelenti:

- ingóság esetében: az a tagállam, amelynek a területén az ingóság fekszik,
- azon vagyontárgyak és jogok esetében, amelyekben a tulajdonjog vagy a jogosultság fennállta a közhitelű nyilvántartásba való bejegyzéshez kötött: az a tagállam, amelynek a felügyelete alatt a nyilvántartást vezetik,
- követelések esetében az a tagállam, amelynek területén a követelés teljesítésére köteles harmadik fél fő érdekeltségeinek központja található.

Telephely: bármely olyan működési hely, ahol az adós nem átmeneti jellegű gazdasági tevékenységet folytat emberi erőforrással és termékekkel.

VI.2. Főeljárás

VI.2.1. A főeljárás megindítása

A fizetéseképtelenségi eljárás megindítására azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén az adós fő érdekeltségei találhatóak. Társaság vagy jogi személy esetén az ellenkező bizonyításáig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell a fő érdekeltségek központjának tekinteni.

A biztosítási intézkedések mind a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása előtt, mind azt követően rendkívül lényegesek a fizetéseképtelenségi eljárás eredményességének biztosítása érdekében. Egyrészt a

fizetéseképtelenségi főeljárásban illetékes bíróságnak jogosultnak kell lennie biztosítási intézkedések elrendelésére a más tagállamok területén található vagyontárgyakra vonatkozóan. Másrészt lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a fizetéseképtelenségi főeljárás megindítása előtt kinevezett ideiglenes felszámoló azokban a tagállamokban, ahol az adósnak telephelye található, az adott államok joga szerint lehetséges biztosítási intézkedéseket igénybe vehesse.

Abban a tagállamban, ahol az adósnak telephelye található, a fizetéseképtelenségi főeljárás megindítása előtt a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem benyújtása jogának a helyi hitelezőkre és a helyi telephely hitelezőire, illetve azokra az esetekre kell korlátozódnia, amikor nem indítható meg a főeljárás annak a tagállamnak a joga szerint, ahol az adós fő érdekeltségeinek központja van. Ennek a korlátozásnak az az oka, hogy a lehető legszükségesebbre kell csökkenteni azoknak az eseteknek a számát, amelyekben a területi fizetéseképtelenségi eljárást még a fizetéseképtelenségi főeljárás előtt kérik. A fizetéseképtelenségi főeljárás megindítását követően a területi eljárás másodlagossá válik.

A fizetéseképtelenségi főeljárás megindítását követően e rendelet nem korlátozza a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása iránti kérelem benyújtásának a jogát olyan tagállamban, ahol az adós telephelye van. A fizetéseképtelenségi főeljárás felszámolója vagy az adott tagállam nemzeti joga szerint erre jogosult bármely más személy kérheti a másodlagos fizetéseképtelenségi eljárás megindítását. A helyi érdekek mellett a másodlagos fizetéseképtelenségi eljárás egyéb célokat is szolgálhat. Olyan esetek is felmerülhetnek, amikor az adós vagyona túl összetett ahhoz, hogy egy egységként lehessen kezelni, vagy a vonatkozó jogrendszerek eltérései olyan nagyok, hogy nehézségek keletkezhetnek, ha az eljárás megindításának helye szerinti állam jogának hatályát kiterjesztik olyan más államokra, ahol a vagyontárgyak találhatóak. Ezért a főeljárás felszámolója másodlagos eljárás megindítását kérheti, ha a vagyon hatékony kezelése ezt igényli.

VI.2. Alkalmazandó jog

Amennyiben e rendelet eltérően nem rendelkezik, a fizetéseképtelenségi eljárásra és joghatásaira *annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az ilyen eljárást megindítják* (a továbbiakban: az eljárás megindításának helye szerinti állam). Az eljárást megindításának helye szerinti állam joga határozza meg az ilyen eljárások megindításának, lefolytatásának és befejezésének feltételeit. Különösen meg kell határozni:

- a) mely adós ellen lehet fizetéseképtelenségi eljárást indítani;
- b) a vagyontárgyakat, amelyek a vagyon részét képezik, és az adós által a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását követően szerzett vagy rá háramló vagyontárgyak kezelését;
- c) az adós és a felszámoló jogait;
- d) azokat a feltételeket, amelyek alapján beszámításokat lehet igényelni;
- e) a fizetéseképtelenségi eljárásnak azokra a hatályos szerződésekre gyakorolt hatásait, amelyekben az adós szerződő fél;
- f) a fizetéseképtelenségi eljárásnak az egyes hitelezők által indított eljárásokra gyakorolt hatásait, a folyamatban lévő peres eljárások kivételével;
- g) az adós vagyonával szemben támasztott követeléseket és a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását követően keletkező követelések kezelését;
- h) a követelések bejelentésének, igazolásának és elfogadásának szabályait;
- i) a vagyon értékesítéséből származó bevétel elosztásának szabályait, a követelések közötti rangsorolást, és azon hitelezők jogait, akik dologi jog vagy beszámítás alapján a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását követően részleges kielégítést nyertek;
- j) a fizetéseképtelenségi eljárás – különösen egyezség által történő – befejezésének feltételeit és joghatásait;
- k) a hitelezőket a fizetéseképtelenségi eljárás befejezése után megillető jogokat;
- l) a fizetéseképtelenségi eljárás során felmerült költségek és kiadások viselését;

- m) a valamennyi hitelezőnek hátrányt okozó jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára vagy hatálytalanságára vonatkozó szabályokat.

A rendelet rendelkezik a hatálya alá tartozó fizetéseképtelenségi eljárások megindítására, lefolytatására és befejezésére vonatkozó határozatok, továbbá a közvetlenül az ilyen fizetéseképtelenségi eljárásokkal kapcsolatban hozott határozatok azonnali elismeréséről. Az automatikus elismerés azt jelenti, hogy az eljárás megindításának helye szerinti állam joga értelmében az eljáráshoz fűződő hatások az összes többi tagállamra kiterjednek. A tagállamok bíróságai által hozott határozatok elismerésének a kölcsönös bizalom elvén kell alapulnia.

Eltérő rendelkezés hiányában az eljárás megindításának helye szerinti tagállam jogát kell alkalmazni (*lex fori concursus*). Ennek a kollíziós szabálynak mind a főeljárások, mind a helyi eljárások esetében érvényesülnie kell; a *lex fori concursus* határozza meg a fizetéseképtelenségi eljárások minden – mind anyagi, mind eljárási – joghatását az érintett személyek és jogviszonyok tekintetében. Ez szabályozza a fizetéseképtelenségi eljárások megindításának, lefolytatásának és befejezésének valamennyi feltételét.

A fizetéseképtelenségi főeljárások és a másodlagos eljárások csak az egyidejűleg folyamatban lévő valamennyi eljárás összehangolása esetén járulhatnak hozzá a teljes vagyon hatékony értékesítéséhez. Ennek legfőbb feltétele az, hogy a különböző *felszámolóknak szorosán együtt kell működniük*, különösen a megfelelő mennyiségű információk cseréjében. A fizetéseképtelenségi főeljárás meghatározó szerepének biztosítása érdekében az ilyen eljárás felszámolója számára különböző lehetőségeket kell biztosítani az egyidejűleg folyamatban lévő másodlagos fizetéseképtelenségi eljárásokba való beavatkozásra. Például lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a fizetőképesség helyreállítását célzó tervet vagy egyezséget javasolhasson, vagy a másodlagos fizetéseképtelenségi eljárások tárgyát képező vagyontárgyak értékesítésének felfüggesztését kérhesse.

VI.2.3. Hitelezők, harmadik személy jogállása

Minden hitelező, akinek szokásos tartózkodási helye, lakóhelye vagy székhelye a Közösségben van, jogosult arra, hogy bejelentse követeléseit a Közösségben folyamatban lévő, az adós vagyona vonatkozó fizetésképtelenségi eljárásokban. E jogosultság kiterjed az adóhatóságokra és a társadalombiztosítási intézményekre is. A hitelezők egyenlő elbírálásának biztosításához össze kell hangolni a bevételek elosztását.

Bármely hitelező, akinek szokásos tartózkodási helye, lakóhelye vagy székhelye más tagállamban van, mint az eljárás megindításának helye szerinti állam, követelését ennek a másik államnak a hivatalos nyelvén vagy egyik hivatalos nyelvén is bejelentheti. Ebben az esetben azonban a benyújtott kérelemnek tartalmaznia kell legalább a „Követelésbejelentés” feliratot az eljárás megindításának helye szerinti állam hivatalos nyelvén vagy egyik hivatalos nyelvén. Ezenkívül kérhető tőle, hogy az eljárás megindításának helye szerinti állam hivatalos nyelvére vagy egyik hivatalos nyelvére történő fordítást bocsásson rendelkezésre.

A fizetésképtelenségi eljárás megindítása nincs hatással a hitelezők vagy harmadik személyek dologi jogaira az adóshoz tartozó olyan materiális és immateriális, ingó és ingatlan vagyontárgyak tekintetében, amelyek az eljárás megindításának időpontjában egy másik tagállam területén található, legyen szó akár meghatározott vagyontárgyról, akár meghatározatlan, változó összetételű vagyontárgyak összességéről.

Ezek a jogok különösen a következők:

- a) a vagyontárgy értékesítésének vagy értékesíttetésének joga, az e vagyonból származó bevételből vagy haszonból történő kielégítés joga, különösen zálogjog vagy jelzálogjog alapján;
- b) kizárólagos jog követelés behajtására, különösen követelésen alapított zálogjog vagy követelés biztosítéki célú engedményezése révén;
- c) a vagyontárgyak visszakövetelésének joga mindenkivel szemben, aki az arra jogosult fél akarata ellenére birtokolja vagy használja azokat;
- d) haszonélvezeti jog.

A fizetéseképtelenségi eljárás megindítása nincsen hatással a hitelezőknek arra a jogára, hogy követeléseik beszámítását kérjék az adós követeléseivel szemben, amennyiben a fizetéseképtelen adós követelésére alkalmazandó jog az ilyen beszámítást megengedi.

Egy vagyontárgy vevője elleni fizetéseképtelenségi eljárás megindítása nincs hatással a tulajdonjog fenntartásán alapuló eladói jogokra, ha az eljárás megindításakor a vagyontárgy az eljárás megindításának helye szerinti államtól eltérő tagállam területén volt. A dolog átadása után a dolog eladója elleni fizetéseképtelenségi eljárás megindítása nem szolgálhat az adásvételtől történő elállás alapjául, és nem akadályozza a vevő a tulajdonszerzését, ha az eljárás megindításakor az eladott dolog az eljárás megindításának helye szerinti államtól eltérő tagállam területén volt.

A fizetéseképtelenségi eljárásnak az ingatlan megszerzésére vagy használatára irányuló szerződésre gyakorolt hatásait kizárólag annak a tagállamnak a joga szabályozza, amelynek területén az ingatlan található.

A fizetéseképtelenségi eljárás által a fizetési vagy elszámolási rendszerek tagjainak vagy pénzügyi piacok feleinek jogaira és kötelezettségeire gyakorolt hatások tekintetében kizárólag a tagállamnak az adott rendszerre vagy piacra alkalmazandó joga irányadó.

A fizetéseképtelenségi eljárásnak munkaszerződésekre és munkaviszonyokra gyakorolt hatásait kizárólag a tagállam munkaszerződésekre alkalmazandó joga szabályozza.

A fizetéseképtelenségi eljárásnak az adós ingatlanon, hajón vagy légi járműn fennálló, közhitelű nyilvántartásba való bejegyzéshez kötött jogaira gyakorolt hatásaira annak a tagállamnak a joga irányadó, amelynek a felügyelete alatt a nyilvántartást vezetik.

A semmisségre, megtámadhatóságra vonatkozó szabályokat nem kell alkalmazni, ha az összes hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy bizonyítja, hogy:

- az adott jogügyletre egy másik tagállam joga irányadó, mint ahol az eljárást megindították, és
- ez jog a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását.

Amennyiben a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően létrejött jogügylet révén az adós visszterhesen rendelkezik:

- ingatlanról vagy
- olyan hajóról vagy légi járműről, amelyet egy közhitelű nyilvántartásba kell bejegyezni, vagy
- olyan értékpapírokról, amelyek létezésének előfeltétele a jogszabály által meghatározott nyilvántartásba való bejegyzés,

az ilyen jogügylet érvényességét annak az államnak a joga szabályozza, amelynek területén az ingatlan található, vagy amelynek felügyelete alatt a nyilvántartást vezetik.

Az a hitelező, akinek, az elsődleges eljárás megindítását követően bármely módon, különösen végrehajtással, részlegesen vagy teljesen kielégítésre került egy, az adós tulajdonában lévő, egy másik tagállam területén található vagyontárgyra vonatkozó követelése, visszatéríti a felszámolónak azt, amit megszerzett.

A hitelezők egyenlő elbírálásának biztosítása érdekében az a hitelező, aki a fizetésképtelenségi eljárás során megkapta követelése arányos kielégítését, csak akkor részesedik a más eljárásokban keletkezett felosztásból, ha azonos besorolású vagy kategóriájú hitelezők ezekben az egyéb eljárásokban egyenértékű vagyონrészt kaptak.

VI.2.4. Tájékoztatási kötelezettség a hitelezők irányába

Amikor valamely tagállamban fizetésképtelenségi eljárást indítanak, e tagállam az illetékes bírósága vagy az általa kijelölt felszámoló haladéktalanul tájékoztatja azokat az ismert hitelezőket, akiknek szokásos tartózkodási helye, lakóhelye vagy székhelye más tagállamban van.

Ez az egyedi értesítésben nyújtott tájékoztatás különösen a határidőket, a határidők tekintetében megállapított jogkövetkezményeket, a benyújtott kérelem elfogadására jogosult testületet vagy hatóságot és az egyéb megállapított intézkedéseket tartalmazza. Az ilyen értesítésben azt is meg kell jelölni, hogy azoknak a hitelezőknek, akiknek követeléseik elsőbbséget élveznek vagy dologilag biztosítottak, be kell-e jelenteniük követeléseiket.

A tájékoztatás az eljárás megindításának helye szerinti állam hivatalos nyelvén vagy egyik hivatalos nyelvén történik. Ennek során egy olyan

formanyomtatványt kell alkalmazni, amelyen a „Felhívás követelés bejelentésére. Határidők betartandók!” szövegű felirat az Európai Unió intézményeinek valamennyi hivatalos nyelvén szerepel.

VI.2.5. A bejelentett követelés tartalma

A hitelező megküldi a követelést alátámasztó okiratok – ha vannak ilyenek – másolatát, és jelzi követelése jellegét, keletkezése időpontját és összegét, valamint azt, hogy követelése tekintetében elsőbbségre, dologi biztosítékra vagy tulajdonjog fenntartására tart-e igényt, és hogy a biztosíték milyen vagyontárgyakra terjed ki.

VI.2.6. A fizetéseképtelenségi eljárások hatása a folyamatban lévő peres eljárásokra

A fizetéseképtelenségi eljárásoknak az adós rendelkezése alól kivont vagyontárggyal vagy joggal kapcsolatos, folyamatban lévő eljárásra gyakorolt hatásaira kizárólag annak a tagállamnak a joga alkalmazandó, ahol az eljárás folyamatban van.

VI.2.7. A fizetéseképtelenségi eljárás elismerése

A joghatósággal rendelkező tagállam bírósága által hozott, fizetéseképtelenségi eljárást megindító határozatot az összes többi tagállamban attól kezdve el kell ismerni, amikor az hatályossá válik az eljárás megindításának helye szerinti államban. Ezt a szabályt akkor is alkalmazni kell, ha az adós ellen perképesége hiánya miatt nem volna megindítható a fizetéseképtelenségi eljárás más tagállamokban.

Az eljárás elismerése nem zárja ki, hogy egy másik tagállam bírósága másodlagos eljárást indítson. Az utóbbi eljárás a másodlagos fizetéseképtelenségi eljárás.

VI.2.8. Az elismerés joghatásai

A fizetéseképtelenségi eljárást megindító határozat, minden további alaki követelmény nélkül, bármely más tagállamban az eljárás megindításának helye szerinti állam joga szerinti joghatásokkal rendelkezik, feltéve hogy e rendelet eltérően nem rendelkezik és a másik tagállamban nem indítottak másodlagos eljárást.

A másodlagos eljárás joghatásait egy másik tagállamban nem kifogásolhatják. A hitelezők jogainak bármilyen korlátozása, különösen a fizetési haladék vagy a tartozás elengedés, csak a hozzájárulásukat adó hitelezők esetében van hatással másik tagállam területén található vagyontárgyakra.

VI.2.9. A felszámolói kinevezés igazolása, hatásköre

A felszámolói kinevezést az eredeti kinevezési határozat hiteles másolatával vagy a joghatósággal rendelkező bíróság által kiadott bármely más tanúsítvánnyal igazolják. Előírható annak a tagállamnak a hivatalos nyelvén vagy egyik hivatalos nyelvén készült fordítás, amelynek a területén el fog járni. Hitelesítés vagy más hasonló alaki követelmény nem írható elő.

A joghatósággal rendelkező bíróság által kijelölt felszámoló gyakorolhatja az eljárás megindításának helye szerinti állam joga által ráruházott összes hatáskört egy másik tagállamban, amennyiben ott nem indítottak másik fizetéseképtelenségi eljárást, sem ezzel ellentétes biztosítási intézkedést nem hoztak fizetéseképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem alapján. A felszámoló elmozdíthatja az adós vagyontárgyait annak a tagállamnak a területéről, ahol azok találhatóak.

A másodlagos eljárás szerint joghatósággal rendelkező bíróság által kijelölt felszámoló bármely más tagállamban bíróság előtti vagy bíróságon kívüli eljárásban hivatkozhat arra, hogy az ingó vagyont a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását követően az eljárás megindításának helye szerinti állam területéről a másik tagállam területére helyezték át. A felszámoló a hitelezők érdekében bármely megtámadási keresettel élhet.

Hatáskörének gyakorlásakor a felszámoló annak a tagállamnak a joga szerint jár el, amelynek a területén intézkedéseket készül hozni, különös tekintettel a vagyon értékesítését szolgáló eljárásokra. A felszámoló hatásköre nem terjed ki kényszerintézkedések alkalmazására, illetve jogvitákban vagy egyéb vitákban való döntésre.

A felszámoló kérheti a fizetéseképtelenségi eljárást megindító határozat és adott esetben az őt kijelölő határozat közzétételét bármely más

tagállamban az adott államban előírt közzétételi eljárásnak megfelelően. Az ilyen közzététel megnevezi a kijelölt felszámolót, és tartalmazza, hogy az alkalmazott joghatósági szabály az elsődleges, vagy másodlagos eljárás szerinti-e. Ugyanakkor bármely tagállam, amelynek területén az adósnak telephelye van, kötelező közzétételt kérhet. Ilyen esetekben a felszámoló vagy az erre felhatalmazott bármely hatóság, abban a tagállamban, ahol az elsődleges eljárást megindították, megteszi az ilyen közzététel biztosításához szükséges összes intézkedést.

A felszámoló kérheti, hogy az elsődleges eljárást megindító határozatot jegyezzék be az ingatlan-nyilvántartásba, a kereskedelmi nyilvántartásba vagy bármilyen egyéb, más tagállamokban vezetett közhitelű nyilvántartásba. Bármelyik tagállam előírhatja a kötelező nyilvántartásba vételt. Ezekben az esetekben a felszámoló vagy az erre jogosult bármely hatóság abban a tagállamban, ahol az elsődleges eljárást megindították, megteszi az ilyen bejegyzéshez szükséges összes intézkedést.

A közzététel és bejegyzés költségeit az eljárás során felmerült költségeknek és kiadásoknak kell tekinteni.

VI.2.10. Kötelezettség teljesítése az adós számára

Ha egy tagállamban egy kötelelem alapján olyan adós javára teljesítettek, aki ellen egy másik tagállamban fizetéseképtelenségi eljárást indítottak, és azt annak az eljárásnak a felszámolója számára kellett volna teljesíteni, a kötelelem alapján teljesítő személyt, ha nem tudott az eljárás megindításáról, úgy kell tekinteni, mint aki szabadult a kötelemből.

Ha egy ilyen kötelezettséget még a közzétételt megelőzően teljesítenek, a teljesítő személyről az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy nem tudott a fizetéseképtelenségi eljárás megindításáról. Ha az ilyen közzétételt követően teljesít, a teljesítő személyről az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy tudott az eljárás megindításáról.

VI.2.11. Egyéb határozatok elismerése és végrehajthatósága

Az olyan bíróság által hozott, fizetéseképtelenségi eljárás lefolytatására és befejezésére vonatkozó határozatokat, valamint jóváhagyott egyezségeket, amely bíróságnak az eljárás megindítására vonatkozó határozatát elismerik, minden további alaki követelmény nélkül el kell ismerni. Az ilyen határozatokat az egyezményhez való csatlakozási okmányokkal módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezmény 31-51. cikkének – a 34. cikk (2) bekezdése kivételével – megfelelően hajtják végre.

Az előző rendelkezést a fizetéseképtelenségi eljárásokból közvetlenül származó és a hozzájuk szorosan kapcsolódó határozatokra abban az esetben is alkalmazni kell, ha azokat egy másik bíróság hozta. Ezt a rendelkezést a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása iránti kérelmet követően hozott biztosítási intézkedésekre vonatkozó határozatokra is alkalmazni kell.

A fent említettektől eltérő határozatok elismerését és végrehajtását a Brüsszeli Egyezmény szabályozza feltéve, hogy ez az egyezmény alkalmazható.

A tagállamok nem kötelesek elismerni vagy végrehajtani azt a határozatot, amely a személyi szabadság vagy a levéltitok korlátozását eredményezheti.

Bármely tagállam elutasíthatja egy másik tagállamban indított fizetéseképtelenségi eljárás elismerését vagy az ilyen eljárásokkal kapcsolatban hozott határozat végrehajtását, ha az ilyen elismerés vagy végrehajtás hatása nyilvánvalóan ellentétes az adott állam közrendjével, különösen az alapvető elvekkkel vagy az alkotmányos jogokkal és az egyéni szabadságjogokkal.

VI.2.12. A főeljárás utólagos megindítása

Ha a főeljárást a másodlagos eljárás egy másik államban történő megindítását követően indították meg, a másodlagos eljárásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni az elsőként megindított eljárásra, amennyiben az eljárás menete ezt lehetővé teszi.

VI.3. Másodlagos fizetéseképtelenségi eljárások

VI.3.1. Az eljárás megindítása

Ha egy tagállam bírósága főeljárást eljárást indít (főeljárás), amelyet egy másik tagállam elismer, a másik tagállamnak a másodlagos eljárás alapján joghatósággal rendelkező bírósága másodlagos fizetéseképtelenségi eljárást indíthat, anélkül hogy az adós fizetéseképtelenségét megvizsgálják. Hatásuk az adósnak ennek a másik tagállam területén lévő vagyontárgyaira korlátozódik.

Amennyiben e rendelet eltérően nem rendelkezik, a másodlagos eljárásra annak a tagállamnak a joga irányadó, amelynek területén a másodlagos eljárást megindítják.

Másodlagos eljárás megindítását kérheti:

- a) a főeljárás felszámolója;
- b) bármely más személy vagy hatóság, aki, illetve amely jogosult fizetéseképtelenségi eljárás megindításának kérelmezésére annak a tagállamnak a joga szerint, amelynek a területén a másodlagos eljárás megindítását kérik.

Ha annak a tagállamnak a joga, ahol a másodlagos eljárás megindítását kérelmezik, megkövetelik, hogy az adós vagyona elegendő legyen az eljárás költségeinek és kiadásainak teljes vagy részleges fedezésére, a bíróság az ilyen kérelem kézhezvételekor kérheti, hogy a kérelmező előlegezze a költségeket, vagy nyújtson megfelelő biztosítékot.

VI.3.2. Együttműködési és tájékoztatási kötelezettség

Az információközlést korlátozó szabályokra is figyelemmel a főeljárás felszámolója és a másodlagos eljárások felszámolói kötelesek tájékoztatni egymást. Azonnal továbbítanak minden olyan információt, amely fontos lehet a többi eljárás számára, különösen a követelések bejelentésénél és igazolásánál, valamint az eljárások befejezésére irányuló minden intézkedésnél. Az egyes eljárásokra alkalmazandó szabályokra is figyelemmel a főeljárás felszámolója és a másodlagos eljárások felszámolói kötelesek egymással együttműködni.

A másodlagos eljárás felszámolója időben lehetőséget nyújt a főeljárás felszámolójának, hogy javaslatokat nyújtson be a másodlagos eljárásban szereplő vagyontárgyak értékesítésére vagy hasznosítására.

VI.3.3. A hitelezői jogok gyakorlása

Bármely hitelező bejelentheti követelését a főeljárásban és bármely másodlagos eljárásban. A főeljárás és bármely másodlagos eljárás felszámolói abban az esetben jelentenek be a másik eljárásban olyan követeléseket, amelyeket már bejelentettek abban az eljárásban, amelyre őket kijelölték, ha ebben az utóbbi eljárásban mindez a hitelezők érdekét szolgálja, figyelemmel arra, hogy a hitelezőknek joguk van ezt ellenezni vagy követeléseiket visszavonni, amennyiben az alkalmazandó jog így rendelkezik. A fő- vagy másodlagos eljárás felszámolója jogosult a hitelezővel azonos módon részt venni más eljárásban, különösen a hitelezők gyűlésén.

VI.3.4. Az értékesítés felfüggesztése

A másodlagos eljárást megindító bíróság a főeljárás felszámolójától kapott kérelem kézhezvételekor az értékesítést egészében vagy részlegesen felfüggeszti, azzal a feltétellel, hogy ebben az esetben kérheti a főeljárás felszámolóját, hogy tegyen meg minden megfelelő intézkedést a másodlagos eljárás hitelezői és az egyes hitelezői csoportok érdekeinek biztosítására. A felszámolótól kapott ilyen kérelmet csak akkor lehet elutasítani, ha az nyilvánvalóan nem áll a főeljárás hitelezőinek érdekében. Az értékesítés ilyen felfüggesztését három hónapig terjedően lehet elrendelni. Azonos időszakokra lehet meghosszabbítani vagy megújítani.

A bíróság megszünteti az értékesítés felfüggesztését a következő esetekben:

- a főeljárás felszámolójának kérelmére,
- hivatalból eljárva, egy hitelező kérelmére vagy a másodlagos eljárás felszámolójának kérelmére, ha ez az intézkedés a továbbiakban nem látszik indokoltnak, különösen a főeljárásban vagy a másodlagos eljárásokban szereplő hitelezői érdekek szempontjából.

VI.3.5. A másodlagos fizetéseptelenségi eljárásokat befejező intézkedések

Ha a másodlagos eljárásra alkalmazandó jog lehetővé teszi az ilyen eljárások felszámolás nélküli, fizetőképesség helyreállítását célzó tervvel, egyezséggel vagy hasonló intézkedéssel történő lezárását, a főeljárás felszámolója jogosult arra, hogy ilyen intézkedést javasoljon. A másodlagos eljárás lezárása a főeljárás felszámolójának beleegyezése nélkül nem jogerős, azonban az ő egyetértésének hiányában is jogerössé válhat, ha a javasolt intézkedés nincs hatással a főeljárás hitelezőinek pénzügyi érdekeire.

A hitelezői jogok bármely korlátozása, amely a másodlagos eljárásban javasolt intézkedésből származik, így például a fizetési haladék vagy a tartozás elengedés, az összes érdekelt hitelező hozzájárulása nélkül nem lehet hatással az adósnak ebben az eljárásban nem érintett vagyontárgyaira.

VI.3.6. A másodlagos eljárásban fennmaradó vagyontárgyak

Ha a vagyontárgyak értékesítése révén a másodlagos eljárásban az ezen eljárás szerint nyilvántartott összes követelést ki lehet elégíteni, az eljárásban kijelölt felszámoló haladéktalanul átad minden fennmaradó vagyontárgyat a főeljárás felszámolójának.

VII. VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS

VII.1. A gazdasági társaságok megszűnéséhez kapcsolódó eljárás lényege, célja, esetei

A végelszámolás joganyaga az utóbbi időben jelentős változásokon esett keresztül. A szabályozás átkerült a Csődtörvényből (1991. évi IL.tv.) az újraszabályozott Cégtörvénybe (2006. évi V. tv.). Ennek indoka egyrészt, hogy a csődtörvényt tisztán kizárólag fizetési képtelenségi eljárásokkal foglalkozó jogszabállyá kívánták átalakítani, másrészt pedig a végelszámolási eljárás általánosságát hangsúlyozva, a hatásköri konzekvenciákat levonva, – a cég fogalmával, és a többi cégeljárással való teljesebb harmonizációt megteremtve – kerültek a cégtörvénybe az eljárás szabályai.

A végelszámolási eljárás a jogutód nélkül megszűnni kívánó fizetőképes jogalany vagyoni viszonyait rendezni hivatott eljárás. A felszámolási eljárással együtt a jogutód nélküli megszűnés érdekében lefolytatandó eljárás, ám attól alapvetően a fizetőképesség ténye határolja el. Az eljárás lényege, hogy a megszűnni kívánó jogalany hitelezői és tagjai az eljárás lefolytatása során hozzá jussanak követeléseikhez, a gazdálkodó szervezet pedig – rendezve tartozásait – jogutód nélkül megszűnjön, törvényi megfogalmazásban a végelszámolási eljárás olyan eljárás, amelynek során a nem fizetési képtelen gazdálkodó szervezet - a jogutód nélküli megszűnését elhatározva - a hitelezőit kielégíti.

A végelszámolási eljárás a jogutód nélküli megszűnés esetei közül elvileg a legbékésebb, mert ebben az esetben a megszüntetendő jogalany tulajdonosai az esetek többségében szabadon dönthetnek a megszűnés felől, a hitelezők igényei pedig a szükséges fedezet rendelkezésre állása miatt kielégítést nyernek, a hitelezők érdekeit a törvény tágabb – a feleknek több mozgásteret engedő - szabályozással védi. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a bírói kontroll, és a hitelezők védelmének alapelve ne érvényesülne ebben az esetben is maradéktalanul.

Új cégtörvényünk, levonva a tanulságot a korábbi kedvezőtlen tapasztalatokból, éles különbséget tesz az eljárás megindításának esetei között. Ennek oka, hogy korábbi szabályozásunk alapján a végelszámolási eljárásnak időbeli korlátja nem volt, ez pedig sok esetben lehetőséget teremtett a visszaélésekre, cégek kiürítésére. Az új

szabályozás alapján végelszámolásra két módon kerülhet sor: a cég önkéntes elhatározása alapján, vagy a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárásban alkalmazott szankciója révén. Ennek konzekvenciája pedig, hogy a végelszámolási eljárás egy új, szigorúbb fajtáját honosította meg a hatályos cégtörvény: a kényszer-végelszámolást.

Hatályos szabályaink időbeli korlátot is felállítottak. A végelszámolást a végelszámolás kezdő időpontjától számított legkésőbb három éven belül be kell fejezni. Ha a cég törlésére irányuló kérelem benyújtása három éven belül nem történik meg, a cég kényszer-végelszámolására kerül sor.

A hatályos társasági törvény nívuma, hogy elvi éllel választja szét a jogutódlással történő megszűnés és a jogutód nélküli megszűnés eseteit, mindkét csoport esetköreit az eljárási szabályokhoz, tapasztalatokhoz igazítva. Ennek eredményeképpen a jogutód nélküli megszűnés esetei a következők:

- a társasági szerződésben meghatározott időtartam eltelt, vagy más megszűnési feltétel megvalósult;
- a társaság legfőbb szerve elhatározza a társaság jogutód nélküli megszűnését;
- a társaság tagjainak száma egyre csökken, kivéve, ha e törvény másként rendelkezik;
- a cégbíróság a Ctv.-ben meghatározott okok miatt megszünteti;
- jogszabály így rendelkezik.

Az anyagi és eljárási szabályok összhangját akképpen teremtette meg a szabályozás, hogy a társasági törvény a megszűnés eseteit sorolja fel külön, az eljárási szabályok pedig ezen megszűnési okoktól függetlenül a társaság anyagi helyzetéhez kötődnek. A felsorolás egyes esetei kapcsán az eljárási típusokat az fogja meghatározni, hogy fizetőképes, vagy sem a társaság.

A hatályos szabályozás nem ad külön fogalmi meghatározást az eljárás szereplőinek, ugyanis a cég fogalmi körébe tartozó jogalany ugyanúgy működik tovább – kényszer-végelszámolás esetén bizonyos korlátokkal - az eljárás alatt, azzal a különbséggel, hogy a végelszámoló látja el a vezető tisztségviselő feladatait, vagyis a cég képviselését és ügyvezetését.

A végelszámolás tárgya a cégnek az a vagyona, amellyel a cég a végelszámolás kezdő időpontjában rendelkezik, továbbá az a vagyon, amelyet ezt követően a végelszámolás folyamata alatt szerez.

Nem tartozik a társaság vagyonához:

- az a vagyon, amelyet az adós állami vagyonkezelő szervezettel kötött szerződés alapján kezel;
- az állami tulajdonban álló erdő, továbbá jogszabályban meghatározott természetvédelmi oltalom alatt álló földterület (nemzeti park, fokozottan védett terület, nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület), külön jogszabályban meghatározott állami tulajdonban lévő műemlék, továbbá a vízgazdálkodási társulatok kezelésében lévő vizek, vízilétesítmények és a víztársulatoknak a közfeladatok ellátásához szükséges elkülönített vagyona;
- a kárpótlás céljára elkülönített termőföld és a külön törvényben meghatározott földalap és a kárpótlási árverésre kijelöléssel nem érintett, illetve a kárpótlási árverésből visszamaradt földterület;
- a gazdálkodó szervezet vagyonából az az ingatlan, amely - a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. törvény 7. § (1) bekezdésében foglaltak alapján - a Kormány által jóváhagyott jegyzékben szerepel;
- az adós munkavállalójának munkabéréből - külön jogszabály rendelkezései szerint - levont, valamint a csődeljárás, illetve a felszámolási eljárás tartama alatt levonásra kerülő szakszervezeti vagy egyéb érdek-képviselői tagdíj.

A végelszámolási eljárás nemperes eljárás, az eljárás felügyeletére a cégbíróság bír hatáskörrel. A cégbíróság tevékenysége azonban csak eljárás figyelemmel kísérésére, valamint a jogszabályok betartásának ellenőrzésére terjed ki.

Az eljárás megindításának feltétele, hogy a cégtörvénybe meghatározott kizáró okok ne álljanak fenn. Meghatározó elv, hogy a gazdálkodás lezárására nézve kétféle eljárás párhuzamosan nem folyhat, más típusú ügyek esetén pedig kötelező megvárni azok befejeződését. Így a kizáró okok a következők:

- felszámolási eljárás elsődlegessége, azaz végelszámolás nem határozható el a cég fizetésektelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik;
- nem határozható el a végelszámolás és a már megindult végelszámolás nem fejezhető be, ha a büntetőügyben eljáró bíróság vagy ügyész a céget, illetve a cégbíróságot arról értesíti, hogy a céggel szemben büntetőjogi intézkedés alkalmazására kerülhet sor;
- a megindult végelszámolási eljárást a büntetőügyben eljáró bíróság határozatának jogerőre emelkedéséig nem lehet befejezni, illetve az e határozatban alkalmazott büntetőjogi intézkedés végrehajtásának befejezéséig a cég nem törölhető;
- nem lehet befejezni a végelszámolást, ha a céggel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. A végelszámolás befejezésére csak akkor kerülhet sor, ha az adott eljárás megszűnt, vagy a cég a fél személyében bekövetkező változás miatt az eljárásnak többé nem alanya.

A végelszámolási eljárás – a gazdálkodó jogalanyok vagyonrendezését szabályozó eljárásokhoz hasonlóan – több szakaszra bontható. A végelszámolás kezdő időpontja a jogutód nélküli megszűnéstől rendelkező határozatban megállapított időpont, ami nem lehet korábbi, mint a határozat kelte. Az első szakasz a végelszámolás megindításához kapcsolható, a második a tényleges felszámoláshoz, a harmadik pedig az eljárás befejezéséhez.

VII.2. A végelszámolási eljárás önkéntes megindítása (önkéntes eljárás)

Az eljárás többféleképpen indulhat meg. Először a társaság által szabadon választható eljárási szabályokat tárgyaljuk.

Amennyiben a felek úgy döntenek, hogy befejezik gazdasági tevékenységüket, úgy a fennálló vagyoni helyzetet a végelszámolási eljárás hivatott rendezni. A jogutód nélküli megszűnés elhatározása alapvetően a társaság belső ügye, ilyenkor a társasági formára irányadó szabályok, létesítő okiratok alapján meghatározott eljárási rendben, legalább a törvény által meghatározott mértékű szavazattal a társaság legfőbb szerve jogosult dönteni e kérdésben.

A jogutód nélküli megszűnésről való döntés esetén a meghozandó határozat érvényességéhez szükséges szavazati arányt a jogalany működését szabályozó törvény határozza meg. Mindez azt jelenti, hogy közkereseti és betéti társaság esetében a tagok gyűlésének egyhangú, közös vállalat esetén az igazgatótanácsának, korlátolt felelősségű társaság taggyűlésének, részvénytársaság közgyűlésének legalább háromnegyedes szótöbbséggel hozott határozata szükséges az eljárás megindításához. Erdőbirtokossági társulatnál a közgyűlésen megjelent tagok kétharmadát kitevő szavazattöbbség kell a megszűnés elhatározásához, vízgazdálkodási társulat esetén a Gt. általános szabályait kell alkalmazni, ahol azonban nem található a határozat érvényességéhez szükséges szavazati arányra vonatkozó rendelkezés, így célszerű erre a társulat alapszabályában kitérni. A leadott szavazatok kétharmadát kitevő szavazattöbbség kell az új szövetkezet megszűnéséhez, ezt a határozatot a közgyűlés hozhatja meg.

A legfőbb szerv határozatában:

- kimondja, hogy a gazdálkodó jogalany jogutód nélküli megszüntetésére kerül sor,
- megjelöli a végelszámoló személyét,
- meghatározza a végelszámolás kezdő időpontját,
- rendelkezik a cég vagyoni részesedésével működő jogalanyok, valamint a részvételével működő alapítvány vagy társadalmi szervezet sorsáról is.

A határozat egyes tartalmi elemeivel kapcsolatban az alábbiakat kell kiemelni.

A Csődtörvény a végelszámoló személyével kapcsolatban semmiféle megkötést nem tartalmaz, a gyakorlat szempontjából közelítve a kérdést, azonban nyilvánvaló, hogy olyan személynek kell lennie, aki ismeri a gazdálkodó jogalanyok működésének, gazdálkodásának szabályait, rendelkezik a szükséges jogi és pénzügyi, számviteli ismeretekkel. A gyakorlatban – az előbbi szempontokra figyelemmel – általában a társaság vezető tisztségviselőjét választják meg végelszámolónak.

A végelszámoló személyének megváltoztatására az eljárás folyamán bármikor lehetőség van. A végelszámoló visszahívásáról és új végelszámoló kijelöléséről a cég legfőbb szerve határoz. Ha a végelszámoló meghalt, vagy jogutód nélkül megszűnt, illetve ha a

végelszámolással együtt járó feladatok ellátására más okból képtelenné vált, és ennek bekövetkezésétől számított hatvan napon belül az új végelszámoló megválasztása nem történt meg, a cég bármely tagja (részvényese) vagy hitelezője a cégbírósághoz fordulhat annak érdekében, hogy a cégbíróság a végelszámoló megválasztása érdekében a legfőbb szerv ülését hívja össze, vagy a kérelmezőt erre jogosítsa fel.

A cégbíróság ezt kérelmet akkor teljesíti, ha a kérelmező a legfőbb szerv összehívásának várható költségét megelőlegezi és a tárgyi feltételek biztosítását megfelelően igazolja. A cégbíróság döntése alapján a legfőbb szerv ülését a jogszabályban, illetve a létesítő okiratban meghatározott székhelytől eltérő helyen is meg lehet tartani.

Ha a végelszámoló meghalt, vagy jogutód nélkül megszűnt, illetve ha a végelszámolással együtt járó feladatok ellátására más okból képtelenné vált, illetve a végelszámoló felhagy a végelszámolói tevékenység ellátásával, a cégbíróság hivatalból is törvényességi felügyeleti eljárást indíthat a cég ellen.

A gyakorlatban vita volt arról, hogy végelszámolóként – akár a gazdálkodó szervezet elhatározása, akár cégbírósági döntés alapján történik - kijelölhető-e gazdálkodó szervezet. Az egész országban gyakorlat ugyanis, hogy a cégbíróságok felszámoló szervezetet jelölnek ki végelszámolóként. A Legfelsőbb Bíróság egyik döntésében azt állapította meg, hogy a végelszámolónak természetes személyt kell kirendelni. (Cgf. VII. 31.027/2000.) Erre tekintettel hatályos szabályozásunk alapján végelszámolóvá a feladat ellátására alkalmas jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság is választható.

A megválasztott személy elfogadó nyilatkozatával jön létre a végelszámolói jogviszony. Cégtörvényünk nagyobb figyelmet szentel a jogviszony tartalmára, a választott személy alkalmasságára.

A végelszámoló személyének meg kell felelnie a vezető tisztségviselővel szemben támasztott – elsősorban törvényi – követelményeknek. A végelszámoló megválasztásakor a végelszámoló díjazásáról, illetve a feladat ellátásának ingyenességéről is rendelkezni kell. A végelszámoló alkalmasságával kapcsolatban, természetes személy esetén, elsősorban a társasági törvény által megjelölt követelményekre, kizáró,

összeférhetetlenségi okokra, díjazás kérdéseire kell utalni. Ha a végelszámoló nem természetes személy, a csődtörvényben előírt összeférhetlenségi és alkalmassági feltételeknek kell megfelelnie a szervezetnek.

A határozatban meg kell határozni a végelszámolás kezdő időpontját, amely nem lehet korábbi időpont, mint a határozat kelte. A végelszámolás kezdő időpontjának alapvető jelentősége lesz az eljárás lefolytatása szempontjából, hiszen ettől az időponttól kezdve megváltozik a jogalany státusza, és ekkortól kezdődik számos határidő számítása is.

A határozatban dönteni kell arról is, hogy amennyiben a jogutód nélküli megszűnését elhatározó cég részvételével gazdálkodó, vagy társadalmi szervezetek, alapítványok működnek, ezeknek a cég megszűnésével mi lesz a jogi helyzete, illetve abban milyen változás következzen be. Ezekről a kérdésekről nem a végelszámolónak kell döntenie, hanem az ilyen „fajsúlyú” kérdésben a végelszámolónak már a legfőbb szerv döntései alapján kell eljárnia. Lehet, hogy a cég jogutód nélküli megszűnése, tagsági jogviszonyának megszűnése az adott szervezet (pl. egy egyesület) továbbműködését nem befolyásolja, de értesíteni kell a tagja megszűnéséről, pl. a tagnyilvántartás vezetésének szempontjából is.

VII.2.1. A vagyonrendezési eljárás és a végelszámolás kapcsolata

A végelszámolási eljárás során a megszűnő jogalany valamennyi vagyontárgyát értékesíteni kell, mégis előfordulhat, hogy az eljárás befejezését követően maradnak olyan dolgok, melyek a megszűnt cég vagyonába tartoztak. A hitelezők érdekeinek védelme, valamint a volt társaság tagjainak tulajdonosi érdeke megkívánja, hogy az ilyen vagyontárgyak jogi helyzete is rendeződjön. A hitelezőknek, valamint a jogalany volt tagjainak nem csak a társaság fennállása alatt, hanem az után is biztosítani szükséges, hogy hozzájussanak jogos követeléseikhez.

A jogalkotó észlelve a szabályozás hiányosságát, a vagyonrendezési eljárás intézményének megteremtésével adott lehetőséget a végelszámolás befejeződése után előkerült vagyontárgyak jogi helyzetének rendezésére. Tekintettel arra, hogy a vagyonrendezési eljárás szabályai szorosan kapcsolódnak a tárgyalat eljárásokhoz, de külön eljárásról van szó, szabályait külön fejezetben tárgyaljuk.

VII.2.2. A végelszámolási eljárás megindításának joghatásai

A végelszámolás elhatározásának, elrendelésének fontos joghatásai lesznek a szervezet jogi státuszát illetően.

A végelszámoló kijelölésével, a végelszámolás kezdő időpontjával a társaság képviseleti helyzete megváltozik, mert az addigi szervezeti, illetve megbízott képviselők képviseleti joga megszűnik. Ezeket a jogokat és kötelezettségeket, ideértve a cégjegyzési jogosultságokat is, kizárólag a végelszámoló gyakorolhatja.

A cég a kezdő időpontig történő működésének pénzügyi lezárása végett a gazdálkodó szervezet vezetője köteles:

- a végelszámolás kezdő időpontját megelőző nappal a számviteli törvény alapján a cég tevékenységét lezáró beszámolót készít, elvégzi mindazon feladatokat, melyeket számára a számviteli, az adóügyi vagy egyéb jogszabályok előírnak, és ezeket az okiratokat, valamint a cég iratanyagát a végelszámolónak legkésőbb a végelszámolás kezdő időpontjától számított negyvenötödik napon átadja,
- a folyamatban lévő ügyekről a végelszámolót tájékoztatja,
- a nem selejtezhető és titkos minősítésű iratokról iratjegyzéket készít, és azokat, valamint az irattári anyagokat a végelszámolónak átadja,
- a végelszámolás megindításáról a munkavállalókat, valamint a Munka Törvénykönyvében meghatározott szakszervezeteket, az üzemi tanácsot (üzemi megbízottát) haladéktalanul tájékoztatja.

A bíróság az adott gazdálkodó szervezettől a végelszámolás kezdő időpontját megelőző évben felvett jövedelemnek 50%-ig vagy - ha a vezető jövedelme nem állapítható meg - 1 millió forintig terjedő pénzbírsággal sújthatja a gazdálkodó szervezet vezetőjét, aki a végelszámolás kezdő időpontját megelőző nappal bezárólag a társaság adatait tartalmazó dokumentációk készítését elmulasztotta, vagy valótlan adatokat közölt, akkor is, ha már nem áll az adósnál munkaviszonyban, munkavégzési kötelezettséggel járó egyéb jogviszonyban, tagsági viszonyban, vagy vezetői tisztségviselői minősége megszűnt. A végelszámolás megelőző vezetőt a bíróság kötelezheti, hogy viselje

azokat a költségeket, amelyek az előbb megjelölt feladatoknak a felszámoló részéről megbízott szakértő által történő elvégeztetésével merültek fel.

VII.2.3. A végelszámoló feladatai, jogállása

A végelszámolás sikeres lefolytatása érdekében rögzíti a törvény a végelszámoló főfeladatait. Mindezen feladatait a végelszámoló a legfőbb szerv, illetve a tagok, valamint a cégbíróság kontrollja mellett végzi.

A végelszámoló a végelszámolás során a cég vagyoni helyzetét felméri, követeléseit behajtja, tartozásait kiegyenlíti, jogait érvényesíti és kötelezettségeit teljesíti, vagyoni eszközeit pedig szükség esetén értékesíti. A hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyont a cég tagjai (részvényesei) között pénzben vagy természetben felosztja és a cég működését megszünteti. A végelszámoló a végelszámolás alatt gondoskodik a cég vagyonának megóvásáról, az értékesítésre nem kerülő vagyon megőrzéséről.

a) Cégbíróság értesítése

A végelszámolás megindításával kapcsolatos cégjegyzéki változások bejegyeztetési kötelezettsége a végelszámolót terheli. A végelszámoló a végelszámolás megindítását változásbejegyzési kérelemben köteles bejelenteni a cégbíróságnak, amelyben fel kell tüntetni:

- a végelszámolás megindítását elrendelő határozat keltét,
- végelszámolás kezdő időpontját,
- a végelszámoló nevét (cégét) és lakóhelyét (székhelyét), ha a végelszámoló nem természetes személy, akkor a cégjegyzékszámát és a megbízásából eljáró természetes személy nevét és lakóhelyét is,
- a korábbi vezető tisztségviselő(k) jogviszonyának megszűnését.

Fontos új rendelkezés, hogy ha a végelszámoló személye a korábbi vezető tisztségviselővel azonos, nem szükséges a végelszámolói minőségében újabb aláírási címpéldányt csatolnia a cég iratanyagához, hiszen csak a tisztség elnevezése változott, a tisztségviselő névaláírása nem, címpéldánya a cégiratok között megtalálható. Költségkímélés és az eljárás egyszerűsítése érdekében ezért a törvény az újabb címpéldány benyújtásától ilyen esetben eltekint.

b) Egyéb hatóság értesítése

A köztartozások, illetve köztartozás jellegű kötelezettségek teljesítése céljából írja elő a törvény az egyes közfeladatot ellátó szervek, hatóságok, illetve más érintettek mellett a cég bankszámláit vezető pénzügyintézet értesítését a végelszámolás megindulásáról. A végelszámoló a végelszámolás közzétételétől számított tizenöt napon belül - szükség szerint - értesíti a végelszámolás megindításáról:

- a cég ingatlanának fekvése szerint illetékes földhivatalt a végelszámolás tényének bejegyzése érdekében,
- ha a cég valamely vagyontárgya országos közhiteles vagy közérdekből vezetett nyilvántartásban szerepel, e nyilvántartást vezető szervezetet,
- az illetékes vámhatóságot, illetékhivatalt, nyugdíjpénztárat, továbbá, ha a cég engedélyköteles tevékenységet végez, az engedélyező hatóságot,
- a területileg illetékes állami munkaerőpiaci szervezetet,
- az illetékes környezetvédelmi felügyelőséget arról, hogy maradtak-e fenn olyan környezeti károsodások, környezeti terhek, melyekből bírságfizetési vagy egyéb fizetési kötelezettség, a károsodások elhárításához, illetve terhek rendezéséhez szükséges kiadás származhat,
- a cég bankszámláit vezető valamennyi pénzügyintézetet,
- a cég vagyoni részvételével működő jogalanyok vezető tisztségviselőit, illetve a cég részvételével működő társadalmi szervezeteket, alapítványokat,
- a cég által vagy ellen indított és folyamatban lévő hatósági és bírósági eljárásokban az eljáró hatóságot vagy bíróságot.

c) Végelszámoló és a legfőbb szerv kapcsolata

Ahogy azt már korábban rögzítettük, a társaság a végelszámolás során tovább működik szervezeti egységei döntéseket hoznak. Erre tekintettel a cégtörvény megosztja a hatásköröket a végelszámoló és a legfőbb szerv között. A legfőbb szerv feladata elsősorban a végelszámoló tevékenységének kontrollálása, emellett azonban stratégiai döntéseket is hozhat. A végelszámoló - önálló képviseleti joggal - irányítja a cég

tevékenységét, azonban eljárását (melynek célja a cég működésének mielőbbi befejezése) a legfőbb szerv döntései határozzák meg.

A végelszámoló ellenőrzésére vonatkozó szabályok a következők:

- Ha a végelszámolás a megindításának évében nem fejeződik be, a végelszámoló a számviteli törvényben meghatározott üzleti évenként köteles elkészíteni a számviteli törvény szerinti beszámolót és az adóbevallást annak feltüntetésével, hogy a cég végelszámolás alatt áll.
- A végelszámolás kezdő időpontját követően a végelszámoló évente tájékoztatót készít a legfőbb szerv és a cégbíróság részére, melyben be kell mutatnia a végelszámolás alatt álló cég helyzetét, annak okát, hogy az eljárás befejezésére miért nem került még sor, továbbá tájékoztatást kell adnia az eljárás befejezésének várható időpontjáról is.

Stratégiai döntésekre vonatkozó előírások:

- A cég legfőbb szerve elrendelheti, hogy a végelszámoló a cég vagyoni eszközeit vagy azok meghatározott részét csak nyilvános pályázat, illetve árverés útján értékesítheti.
- Ha a végelszámolás előre láthatóan hosszabb ideig tart, a társaság legfőbb szerve minősített többséggel meghozott határozatával a cég gazdasági tevékenységének ideiglenes és korlátozott folytatását rendelheti el, ha ezt az eset összes körülményeit tekintve az ésszerű gazdálkodás követelményei megkövetelik.
- A vagyon értékesítése nem feltétlenül, illetve nem teljes körűen kötelező, a legfőbb szerv azonban az értékesítésre és annak módjára nézve (árverés, nyilvános pályázat) utasításokat adhat a végelszámolónak.
- A sorba tartozik a végelszámoló személye megváltoztatásának lehetősége is.

d) Hitelezők igényeivel kapcsolatos feladatok

A cég hitelezői a követeléseiket a végelszámolás megindításának közzétételét követő negyven napon belül jelenthetik be a végelszámolóknak. A bejelentés akkor is szükséges, ha a céggel szemben a követeléssel kapcsolatban hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. A bejelentés elmulasztása vagy késedelmes teljesítése nem jár jogvesztéssel, de a zárómérleg és a vagyonfelosztási határozat elfogadását követően hitelezői igényt már csak a megszűnt cég tartozásaiért történő helytállásra vonatkozó szabályok szerint lehet érvényesíteni.

A végelszámoló a hitelezői igény bejelentési határidő elteltét követő tizenöt napon belül a követelésekről jegyzéket készít, ezen belül külön kimutatja az elismert és a vitatott hitelezői igényeket. A követelések jegyzékét a végelszámoló további tizenöt napon belül benyújtja a cégbírósághoz a nyilvános cégiratok közé történő elhelyezés céljából. A vitatott hitelezői igények hitelezőit a végelszámoló a követelésük ilyen minősítéséről ugyanezen időtartam alatt értesíti.

A cég tagja (részvényese), hitelezője, illetve az, aki a jogi érdekét valószínűsíti, törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezhet a cégbíróságnál, ha azt észleli, hogy a végelszámoló a követelések jegyzékét a cégiratokhoz nem csatolta be. Ilyen esetben a bíróság a végelszámolót határidő túzásával és pénzbírság terhe mellett felhívja a mulasztás pótlására, vagy ennek eredménytelensége esetén 50 000 Ft-tól 500 000 Ft-ig terjedő, ismételten is kiróható pénzbírsággal sújthatja.

Az a hitelező, akinek bejelentett követelését a végelszámoló vitatja, igényét a végelszámoló értesítésének kézhezvételétől számított harmincnapos határidőn belül a bíróság előtt perben érvényesítheti.

A végelszámoló a vitatott igények fedezetére köteles lekötött tartalékot képezni.

e) Mérlegkészítés

A végelszámoló a cég korábbi tisztségviselője által készített, a tevékenységet lezáró, a számviteli törvény szerinti beszámoló mérlegének adataiból végelszámolási nyitó mérleget készít, majd a hitelezők igénybejelentésére nyitva álló határidő elteltét követően - legfeljebb hetvenöt napon belül - a hitelezői követelések jegyzékéből kiindulva - szükség szerint - korrigálja a végelszámolási nyitó mérleget (korrigált végelszámolási nyitó mérleget készít), amelyet a cég legfőbb szerve elé terjeszt. A végelszámolási nyitó beszámoló elkészítésének jelentősége abban áll, hogy ennek alapján dönthető el: végelszámolással, vagy felszámolással történik-e a jogutód nélküli megszűnés.

A végelszámoló a korrigált végelszámolási nyitó mérleg összeállítása előtt a kárelhárítás körében felmerülő és más halaszthatatlanul szükséges, valamint a működés fenntartásával kapcsolatos költségek kivételével kifizetést nem teljesíthet.

Ha a cég vagyona a hitelezők követeléseinek fedezetére nem elegendő, a tagok, részvényesek elháríthatják a felszámolási eljárás megindítását azzal, hogy a hiányzó összeget befizetik. Ha a társaság tagjai a hiányzó összeget harminc napon belül nem fizetik meg, a végelszámoló haladéktalanul köteles felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet benyújtani. A felszámolás iránti kérelem előterjesztéséhez a legfőbb szerv hozzájárulására nincs szükség, de a végelszámolónak a legfőbb szervet a felszámolás kezdeményezéséről haladéktalanul tájékoztatnia kell.

A végelszámoló a felszámolás elrendelése esetén - a felszámolás kezdő időpontját megelőző napra elkészítve a számviteli szabályok szerint köteles beszámolót készíteni azzal, hogy az így készült beszámolót a legfőbb szervnek nem kell elfogadnia. Ebben az esetben a végelszámoló díja felszámolási költségnek minősül. Ha végelszámolóként felszámoló szervezet járt el, e szervezet a felszámolási eljárásban felszámolóként kirendelhető.

f) Jogorvoslat a végelszámoló intézkedései ellen

A végelszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása miatt a sérelmet szenvedett fél a cégbíróságnál végelszámolási kifogással élhet. A kifogás előterjesztésére nyolcnapos szubjektív (tudomásszerzéstől kezdődő) és hatvannapos objektív (az intézkedéstől vagy a mulasztás bekövetkezésétől számított) határidő áll rendelkezésre.

Végelszámolási kifogásnak van helye akkor is, ha a végelszámoló a cég bármely hitelezőjének kérésére a hitelezői igénybejelentés határidejének lejártától számított harminc napon belül nem ad tájékoztatást arról, hogy követelését elismeri-e, illetve, hogy a kifizetés mikorra várható.

A cégbíróság a végelszámolási kifogás felől - a végelszámoló észrevételének beszerzését követően - soron kívül határoz. Ha a kifogás elbírálása során a felek meghallgatása vagy bizonyítás felvétele szükséges, a cégbíróság a kifogásolt intézkedés végrehajtásának felfüggesztését is elrendelheti.

Ha a cégbíróság a végelszámolási kifogást megalapozottnak találja, a végelszámoló intézkedését megsemmisíti és az eredeti állapot helyreállítására kötelezi, vagy - ha ez lehetséges - az eredeti állapotot határozatával helyreállítja. Ha a végelszámoló mulasztott, a cégbíróság a végelszámolót intézkedés megtételére kötelezheti. A bíróság az alaptalan végelszámolási kifogást végzésével elutasítja. A végelszámolási kifogás tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

Ha a végelszámoló a végelszámolási kifogásnak helyt adó jogerős bírósági végzésnek nem tesz eleget, a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárás keretében összehívja a cég legfőbb szervét új végelszámoló megválasztása céljából. Ha a cég a cégbíróság határozatában foglaltakat nem teljesíti, a cégbíróság elrendeli a kényszer-végelszámolást és a felszámolók névjegyzékéből másik végelszámolót rendel ki.

g) Vagyonnal kapcsolatos teendők

A végelszámoló jogosult a cég által kötött szerződéseket azonnali hatállyal felmondani, vagy ha a felek egyike sem teljesített szolgáltatást, a szerződéstől elállni. A másik félnek a felmondással, illetve az elállással okozott kár megtérítésére vonatkozó igényeinek kielégítése végett köteles lekötött tartalékot képezni.

Ha a végelszámolás alatt álló cég vagyonában olyan vagyoni értékű jog (szerzői jogi felhasználási, szabadalomhasznosítási, védjegy használati jog) tartozik, amely a kizárólagos jog jogosultjának engedélye alapján, az engedély szerinti terjedelemben áll fenn és a jogosult engedélye nem terjed ki a jog harmadik személynek történő átengedésére, a végelszámoló a vagyoni értékű jogra vonatkozó szerződést köteles felmondani.

A tevékenység befejezésével kapcsolatban vannak olyan szerződések, melyeket a jogalkotó védelemben részesít, ezeket a jogirodalom privilégizált követeléseknek nevezi.

A végelszámoló nem gyakorolhatja az azonnali hatályú felmondás, illetve az elállás jogát:

- a természetes személynek - a szolgálati lakás és garázs kivételével - lakásra fennálló bérleti szerződése,
- az iskolával vagy a tanulóval a gyakorlati képzés szervezésére kötött szerződése,
- a munkaszerződések,-
- a nem gazdasági tevékenységgel összefüggő kölcsönszerződés,
- a szövetkezeti tag vállalkozás jellegű jogviszonyával összefüggő szerződés,
- valamint a kollektív szerződés tekintetében.

Tartási és életjáradéki szerződés felmondása esetén a másik felet megfelelő kártalanítás illeti meg. Az egyéb járadék jellegű kötelezettségek rendezése érdekében a végelszámoló egy összegben kifizetendő kártalanításban állapodhat meg a jogosulttal, vagy a végelszámoló köteles a jogosult javára egyszeri díjú járulékbiztosítási szerződést kötni.

A jövőben felmerülő szavatossági, jótállási és kártérítési kötelezettségek rendezésével a végelszámoló köteles harmadik személyt megbízni, akinek részére át kell adnia az ügy összes körülményei figyelembevételével erre a célra képzett lekötött tartalékot. A megbízásról készült közleményt a Cégek közlönyben közzé kell tenni. A végelszámoló és a jogosult között létrejött megállapodás alapján mód van arra is, hogy a jogosult egyszeri visszatérítést kapjon.

VII.2.4. A végelszámoló felelőssége

A végelszámoló a végelszámolás során az adott helyzetben általában elvárható gondossággal köteles eljárni. A kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint felel.

A végelszámoló a **wrongful trading** - a hanyag, felelőtlen cégvezetéssel összefüggésben a hitelezők megkárosítása - miatt felelősséggel tartozik. Ha a végelszámolás alatt álló cég felszámolás alá kerül, és megállapítható, hogy a végelszámoló alapos ok nélkül késlekedett a felszámolási eljárás kezdeményezésével, vagy nem tett meg mindent a hitelezők veszteségeinek csökkentése, illetve a környezeti károk mérséklése a kármentesítés érdekében vagy egyes hitelezőket mások rovására előnyben részesített, a felszámoló vagy a hitelezők keresetére a bíróság arra kötelezi a végelszámolót, hogy a cég vagyonához a károkozás összege mértékéhez igazodó tőke-hozzájárulást teljesítsen. A bíróság ebben az esetben a végelszámoló díját részben vagy egészben megvonhatja. Ezen szabályok alkalmazására akkor is sor kerülhet, ha a végelszámoló az egyszerűsített végelszámolás alkalmazásáról annak törvényben foglalt feltételei hiányában sem tér át az általános szabályok szerint lefolytatandó végelszámolásra, vagy a törvényi feltételek bekövetkezése ellenére elmulasztotta a felszámolási eljárás kezdeményezését, továbbá a felszámolás elrendelésére a végelszámoló hibájából nem került sor.

A végelszámolás kezdetét követő egy év elteltével a végelszámolónak tájékoztatót kell készítenie, melyben be kell mutatnia a végelszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet helyzetét, annak indokolását, hogy az eljárás befejezésére miért nem kerül sor, továbbá tájékoztatást kell adni az eljárás befejezésének várható időpontjáról. A tájékoztatót a végelszámoló megküldi a cégbíróságnak, a jogutód nélkül megszűnést kimondó szervnek, illetve a gazdálkodó szervezet hitelezőinek (választmányának).

A végelszámoló kérelemre tájékoztatást ad a legfőbb szervek képviselőjének, hogy kik és milyen összegre nyújtottak be hitelezői igényt, azokat elfogadta-e, és hova sorolta be, valamint tájékoztatást ad a privilegizált követelések összegéről és jogosultjairól. A képviseleti meghatalmazást közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat formájában kell a végelszámolóhoz benyújtani.

VII.2.5. A végelszámoló teendői a végelszámolás befejezésével kapcsolatban

A végelszámoló a végelszámolás befejezésekor elkészíti és - a cégnél működő felügyelő bizottság vagy más ellenőrzésre feljogosított szerv, illetve könyvvizsgáló jelentésével együtt - a legfőbb szerv elé terjeszti jóváhagyásra:

- az adóbevallásokat,
- a végelszámolás utolsó üzleti évről készült számviteli törvény szerinti beszámolót, amelynek mérlegében az eszközök, illetve az esetleges kötelezettségek piaci értéken szerepelnek, a piaci értéken történő értékelésnek az eredményre gyakorolt hatását az eredmény kimutatás tartalmazza,
- a vagyonfelosztási javaslatot, amelyben a végelszámoló díjának mértékére is indítványt tesz,
- a végelszámolási időszak gazdasági eseményeinek bemutatásáról szóló összefoglaló értékelést (zárójelentést), valamint
- a cég vagyoni részesedésével működő jogalanyok, illetve a részvételével működő társadalmi szervezetek, alapítványok sorsára vonatkozó javaslatot.

A vagyonfelosztási javaslatban szereplő tételeket piaci értéken kell beállítani. A hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyonnak a tagok (részvényesek) közötti természetbeni felosztására csak vagyonértékelés esetén van mód.

A vagyonfelosztásról a cég legfőbb szerve dönt, e határozatnak teljes körűnek kell lennie, minden aktíváról és passzíváról rendelkezni kell, és el kell rendezni azoknak a bírósági és más hatósági eljárásoknak a sorsát is (akár a felek személyében történő változtatás útján), melyeknek a megszűnő cég alanya. Amíg ez nem történik meg, jogutód nélküli megszűnésre jogszerűen nem kerülhet sor. A határozatban - szükség esetén - rendelkezni kell a végelszámoló díjáról és a végelszámolás

költségeinek, köztük az iratanyag őrzésének és a cég megszűnésével kapcsolatban felmerülő egyéb költségeknek a viseléséről is.

A végelszámoló köteles gondoskodni a cég iratanyagának elhelyezéséről. Az ezzel kapcsolatos költségeket és a megszűnés utáni iratörzés költségeit a vagyonfelosztási javaslatban fel kell tüntetni. A vagyonfelosztás során úgy is meg lehet állapodni, hogy a cég iratanyagának őrzését (ingyenesen vagy ellenérték fejében) a tagok (részvényesek) valamelyike vállalja. A cég iratanyagának elhelyezésére egyebekben a Cstv. erre vonatkozó szabályai megfelelően alkalmazandók.

A végelszámoló a külön jogszabályban meghatározott módon köteles a végelszámolás alatt álló cég biztosítottjainak adatait átadni az illetékes nyugdíj-biztosítási igazgatási szervnek. A szerv erről szóló igazolását a végelszámoló köteles benyújtani a cégbíróságnak.

A végelszámoló hajtja végre a legfőbb szervnek a vagyonkiadás tárgyában hozott határozatát is, mely azonban csak a cégnek a cégjegyzékből való törlése után foganatosítható. Az iratok jóváhagyása és a vagyonfelosztási határozat elfogadása után tehát a legfőbb szerv dönt a felosztott vagyon kiadásának időpontjáról, amelynek lebonyolítására a végelszámoló köteles. A vagyon kiadására nem kerülhet sor a cég törlésére vonatkozó végzés meghozatalát megelőzően.

A végelszámoló által benyújtott, a cég törlésére irányuló kérelem illetékmentes, és a cég törlését tartalmazó végzés közzétételéért közzétételi költségterítést nem kell fizetni.

Új szabály az értékpapírt kibocsátó cégek végelszámolás utáni törlésével kapcsolatban, hogy a törlést elrendelő jogerős határozat meghozatalával egyidejűleg a cégbíróság köteles értesíteni a központi értéktárat a cég által kibocsátott értékpapírok érvénytelenítése végett.

Változatlan ugyanakkor az a hatályos jogban is ismert szabály, hogy a végelszámolás során a cég bármikor dönthet a végelszámolás megszüntetéséről és a vállalkozás folytatásáról. Erre a cég törlési kérelmének benyújtásáig ad lehetőséget a törvény. Az ezzel összefüggő változásokról is értelemszerűen rendelkezni kell ilyenkor, és a cégjegyzéken is át kell vezetni a szükséges módosításokat, amely már a cég megválasztott vezető tisztségviselőjének a feladata.

VII.2.6. A hitelezők jogállása

A cégtörvény a végelszámolási eljárás folyamán több jogosultságot is megállapít a hitelezők részére, megfelelő védelmet biztosítva ezzel érdekeik érvényesítésére.

A hitelező alapvető jogosultsága, hogy igényét a Cégléletről történő közlemény közzétételétől számított 40 napon belül bejelentse, de mint ahogy fent erre már utaltunk a határidő elmulasztásának nincs külön szankciója.

Az ellenőrzés lehetőségét teremti meg a hatályos szabályozás, amikor kimondja, hogy a végelszámolás kezdetét követő egy év elteltével a végelszámolóknak tájékoztatót kell készítenie, melyben be kell mutatnia a végelszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet helyzetét, annak indokolását, hogy az eljárás befejezésére miért nem kerül sor, továbbá tájékoztatót kell adni az eljárás befejezésének várható időpontjáról. A tájékoztatót a végelszámoló megküldi a cégbíróságnak, a jogutód nélkül megszűnést kimondó szervnek, illetve a gazdálkodó szervezet hitelezőinek (választmányának).

A legerősebb fegyver a hitelező kezében a kifogás. A végelszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása ellen kifogással élhet. A végelszámolás alatt álló cég nevében kifogást a legfőbb szerv képviselője nyújthat be. A bíróság a kifogás felől soron kívül határoz. Ha a kifogás elbírálása során a felek meghallgatása vagy egyéb bizonyítás felvétele szükséges, a kifogásolt intézkedés felfüggesztését rendeli el.

A végelszámolás szabályszerűségének utólagos ellenőrzését is lehetővé teszi a cégtörvény. A végelszámoló a gazdálkodó szervezetnek a történeti értékű iratait az illetékes levéltárnak adja át. A végelszámoló a nyugdíjbiztosítási adatszolgáltatás ellátásával összefüggésben a külön jogszabályban meghatározott módon köteles a biztosítottak nyugdíjbiztosítási adatait átadni az illetékes nyugdíjbiztosítási igazgatási szervnek. A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv erről szóló igazolását a végelszámoló köteles megküldeni a bíróságnak. Az irattári anyag fennmaradó részének selejtezéséről, illetőleg jogszabályban meghatározott ideig történő őrzéséről a végelszámoló gondoskodik.

Amennyiben jogi személy a végelszámoló, megszűnése esetén az előbb megjelölt iratokat és feladatokat az illetékes levéltár veszi át.

VII.2.7. A vagyon felosztása

A cégtörvény nem tartalmaz rendelkezést a vagyon felosztására nézve, nem állapít meg sorrendet a felek között. A jogutód nélküli megszűnés esetén a tartozások kiegyenlítése után maradó vagyon felosztásáról a társasági szerződésben tetszés szerint rendelkezhetnek a tagok. Ha eltérő rendelkezés nincs, akkor a vagyoni hozzájárulás arányában történő felosztás elve érvényesül. Ez a szabály független attól, hogy az ún. egyszerűsített végelszámolási eljárást folytatták le vagy az általános szabályok szerintit.

Bizonyos jogalanyok esetén a működésüket szabályozó törvény határozza meg a kielégítési sorrendet. A következő pont azokat az eltérő szabályokat foglalja magában, melyek az egyes társasági formák megszűnése esetén alkalmazandók.

VII.3. Kényszer-végelszámolás

A végelszámolási eljárás korábbi szabályozásának alkalmával tágran húzta meg a jogalkotó az eljárás kereteit. Nem volt az eljárásnak időbeli korlátja, illetve a nem megfelelő működésnek megfelelő szankciója. Mindez az eljárások jelentős időbeli elhúzódásához, valamint ahhoz a nem kívánatos helyzethez vezetett, hogy a fizetőképese cég végelszámolójává a korábbi vezető tisztségviselő válhatott. Hatályos cégtörvényünk levonva a gyakorlati tapasztalatokat a törvényességi eljárásban megszüntnek nyilvánított cégek, valamint az időben elhúzódó eljárások befejezése végett bevezette a kényszer-végelszámolási eljárást.

A kényszer-végelszámolásra az alábbi esetekben kerülhet sor:

- Ha a bíróság törvényességi felügyeleti hatáskörében eljárva a céget megszüntnek nyilvánítja.
- Ha az anyagi jogszabályok szerint a cég jogutód nélküli megszűnését előidéző ok következett be, illetve, ha a cég a végelszámolást három éven belül nem fejezte be
- Ha egyszerűsített végelszámolás választása esetén, a cég a végelszámolás általános szabályaira történő áttérést nem hajtotta végre.

Nincs helye kényszer-végelszámolás elrendelésének a cég fizetéseképtelenségét megállapító végzés meghozatalát követően, valamint abban az esetben, ha a büntetőügyben eljáró bíróság vagy az ügyész a cégbíróságot arról értesíti, hogy a céggel szemben büntetőjogi intézkedés alkalmazására kerülhet sor.

Ha a végelszámoló a korrigált végelszámolási nyitómérleg alapján vagy a későbbiekben, a végelszámolási eljárás során azt állapítja meg, hogy a cég vagyona a hitelezők követelésének fedezetére nem elegendő, a végelszámoló bejelentése alapján a cégbíróság felszámolási eljárás lefolytatását kezdeményezi. A végelszámolónak a cégbíróság által megállapított díja felszámolási költségnek minősül.

VII.3.1. A legfőbb szerv jogállása

Tekintettel arra, hogy kényszer végelszámolásra a cég nem megfelelő működése esetén, vagy a határidők be nem tartása miatt került sor a legfőbb szerv hatásköre – a végelszámoló hatékony működése érdekében – jelentős korlátozásokat szenved.

A kényszer-végelszámolás során a cég legfőbb szerve nem dönthet a cégnek a végelszámolási eljárás alatti működtetéséről, illetve a végelszámolási eljárás megszüntetéséről.

A végelszámolás kezdő időpontját követően a cég szervei nem hozhatnak a végelszámolás céljával ellentétes döntéseket.

VII.3.2. A cégbíróság jogállása

A cégbíróság nem dönthet a jogerősen elrendelt kényszer-végelszámolás megszüntetéséről.

A kényszer-végelszámolás jogerős elrendelésével összefüggő változásokat a cégbíróság hivatalból jegyzi be a cégjegyzékbe és teszi közzé. A későbbi cégjegyzékadat-változások bejelentése a végelszámoló kötelezettsége.

A kényszer-végelszámolás tényének és a végelszámoló személyének bejegyzésére hivatalból, illetékmentesen kerül sor. Ezt követően azonban a kényszer-végelszámolás hatálya alatt bekövetkezett egyéb változások

bejegyeztetése már a kényszer-végelszámolónak - mint a cég képviselőjének - feladata, illetékel és közzétételi díjjal.

VII.3.3. A kényszer-végelszámolás időtartama

A kényszer-végelszámolást - ha arra a cég által elhatározott végelszámolást követően kerül sor - a jogerős elrendelésétől számított egy éven belül be kell fejezni.

A cégbíróság a határidőt a végelszámoló kérelmére indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal, illetve ha peres eljárás van folyamatban, e per jogerős befejezéséig meghosszabbíthatja.

VII.3.4. A kényszer-végelszámolás és a felszámolási eljárás viszonya

Ha a kényszer-végelszámolás során felszámolási eljárást kell kezdeményezni, a felszámolás során egyezségkötésnek nincs helye és a felszámolási eljárás az adós cég teljesítésére tekintettel nem szüntethető meg.

VII.3.5. A végelszámoló személye, jogállása

A kényszer-végelszámolás esetén – tekintettel arra, hogy az eljárás megindításáról nem a legfőbb szerv döntött – a cégbíróság eljárást elrendelő határozatában dönt a végelszámoló személyéről. Ha a kényszer-végelszámolást önkéntes végelszámolás előzte meg, úgy a kényszer-végelszámolásra áttérés kötelezettsége általában a végelszámoló azon mulasztására vezethető vissza, hogy határidőben nem jelentette be az egyszerűsített végelszámolásról általános végelszámolásra történő áttérést. Ilyenkor ugyan van a cégnek végelszámolója, azonban a továbbiakban a cégbíróság kényszer-végelszámolást elrendelő határozatában kijelöli a kényszer-végelszámolás lefolytatására jogosult végelszámolót.

Kivételesen indokolt esetben a cég vezető tisztségviselőjét is ki lehet rendelni, de az általános gyakorlat szerint a felszámolók névjegyzékéből választ a hatóság.

A bíróság által kirendelt végelszámoló e megbízatást alapos okkal visszautasíthatja. Ha a cégbíróság végelszámolóként a felszámolók

névjegyzékében szereplő szervezetet rendel ki, a felszámoló szervezet csak a Cstv.-ben szabályozott kizárási és összeférhetetlenségi okokra való hivatkozással utasíthatja vissza a megbízatást.

A kényszer-végelszámolás során kirendelt végelszámoló a cég vagyonát csak nyilvános pályázat, illetve árverés útján értékesítheti. Ez a cégre „rákényszerített” végelszámolás és végelszámoló esetén a cégtulajdonosok védelmét szolgálja, akiknek nem volt ráhatásuk a végelszámoló személyének kiválasztására, és védi a hitelezők érdekeit is azzal, hogy biztosítja a legkedvezőbb ár elérését.

A végelszámoló díját a végelszámoló kérelmére a legfőbb szerv állapítja meg. Amennyiben a legfőbb szerv a határozatát nem hozza meg, a végelszámoló díjáról a cégbíróság dönt.

A végelszámoló díja felszámoló szervezet esetében a tevékenységet lezáró beszámoló mérlege szerinti eszközök könyvszerinti értékének 1,5 százaléka, de legalább 100 000 Ft és az azt terhelő általános forgalmi adó összege. A bíróság ettől a mértéktől indokolt esetben eltérhet. Más végelszámoló kirendelése esetében a végelszámoló kérelmére a munkájával arányban álló díjazást a cégbíróság állapítja meg.

A cégbíróság a végelszámoló eljárásában észlelt kötelelességző magatartást szankcionálja. Az eljárásra bárki bejelentése alapot szolgáltat, aki a végelszámoló mulasztását vagy kötelelességzését a cégbíróság tudomására hozza.

VII.4. Egyes társasági formákra vonatkozó különös szabályok

VII.4.1. Egyszerűsített végelszámolás

Az egyszerűsített végelszámolás esetén a végelszámolás megindulásáról szóló közlemény Céggözlönyben történő közzétételét a végelszámoló a végelszámolás kezdő időpontjától számított nyolc napon belül köteles kezdeményezni.

Az egyszerűsített végelszámolás már a korábbi társasági törvényeinkben is ismert jogintézmény volt. Arra szolgált, hogy a kis „családi” vállalkozások, a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok számára a csődtörvényben megfogalmazott, számukra feleslegesen bonyolult végelszámolási rendet egyszerűsítse. Ez a szabályozás azonban - miután a csődtörvény módosult végelszámolási normáival nem volt összhangban - gyakorlatilag egyszerűsítést alig jelentett a cégek számára, csak a cégeljárásban volt haszna a törléssel egyidejű bejegyzés lehetővé tételével. A kissé kusza törvényi megszövegezésből arra a következtetésre lehetett jutni, hogy a végelszámolás ilyen esetében a végelszámolás megindulásának közzététele elmarad.

A cégtörvény változatlanul megtartotta az egyszerűsített végelszámolás jogintézményét, azt azonban részletesebben szabályozza. A rendelkezésre álló időtartamot ésszerűbben és betarthatóbban állapítja meg, a 120 napba a végelszámoló hirdetményének közzététele is „belefér”, biztosítva ezzel a hitelezők korrekt értesítését, és ezáltal annak felelős felmérését, hogy az egyszerűsített eljárásnak valóban helye van-e, nem kell-e végelszámolás helyett felszámolási eljárás lefolytatását kezdeményezni.

Az egyszerűsített végelszámolás lényege, hogy ilyenkor a végelszámolási eljárás megindulásához nem szükséges annak cégbejegyzése, a végelszámoló személyére vonatkozó adatok s az egyszerűsített végelszámolás lefolytatásának ténye a cég törlésével egyidejűleg kerül a cégnyilvántartásba bejegyzésre. A hirdetményt a végelszámoló teszi közzé a Céggözlönyben, ezzel az eltéréssel feladataira egyebekben az általános szabályok vonatkoznak. Ha nincs szükség felszámolási eljárás lefolytatására, és a 120 nap alatt valóban befejeződik az egyszerűsített végelszámolás, akkor a végelszámoló törlési kérelemmel együtt jelenti be a cégbíróságnak a végelszámolással együtt járó egyéb cégjegyzéki változásokat, adatokat is.

Kizáró okok:

A végelszámoló egyszerűsített végelszámolás helyett a végelszámolásra vonatkozó általános szabályok szerint jár el, ha

- a végelszámolás során valamely hitelező igényét vitatja, illetve
- a vitatott igénye miatt a hitelező a cég ellen peres eljárást indít,
- az egyszerűsített végelszámolás lefolytatására előírt határidő az eljárás folyamatban léte alatt lejárt. Az áttérés időpontja a kérelem benyújtásának napja.

Nem lehet helye a végelszámolás egyszerűsített módon történő befejezésének:

- ha végelszámolási kifogással kapcsolatos eljárás van folyamatban,
- valamint ha az egyszerűsített végelszámolás alatt előreláthatóvá válik, hogy az egyszerűsített végelszámolás befejezése határidőben nem történhet meg.

Ezen szabályok megszegése kényszer-végelszámolás lefolytatását vonja maga után.

A végelszámoló a változásbejegyzési kérelméhez - ha a közzététel már megtörtént - köteles csatolni a végelszámolási közlemény megjelenését igazoló okiratot. Ebben az esetben a cégbíróság a változásbejegyzési végzésében hitelezői felhívást már nem tesz közzé, de a bírósági közleményben utal arra, hogy a végelszámolás egyszerűsített módon indult meg, és a korábban megjelent közlemény megjelenési időpontját is feltünteti. Ha az áttérés olyan időben történt meg, amikor a végelszámoló még nem tett közzé közleményt, akkor a végelszámoló bejelentése alapján a cégbíróság végzésében kerül sor a hitelezői felhívásra.

A hitelezők igénybejelentésére, a követelések jegyzékének elkészítésére vonatkozó és egyéb, a végelszámolási hirdetményhez kapcsolódó határidők számítása és kötelezettségek teljesítése áttérés esetén is - ha volt ilyen a végelszámoló által közzétett közlemény megjelenési időpontjához kötődik.

VII.4.2. Korlátolt felelősségű társaság

A társaság megszűnésének elhatározásához a taggyűlésnek legalább háromnegyedes szótöbbséggel hozott határozata szükséges.

Ha a végelszámolás megindításakor, illetve a felszámolás elrendelésekor a társaság törzstőkéje még nem került teljes egészében befizetésre, a végelszámoló, illetve a felszámoló jogosult a még nem teljesített befizetésekre vonatkozó kötelezettséget azonnal esedékessé tenni és annak teljesítését a tagoktól megkövetelni, ha arra a társaság tartozásainak kiegyenlítése érdekében szükség van.

A társaság jogutód nélküli megszűnése esetében a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyomból először a pótbefizetéseket kell visszatéríteni, majd a további részt - a társasági szerződés eltérő rendelkezése hiányában - a törzsbetétek arányában kell felosztani a társaság tagjai között.

VII.4.3. Részvénytársaság

A részvénytársaság közgyűlése a szavazatok háromnegyedes szótöbbségével elhatározhatja a részvénytársaság megszűnését.

A részvénytársaság jogutód nélküli megszűnése esetében a tartozások kiegyenlítése után fennmaradó vagyont - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a részvényesek között az általuk a részvényekre ténylegesen teljesített befizetések, illetve nem pénzbeli hozzájárulások alapján, részvényeik névértékének arányában kell felosztani. Ha a részvénytársaság likvidációs hányadhoz fűződő elsőbbséget biztosító részvényt bocsátott ki, a vagyon felosztásakor az elsőbbségi részvény biztosította jogokat figyelembe kell venni.

Ha a végelszámolás megindításakor, illetve a felszámolás elrendelésekor a részvénytársaság alaptőkéje nem került teljes egészében befizetésre, a végelszámoló, illetve a felszámoló jogosult a még nem teljesített pénzbeli és nem pénzbeli szolgáltatásokra vonatkozó kötelezettséget azonnal esedékessé tenni és azok teljesítését a részvényesektől követelni, ha arra a részvénytársaság tartozásainak kiegyenlítése érdekében van szükség.

VII.4.4. Szövetkezet

A cégbíróság által kirendelt végelszámoló, illetőleg a végelszámoló szervezet nevében eljáró személy (a továbbiakban együtt: végelszámoló) csak olyan személy lehet, aki megfelel a vezető tisztségviselők tekintetében a szövetkezeti törvényben előírt követelményeknek. Nem lehet végelszámolónak kirendelni, illetőleg a végelszámolói tevékenységét nem folytathatja az, aki ellen a tagok fele tiltakozik.

A felszámolási eljárás, illetőleg a végelszámolás befejezése után fennmaradó vagyoni eszközöket - a fel nem osztható vagyon kivételével - a tagok között vagyoni hozzájárulásukra és a szövetkezet utolsó gazdasági évében a szövetkezettel történt gazdasági együttműködésük mértékére tekintettel fel kell osztani, és részükre ki kell fizetni.

VII.5. A felszámolási- és a végelszámolási eljárás összehasonlítása

	Felszámolási eljárás	Végelszámolás
<i>Az eljárás célja</i>	jogutód nélküli megszűnés	jogutód nélküli megszűnés
<i>A társaság fizetőképessége</i>	fizetésképtelen	fizetőképes
<i>Hatáskör</i>	megyei bíróság gazdasági ügyekkel foglalkozó csoportja	cégbíróság
<i>Felek megnevezése</i>	adós, hitelező, felszámoló	gazdálkodó szervezet, hitelező, végelszámoló
<i>Eljárást kérelmezők</i>	adós, hitelező, végelszámoló, cégbíróság	adós, cégbíróság
<i>A társaság jogállása az eljárás alatt</i>	nem működhet	folyamatos

Kezdő időpont joghatásai		
	Felszámolási eljárás	Végelszámolás
Végrehajtási eljárás	megszűnik	folytatódik
Peres eljárások	folytatódnak	folytatódnak
Zálogjog	értékesítés után kielégítés során figyelembe veszik	értékesítés után kiegyenlítik
Kielégítési sorrend	törvényben meghatározott	tetszőleges

VIII. AZ ISMERETLEN SZÉKHELYŰ CÉG MEGSZÜNTETÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁS

VIII.1. A törlési eljárás történeti áttekintése

A törvényességi felügyeleti eljárás alapvető célja a cég törvényes működésének helyreállítása, melyre a cégbíróság a megfelelő szankció alkalmazásával készíti a céget. Abban az esetben azonban, ha a céggel (képviselőjével) nem lehet kommunikálni, kapcsolatba lépni, tehát a cég a székhelyén, illetve telephelyén, fióktelepén nem található, illetve a cég képviseletére jogosult személyek tartózkodási helye is ismeretlen (ideértve azt az esetet is, amikor a képviselő lakóhelye külföldön van, de nincs képviseleti megbízottja), akkor a cégbírósági szankciónak nincsen címzettje, az tehát nem alkalmazható. Ilyen esetben - mivel a törvényes működés valószínűleg nem állítható helyre - már csak az elvárás, hogy a „fantomizálódott” cég ne szerepeljen tovább a törvényesen működő cégek közhiteles regiszterében, a cégnyilvántartásban. Ennek eszköze a megszüntetési eljárás, illetve annak végső állomása, a cég hivatalból, felszámolási eljárás, illetve a végelszámolás mellőzésével történő törlése.

A megszüntetési eljárás azért tartozik a tágabb értelemben vett csődjog hatálya alá, mert a gazdálkodó szervezet megszűnésének egyik – rendkívüli – módja. Nagyon gyakran felszámolási eljárásokkal kapcsolatban merül fel törlési eljárás lefolytatásának szükségessége.

A most tárgyalásra kerülő eljárás nem ismeretlen a magyar jogban, az 1927. évi III. törvénycikk vezette be, amikor kimondta:

„1. § Ha a cégbíróság arról szerez tudomást, hogy a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetett cég tényleg megszűnt, de a megszűnésének a fennálló szabályok szerint szükséges bejelentését a kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. törvénycikk) alapján kiróható bírsággal kikényszeríteni nem lehet, a cégbíróság hivatalból megindítja az eljárást a végett, hogy a cég megszűnését az egyébként szükséges felszámolási eljárás mellőzésével hivatalból bevezettesse a cégjegyzékbe.”

A törvénycikk alkotói hangsúlyozták, hogy a cégjegyzék nyilvános jellegének csak akkor van gyakorlati értéke, ha megbízható és a benne feltüntetett adatok legalább megközelítőleg megfelelnek a valóságnak. Ez

azt jelzi, hogy a cégek adataival kapcsolatos változásbejelentési kötelezettség már abban az időben is hagyott kívánnivalót.

A hivatalbóli törlési eljárás intézményét az 1989. évi 23. törvényerejű rendelet is tartalmazta, ezek a szabályok lényegében csak az 1995. évi LXII. törvénnyel módosultak megfelelően. Az 1995. évi LXII. törvény a törlési eljárás alapját abban látta, hogy ha a cégjegyzékben szereplő bejegyzés alapjául szolgáló adat, jog vagy tény megváltoztatása folytán a bejegyzés jogszabályt sért, a cégbíróság a cégtörvényben meghatározott eszközökkel megkísérelheti a jogellenes helyzet megszüntetését.

A cégbíróságnak a jogszabálysértő bejegyzés, vagy működés orvoslására a törvényességi felügyeleti eljárás keretében van lehetősége, az eljárás lefolytatása azonban nem célszerű akkor, ha a cégbíróság eljárása során, vagy más hatóság bejelentése alapján arról szerez tudomást, hogy a cég ténylegesen megszűnt. A gyakorlati életben kialakult „fantomcég” fogalom jelzi, hogy más esetről van szó, hiszen az ismeretlen székhely általában arra utal, hogy a cég működését meg sem kezdte, vagy azzal végleg felhagyott és ennek bejelentését elmulasztotta.

Az eljárás megindításának alapja legtöbbször cégbíróság felé fennálló folyamatos adatbejelentési kötelezettség. Amennyiben a cég nem nyújtja be éves beszámolóját a cégbíróság hiánypótlásra szólítja fel. Ilyen esetben ha a felszólító végzést nem lehet kézbesíteni, akkor ez arra utal, hogy a cég nem is működik, ezért adatainak törlése válik indokolttá. A fantomcégek esetében korábban általában egyszerűsített felszámolási eljárásra került sor, amely csak felesleges költségeket, munkaterhet jelentett a bíróságnak és indokolatlanul hosszú idő után került sor a cég törlésére anélkül, hogy a cég vezetőjének személyére, a cég vagyoni helyzetére vagy más a teljes felszámolás lefolytatásához szükséges adatra fény derült volna. A fantomcég létezésének nem csak társasági jogi, hanem büntetőjogi következményei is lehetnek, ennek ismertetése azonban nem képezi jelen munka tárgyát.

A gyakorlati életben tapasztalható volt, hogy azok a cégek, amelyek a kötelezettségek alól rosszhiszeműen szabadulni akartak a Ctv. 1997. évi hatálybalépéséig elsősorban végelszámolási eljárás megindításával kívánták megghusítani a felszámolási eljárás lefolytatását és a vagyon feltárását. Amikor a Csódtörvény módosítása lehetővé tette a végelszámolás alatt álló cég esetén is a felszámolási eljárás megindítását,

egyre gyakrabban fordult elő, hogy a cégek „fantomizálódtak”, székhelyükön, telephelyükön elérhetetlenné váltak és az ügyvezetőt sem lehetett elérni.

A helyzet megoldására több javaslat született, ezek közül az IM/2001/Gazd/807. számú előterjesztés a következő koncepciót dolgozta ki:

- Ha egy cég „fantomizálódik”, a cégbíróság felhívja a cég tagjait, részvényeseit arra, hogy biztosítsák a törvényes működés helyreállítását. Ennek elmulasztása esetén a tagok, részvényesek nem hivatkozhatnak a hitelezőkkel szemben a korlátolt felelősségükre, s a ki nem elégített követelésért korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.”
- A cégbíróság felhívja a cég székhelyes szerint illetékes földhivatalt annak közlésére, hogy van-e a cég nevén ingatlan, illetve ingatlanra vonatkozó vagyoni értékű jog. Ezen túlmenően a cégbíróság felhívja a hitelezőket, hogy amennyiben tudomásuk van a cég valamely vagyontárgyáról, azt jelentsék be. Ilyen vagyon esetén „elszámolási eljárás” lefolytatásra lenne lehetőség a Csődtörvény szabályainak megfelelő alkalmazásával, vagy sor kerülhetne egyszerűsített felszámolás elrendelésére.
- Lehetőség lenne az „elszámolási eljárás” lefolytatására akkor is, ha a törlési eljárás jogerős befejezése után derül ki, hogy olyan vagyontárgyak maradtak, melyek lehetővé teszik a hitelezői követelések akár részbeni kielégítését.

A közelmúltban az 1997-es cégtörvény finomhangolása történt meg, azaz a törlési eljárás szabályainak további szigorítása a felelőség kiterjesztése a társaság bizonyos tagjaira. A Ctv.-t módosító novella indokolása úgy fogalmazott, hogy „a hitelezői igények kielégítését és a forgalom biztonságát szolgáló jogszabályok hatálya alól a vállalkozások egy része úgy vonja ki magát, hogy a vagyonához képest jelentős tartozást felhalmozott céget (annak vagyoni hányadát, üzletrészét, részvényét stb.) ingyenesen vagy ellenérték fejében értékesíti. Ezt követően tulajdonosként és gyakran vezető tisztségviselőként olyan személyek kerülnek a cégjegyzékbe, akiknek személyazonossága és tartózkodási helye nem állapítható meg, illetve, ha megtalálhatóak is, teljesen

vagyontalanok. A cégtörvény módosításával, a cégjogi és a felszámolási szabályok módosításával, kiegészítésével megteremtették a rosszhiszeműen eljáró volt tulajdonosok teljes anyagi felelősségének jogszabályi alapját az említett esetkörre is.” A Ctv.-t módosító 2005. évi LXIX. törvény újraszabályozta a hivatalbóli törlési eljárást. Lényeges garanciális szabályokat iktatott be, egyrészt a tagok, másrészt a hitelezői érdekek védelme céljából, a cégben fennálló vagyoni hányadát rosszhiszeműen átruházó személy felelősségének megállapíthatósága érdekében.

A korábbi cégtörvény szabályai megalapozták annak a volt tagnak (részvényesnek) a korlátlan vagyoni felelősségét, aki a törlési eljárást megelőző öt éven belül ruházta át vagyoni hányadát, rosszhiszeműen, a cég kiürítésével, annak érdekében, hogy mentesüljön a cég tartozásai kielégítésének kötelezettsége alól. Ha ebben az időszakban az üzletrész (részvény) többször is gazdát cserélt, a rendelkezést valamennyi volt tag (részvényes) vonatkozásában alkalmazni kellett.

A hitelezők a törlési eljárás esetén az új tagtól (részvényestől) is igényelheték követeléseik kielégítését az erre irányuló per eredményeként, amennyiben a követeléseik megtérítése az ellene indított per eredményeként valószínűsíthető. Ellenkező esetben - a hitelező ilyen irányú döntése esetén - a bíróság a hitelező kereseti kérelmére megállapította, hogy a korábbi tag (részvényes) köteles korlátlanul, teljes magánvagyonával is helytállni, vagyis nem hivatkozhat sem az átruházás (eladás, ajándékozás) tényére, sem arra, hogy a cégben felelőssége korlátolt volt.

A hatályos cégtörvény kisebb - bár fontos - módosításokkal lényegében a korábbi szabályozással egyezően határozza meg az eljárás menetét. Változik ugyanakkor ennek a különleges törvényességi eljárásnak az elnevezése. Ugyanis valamennyi cég jogutód nélküli megszűnésére végső soron a cég törlésével, a cégbíróság erre vonatkozó határozatával (eljárásával) kerül sor. Annak érdekében, hogy a szóban forgó eljárás egyértelműen megkülönböztethető legyen a másféle okból történő törléstől, a törvény megszüntetési eljárás lefolytatását rendeli alkalmazni, amikor a cégbíróság tudomást szerez arról, hogy a cég a székhelyén, illetve telephelyén, fióktelepén sem található és a cég képviselőire jogosult személyek lakóhelye is ismeretlen.

VIII.2. Az eljárás megindításának feltételei, a törlési és a felszámolási eljárás kapcsolata

Számos oka lehet annak, ha egy cég életében megszüntetési eljárásra kerül sor. Amennyiben a cég képviselőjének figyelmetlensége, hanyagsága okozza, hogy a cég megváltozott székhelyének címét, illetve a saját új lakóhelyét nem jelenti be a cégbíróságon törvényes határidőn belül, tudomást szerezve a megszüntetési eljárás megindulásáról, nyilvánvalóan mindent meg fognak tenni annak érdekében, hogy a tényleges törlésre ne kerüljön sor. Előfordul azonban, hogy a cég tudatos jogellenes magatartása vezet a megszüntetési eljáráshoz. Ilyenkor a tulajdonosok éppen azt kívánják elérni, hogy jelentős adósság - köztük köztartozás - felhalmozása ellenére felszámolási eljárás, végelszámolás, tehát a hitelezők kielégítése nélkül kerüljön sor a cég törlésére. Ennek az „igénynek” a kielégítése pedig nyilvánvalóan nem lehet a megszüntetési eljárás célja.

A megszüntetési eljárás megindításához elegendő az, ha a cég a cégjegyzékben feltüntetett székhelyen (telephelyen, fióktelepen) nem található, illetve képviselője sem érhető el a cégjegyzékben szereplő címen, a cég törléséhez azonban önmagában még nem elég. Amennyiben ugyanis az eljárás során ismertté válik a cég (új) működési helye, illetve képviselőjének a cégjegyzékbe be nem jegyzett lakóhelye, a cégbíróság feladata, hogy e címeken felvegye a kapcsolatot a céggel a törvényes működés helyreállítása érdekében. A cég törlése ugyanis olyan lépés, melyre csak kivételesen szabad, hogy sor kerüljön.

VIII.3. Előzetes eljárás (első lépcső)

Ha egy cég „fantomizálódik”, tehát eltűnik a székhelyéről és vezető tisztségviselői sem találhatók meg, akkor ez felveti a cég tagjainak felelősségét, hiszen nem tették meg az elvárható lépéseket a cég törvényes működése érdekében. Ezért a cégbíróság ilyen esetben első lépésként végzésében felhívja a cég tagjait (részvényeseit) arra, hogy 60 napon belül tegyék meg a szükséges intézkedéseket a törvényes működés helyreállítása érdekében, tehát jelentsék be a cég székhelyére, működésére, illetve a vezető tisztségviselők lakóhelyére vonatkozó új adatokat. A törvényes működés helyreállítása érdekében a törvény lehetőséget biztosít a tulajdonosok számára a taggyűlés (a közgyűlés) összehívására akkor is, ha nem vezető tisztségviselők. A cégbíróság e végzés Cégbizálognyben történt közzétételével egyidejűleg felhívja a cég

50%-ot meghaladó szavazati joggal rendelkező tagjait (részvényeseit) közvetlenül is a törvényes működés helyreállítására. A kívánt szavazati arány korlátolt felelősségű társaság és részvénytársaság esetében a cégjegyzékből, más cégformák esetében pedig a létesítő okiratból megállapítható. Természetesen csak azoknak a tagoknak (részvényeseknek) a felhívásáról lehet szó, akik nem vezető tisztségviselők is egyben, hiszen ők azok, akik nem érhetők el, akik okot szolgáltatnak az eljárás lefolytatására.

Az eljárás az alábbi esetekben indul meg:

- ha a cégbíróság tudomást szerez arról, hogy a cég a székhelyén, illetve telephelyén, fióktelepén sem található,
- a cég képviselőjére jogosult személyek lakóhelye is ismeretlen vagy ismeretlennek minősül, mivel a cég képviselőjére jogosult személy lakóhelye külföldön van és nincs a cégjegyzékbe bejegyzett kézbesítési megbízottja (a továbbiakban: ismeretlen székhelyű cég).

VIII.4. A megszüntetési eljárás elrendelése (második lépés)

Amennyiben a cégbíróság előzetes eljárása nem vezet eredményre, vagyis a cég nem állítja helyre törvényes működését, a cégbíróság határozatot hoz a cég megszüntetésére irányuló eljárás megindításáról.

Korábban többször előfordult, hogy a cég ellen a felszámolási eljárás kezdeményezését követően, de még a felszámolás elrendelése előtt a cégbíróságon megszüntetési eljárás indult, melynek eredményeként a cég törlésére is sor került. Ez meghiúsította a felszámolási eljárás lefolytatását, a hitelezők kielégítését. Ezért volt szükséges rögzíteni, hogy a felszámolási eljárás ebben az esetkörben is elsőbbséget élvez, ezért ha a megszüntetési eljárás elrendelését követően a cég ellen felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelmet nyújtanak be, a felszámolási eljárás lefolytatására illetékes bíróság a kérelem benyújtásáról elektronikus úton, haladéktalanul értesíti a cégbíróságot. A cégbíróság a felszámolás elrendelése tárgyában hozott döntés jogerőre emelkedéséig a cég törléséről nem határozhat, szükség esetén a törvényességi felügyeleti eljárást felfüggeszti. Ha a bíróság a cég felszámolását elrendelte, a cégbíróság eljárását meg kell szüntetni. Ha a felszámolási eljárás a felszámolás elrendelése nélkül fejeződik be, a cégbíróság folytatja a megszüntetési eljárást, vagy szükség szerint törvényességi felügyeleti intézkedést alkalmaz.

A megszüntetési eljárás megindításáról szóló végzést a cégbíróság - a kézbesítés mellőzésével - a Cégbizonylatban közzéteszi. A végzésnek felhívást kell tartalmaznia arra, hogy akinek a cég székhelyére, működésére (ideértve azt az esetet is, ha a cég ellen per van folyamatban), illetve a képviselő lakóhelyére vonatkozó adatról tudomása van, azt a közzétételtől számított harminc napon belül a cégbíróságnak jelentse be. A végzésnek felhívást kell tartalmaznia arra is, hogy a cég hitelezői és az egyéb érdekelték a cég általuk ismert ingó vagy ingatlan vagyonára vonatkozó adatokat - hitelezők esetében hitelezői igényüket is megjelölve - harminc napon belül jelentsék be.

A közzététel eredményétől függően az eljárás kétféleképpen folytatódhat:

A)

A cég székhelyére, működésére, vezető tisztségviselőire vonatkozó érdemi bejelentés esetén a cégbíróság felhívja a cég képviselőjét a szükséges változásbejegyzési kérelem benyújtására. Ha a felhívás eredményes, a cégbíróság a megszüntetési eljárást megszünteti és a végzést a Cégbizonylatban közzéteszi. Ha a cég a változásbejegyzési kérelem benyújtását elmulasztja, a cégbíróság a céggel szemben törvényességi felügyeleti intézkedést alkalmaz.

B)

Ha a cég székhelyére, működésére, illetve vezető tisztségviselőire vonatkozóan érdemi bejelentés nem érkezik, a cégbíróság megkeresi a cég székhelye szerint illetékes földhivatalt, illetve szükség szerint más közhiteles vagy közérdekvédelmi célból vezetett nyilvántartást vezető szervezetet (pl. adóhatóság, a gépjármű nyilvántartó hatóság, közjegyző), hogy a cég tulajdonában álló - általuk ismert - ingó vagy ingatlan vagyonra vonatkozóan harminc napon belül adjanak tájékoztatást.

Mivel a cég székhelyére, vezető tisztségviselőire vonatkozó bejelentés általában nem érkezik, a cégbíróságnak a megszüntetési eljárás megindításáról szóló végzése azt a felhívást is tartalmazza, hogy a cégbíróság várja a cég ingó vagy ingatlan vagyonára vonatkozó bejelentéseket is, az esetleges hitelezői igények megjelölésével együtt. A hitelezők igénybejelentést akkor nyújthatnak be, ha ismereteik szerint van olyan vagyontárgya a „fantomcégnak”, amelyből kielégítést nyerhetnek.

Annak természetesen nincsen akadálya, hogy olyan személy vagy szervezet tegyen bejelentést a megszüntetési eljárás hatálya alatt álló cég vagyonáról, aki (amely) egyébként az eljárásban nem érdekelt, hitelezői igénye nincsen.

Miután az eljárás eredményeként történő törlésnek feltétele, hogy a cég, a képviselők fellelhetlensége az eljárás során mindvégig fennálljon, és a cég fellelhető vagyonnal ne rendelkezzen, az eljárás további rendje, a különböző felhívások, hirdetmények mindezen feltételek tisztázását szolgálják.

Ha tehát a tagokhoz (részvényesekhez) intézett felhívás eredménytelen marad, a törvényes működést nem állítják helyre, a cégbíróság elrendeli a megszüntetésre irányuló eljárás megindítását. Ezt a végzését a Cégbíróság közlönyben közzéteszi, de ezúttal már nem a cég tagjainak szóló, hanem ennél jóval szélesebb körnek címzett, a cég, illetve képviselői fellelhetőségére, illetve a cég vagyonára, s a hitelezői igények bejelentésére szóló felhívással. Amennyiben a cég és/vagy képviselői hollétére nézve értékelhető adat felmerül, úgy e vonatkozásban a cégbíróság a szükséges intézkedéseket megteszi a törvényes működés helyreállítása céljából.

Ha pedig a bejelentés végül megalapozatlannak bizonyul, mert az annak alapján fogantatott intézkedésekre sem áll helyre a törvényes működés, a cégbíróság a cég vagyonának felkutatása érdekében további intézkedéseket tesz, megkeresi a vagyonra vonatkozó nyilvántartást vezető hatóságokat. (E megkeresés független attól, hogy a Cégbíróság közlönyben közzétett felhívásra esetlegesen érkezik-e hitelezői vagy egyéb érdeklő bejelentés.)

Ha a cégbíróság végzése nyomán a cég székhelyére, illetve vezető tisztségviselőire vonatkozóan nem érkezik érdemi bejelentés, a cégbíróság a hitelezőknek szólóhoz hasonló tartalmú felhívást (megkeresést) intéz a cég székhelye szerint illetékes földhivatalhoz, valamint más közhiteles, illetve közérdekvédelmi célból vezetett nyilvántartást vezető szervezetekhez (adóhatóság, gépjármű-nyilvántartás stb.), amelyek esetenként a cégbíróságnál frissebb információval rendelkeznek a cégről, illetve annak vagyonáról. A cégbíróság által megkeresett szervezetek 30 napon belül kötelesek a cégbíróságot

tájékoztatni arról is, ha a cégnek van - általuk ismert - vagyona, és arról is, ha erről nincs tudomásuk.

Ha megállapítható, hogy a cég fellelhető vagyonnal rendelkezik, a cégbíróság a megszüntetési eljárást megszünteti, és kezdeményezi a cég ellen a felszámolási eljárás lefolytatását. Ennek során a cég képviselőjére ügygondnok hivatalból is kirendelhető. Ha a bejelentésben szereplő ingó vagyon ténylegesen nem lelhető fel, a cégbíróság - ha szükséges - végzéssel rendelkezik az ingóságok a nyilvántartásból való törléséről.

Ha a megszüntetési eljárás folyamata alatt a cég vagyonára vonatkozóan nem merül fel adat, a cégbíróság a cég törléséről - felszámolási eljárás kezdeményezése, illetve végelszámolás elrendelése nélkül - végzéssel határoz.

A végzést a cégbíróság a Cégbírósági Közlönyben közzéteszi azzal, hogy a végzés ellen a megjelenésétől számított tizenöt napon belül fellebbezésnek van helye, a határidő elmulasztása miatt azonban igazolási kérelem nem terjeszthető elő. A cég törlését elrendelő végzés jogerőre emelkedését a Cégbírósági Közlönyben közzé kell tenni.

Ha a megszüntetési eljárás bármely szakaszában - a cég törlését elrendelő végzés jogerőre emelkedéséig a cég helyreállítja a törvényes működését, a cégbíróság a megszüntetési eljárást megszünteti.

VIII.5. A volt tagok, tulajdonosok felelőssége

Ha egy cég „fantomizálódik”, tehát eltűnik a székhelyéről és a vezető tisztségviselők sem találhatók meg, akkor ez mindenképpen felveti a cég tagjainak felelősségét, hiszen nem tették meg az elvárható lépéseket a cég törvényes működése érdekében. Erre pedig még a megszüntetési eljárás folyamata alatt is lehetőségük lenne. Az esetek többségében a megszüntetési eljárás mégis a cég törlésével zárul, oly módon, hogy jelentős tartozások maradnak a cég után és a hitelezők nem nyerhetnek kielégítést.

A hatályos cégjogi szabályozás is súlyos jogkövetkezményeket fűz ahhoz, ha a cég korábbi tulajdonosának magatartása vezetett a megszüntetési eljáráshoz, illetve az aktuális tulajdonosok tevékenységére, illetve mulasztására tekintettel az eljárás a cég törlésével fejeződik be.

Amennyiben a többség befolyással (Ptk. 685/B. §) rendelkező tag (részvényes) felelőssége a cég tartozásaiért korlátozott volt, és a céget a cégbíróság megszüntetési eljárást követően törölte a cégjegyzékből úgy, hogy a cég a saját tőkéjének 50 százalékát meghaladó, ki nem elégített tartozást hagyott hátra, a cég hitelezőjének kereseti kérelmére a bíróság megállapítja, hogy a tag (részvényes) korlátlanul felel a cég ki nem elégített tartozásaiért, kivéve, ha a tag (részvényes) bizonyítja, hogy a megszüntetési eljárás bekövetkezéséhez magatartásával nem járult hozzá.

Ha a céget a cégbíróság a megszüntetési eljárást követően törölte a cégjegyzékből úgy, hogy a cég a saját tőkéjének 50 százalékát meghaladó, ki nem elégített tartozást hagyott hátra, a cég hitelezője kereseti kérelmében kérheti annak megállapítását is, hogy a megszüntetési eljárás megindulását megelőző három éven belül részesedését átruházó, többségi befolyással (Ptk. 685/B. §) rendelkező volt tag (részvényes) korlátlanul felel a cég ki nem elégített kötelezettségeiért, kivéve, ha a volt tag (részvényes) bizonyítja, hogy a vagyoni hányada átruházásának időpontjában a cég fizetőképes volt, a vagyonesztés csak ezt követően következett be, illetve a cég nem volt fizetőképes, de a tag (részvényes) az átruházás során jóhiszeműen járt el.

A (volt) tulajdonos korlátlan felelősségének megállapítása iránt a cég hitelezőjének kell pert indítania, aki végelszámolási, illetve felszámolási eljárás hiányában más módon nem nyerhet kielégítést. A bíróság a perben azt vizsgálja, hogy van-e ok-okozati összefüggés a többségi befolyással rendelkező, tehát elvben a cég működését alapvetően meghatározó (volt) tulajdonos magatartása és aközött, hogy a jelentős tartozást felhalmozó céget a cégbíróság megszüntetési eljárást követően törölte a cégjegyzékből, oly módon, hogy a hitelezők nem juthattak hozzá követeléseikhez.

A törvényben foglaltakkal azonos feltételek esetén állapítható meg a volt tag (részvényes) felelőssége a felszámolási eljárás megindítását követően - ennek megfelelően módosul a csődtörvény - amennyiben a felszámolási eljárást megszüntetési eljárás előzte meg és az „fordult át” felszámolási eljárásba.

A korlátozott felelősség áttörésének általánosabb jellegű, de ugyancsak a hitelezői igényeket rosszhiszemű magatartással meghíúsító tulajdonossal

szemben alkalmazható fellépés lehetőségét mondja ki az új társasági törvény 50. §-ának (4) bekezdése is. Eszerint a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság azon tagjai (részvényesei), akik a társaság elkülönülő személyiségével és korlátolt felelősségével a hitelezők rovására visszaéltek, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített kötelezettségeiért.

A cég többségi befolyással rendelkező tagja (részvényese) és tagsági viszonyát három éven belül megszüntető volt ilyen tagja (részvényese) sajátos szigorú, a társaság tartozásaiért a korlátolt felelősséggel szembeni korlátlan felelőssége perbeli megállapításához a keresetet indító hitelezőnek csak azt kell bizonyítania, hogy a törölt cég saját tőkéjének 50%-át meghaladó tartozást hagyott hátra, valamint azt, hogy az alperes tag, részvényes többségi befolyással rendelkezett. A továbbiakban a felelősség kimentéséhez (mentesüléshez) az alperes tagnak (részvényesnek) kell bizonyítania, hogy a megszüntetési eljárás bekövetkezéséhez magatartásával nem járult hozzá, illetve a (2) bekezdésében írt esetben azt, hogy a vagyonvesztés vagyoni részesedése átruházását követően következett be, illetve - amennyiben a cég nem volt fizetőképes - azt, hogy az átruházás során jóhiszeműen járt el.

Hangsúlyozni kell, hogy a korlátozott felelősség áttörésére - akár a törvényben, akár a csődtörvényben, akár az új társasági törvényben szabályozott tényállásokról van is szó - csak kivételesen indokolt esetben, bírósági eljárásban kerülhet sor.

VIII.6. A törlési eljárás kapcsolata a vagyonrendezési eljárással

A Gt. társaságok megszűnéséről szóló felsorolását tekintve látható, hogy a hivatalbóli törlési eljárás külön esetként került megfogalmazásra. Két eljárásban kerülhet sor a cégek jogutód nélküli megszűnésére: a felszámolási-, és a végelszámolási eljárásban. Ezekhez az eljárási lehetőségekhez azonban kapcsolható a megszüntetési eljárás, ugyanis ugyanúgy a cég jogutód nélküli megszűnését eredményezi, a cégtörvény értelmében azonban a cégbíróság a cég törléséről felszámolási- és végelszámolási eljárás elrendelése nélkül határoz.

Hatályos cégtörvényünk tehát figyelemmel volt a felesleges felszámolási eljárás költségeire, arra a munkateherre, amit ez a kötelezettség rótt korábban a bíróságra, felszámolókra. A törlés esetében, magából a törlés

feltételeiből következik, hogy nincsen lehetőség a cég iratainak felleltározására, az azokba való betekintésre, a vezető tisztségviselő nyilatkoztatására, elszámoltatására.

A hitelezői érdekek is megfelelő védelemben részesülnek, a vagyonrendezési eljárás bevezetésével ugyanis lehetővé vált a „megszűnésén túli” vagyoni helyzet rendezése, így abban az esetben, ha bárki olyan adattal rendelkezik, amely valószínűvé teszi, hogy a törölt cég vagyontárggyal rendelkezik, az eljárás keretein belül igényének kielégítést kereshet.

IX. VAGYONRENDEZÉSI ELJÁRÁS

IX.1. Bevezetés

Ha a cég törlését követően válik ismertté a törölt cég vagyona, akár végelszámolás, vagy felszámolás lefolytatásával, akár hivatalbóli törlési eljárással szűnt is meg a cég, rendezni kell az így ismertté vált vagyon sorsát. A gyakorlatban ugyanis többször előfordult, hogy a cég törlését követően ingatlantulajdonra derült fény, amelynek ingatlan-nyilvántartási sorsa nem volt rendezhető. Tipikusan akkor merülnek fel ilyen esetek, amikor a cégbíróság hivatalbóli törlési eljárást folytatott le, ezért Ctv.-ben kerültek elhelyezésre az utólagos vagyonrendezési eljárás szabályai, figyelemmel arra is, hogy a Ctv. ún. „vegyes” törvény, tehát mind anyagi jogi, mind eljárásjogi rendelkezéseket tartalmaz, és arra is, hogy az új eljárás szabályai az összes cégforma esetében irányadónak minősül.

A Ctv. szabályozása kiegészült tehát egy új nemperes eljárással, az ún. vagyonrendezési eljárással, amelyet a törölt cég utolsó bejegyzett székhelye szerint illetékes megyei bíróság folytat le. Figyelemmel a megszüntetési eljárás új szabályozására, amely lehetőséget adott a hitelezőknek az eljárásba való bekapcsolódásra, a jogalkotó célja az volt, hogy a vagyonrendezési eljárás lefolytatására ritka esetben kerüljön sor, mivel a vagyon sorsát már a törlési eljárással összefüggésben rendezni lehetett.

Az eljárást meghatározó törvényi megfogalmazás sajnos kissé félrevezető, arra enged következtetni, hogy az eljárás csupán a törlési eljárás folyamata. A törvény indokolása megelőző eljárásként szintén csak a hivatalbóli törlési eljárást említi, azonban ismeretlen vagyontárgy felbukkanása más jogutód nélküli megszűnést eredményező eljárás után is lehetséges. A hatásköri kérdések szabályozása egyértelművé teszi, hogy vagyonrendezési eljárás felszámolási és végelszámolási eljárás után is lefolytatható. Ez utóbbi értelmezés hiánya a hitelezők érdekeinek csorbítását eredményezné.

Fontos változás a korábbi szabályozáshoz képest, hogy a törvény kifejezetten a cég tulajdonában álló vagyontárgy előkerülése esetében ad lehetőséget erre az eljárásra, a törölt cég valamely fennálló jogos követelése sem ad tehát okot az eljárás megindítására. A szabályozás célja ugyanis éppen az, hogy ténylegesen fellelhető, esetleg a közhiteles

nyilvántartásban immár félrevezető módon szereplő vagyontárgyak tulajdonjogi helyzetét rendezze a bíróság segítségével.

IX.2. Az eljáró bíróság

A törvény szándékosan nem rendelkezik arról a kérdésről, hogy a nemperes eljárást a megyei bíróság melyik csoportja folytassa le. A megyei bíróság nevében jár el a felszámolási eljárásokat lefolytató bírósági csoport és a cégbíróságnak nevezett bírósági csoport is. A bírósági ügyvitel szabályairól szóló rendeletben, illetve megyei bíróság vezetése keretében - munkaszervezési szempontok figyelembevételével - lehet majd eldönteni, hogy melyik ügyszak munkáját célszerűbb igénybe venni. Kétségtelen, hogy az eljárás jellegénél fogva a felszámolási eljáráshoz áll közelebb, hangsúlyozni kell azonban, hogy ez az eljárás egy önálló nemperes eljárás, amely esetében a felszámolásra irányadó szabályok csak akkor kerülhetnek alkalmazásra, ha ezt a Ctv. rendelkezései kifejezetten megengedik. Más esetekben, mint a nemperes eljárások esetében általában, a háttérszabályozás a Polgári perrendtartás, ahogy ezt a 105/1952. (XII. 28.) MT rendelet világosan rendezi.

IX.3. Az eljárás megindítása

Az eljárás hivatalból vagy kérelemre indulhat. Nem elegendő pusztán egy vagyontárgyra vonatkozó egyszerű bejelentés. A vagyon meglétét és rendezetlen voltát igazolni, illetve valószínűsíteni kell. Természetesen megfelelő alapot szolgáltat a hivatalbóli eljárás lefolytatásához, ha közhiteles nyilvántartást vezető szervezet (pl. földhivatal, Közjegyzői Kamara) bejelenti, hogy nyilvántartásában törölt cég tulajdonosként szerepel.

A Ctv. a vagyonrendezési eljárás és a végrehajtási eljárás párhuzamosságát kizárja, a megindult végrehajtási eljárás megelőzi a vagyonrendezési eljárást a lefoglalt vagyontárgyak vonatkozásában.

A gyakorlatban felmerült problémát old meg a törvény, amikor egy adott cég esetében folyó vagyonrendezési eljárások egyesítésére ad módot. Ha már van folyamatban vagyonrendezési eljárás, az újabb vagyontárgy előkerülése esetében az eljárás megindítására a vagyonrendező bejelentése alapján is sor kerülhet. Ez tehát a hivatalból lefolytatandó eljárás sajátos esete.

a) A kérelemre induló eljárás

A vagyonrendezési eljárás kérelemre indul, kérelmező lehet:

- törölt cég hitelezője,
- a törölt cég tagja,
- olyan személy kezdeményezi, aki a megjelölt vagyonra tulajdoni igényt támaszt (ilyen személy lehet pl. az elhunyt tag örököse).

A bíróság a kérelemben foglaltakat megvizsgálja. A nemperes eljárás jellegével összeegyeztethető, hogy szükség esetén további okiratokat szerezhet be, illetve szűk körben meghallgatásokat foganatosíthat. Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény szerint a külön nem említett nemperes eljárásokban az eljárási illeték az eljárás tárgya értékének 3%-a, az illetékekről tehát a törvényben külön rendelkezni nem kell.

A vagyontárgy megléte esetében sem kell a vagyonrendezési eljárást lefolytatni akkor, ha az valószínűsíthető, hogy a vagyontárgy értékesítéséből befolyó összeg már az eljárási költségeket, pl. a vagyonrendező díját sem fedezné. Ebben az esetben ugyanis az eljárás kezdeményezője sem kaphat semmit, sőt a vagyonrendező költségeinek egy része is fedezetlen maradna. A bíróság e mérlegeléssel hozott döntése ellen külön fellebbezésnek van helye.

Ha a kérelmező vállalja, hogy a vagyonrendező költségeit és díját, illetve az eljárás lefolytatásával járó kiadásokat megelőlegezi és megtéríti, akkor a vagyonrendezési eljárás lefolytatását el kell rendelni akkor is, ha a vagyontárgy csekélyebb értékűnek minősíthető. Erre pl. akkor kerülhet sor, ha a kérelmezőnek valamilyen különleges érdeke fűződik ahhoz, hogy a vagyontárgyát alacsony értéke ellenére megszerezze, pl. családi bútordarab, vagy emlék.

Ha egyéb érdekelt kezdeményezi az eljárás lefolytatását, az érdekelt helyzetét annak a helye határozza meg, akinek jogán fellép. A hitelező örököseként jelentkező kérelmező nyilvánvalóan előbb kap kielégítést, mint a tag örököse, aki szintén bejelentkezik az eljárás folyamán, mint olyan személy, aki a vagyontárgyra vagy annak értékére lehetőség szerint igényt tartana.

b) A hivatalból induló eljárás

Meghatározott esetekben a vagyონrendezési eljárást a közhiteles nyilvántartást (pl. ingatlan-nyilvántartást) vezető szervezet bejelentésére, hivatalból kötelező lefolytatni, feltéve, hogy a nyilvántartásban a törölt cég tulajdonosként szerepel. Ennek célja a nyilvántartások közhitelességének biztosítása.

Erre tekintettel, ha közhiteles nyilvántartásban szereplő vagyontárgy létre derül fény, a vagyónrendezési eljárás lefolytatása kötelező akkor is, ha nem a nyilvántartást vezető szervezet jelentette be a vagyontárgy létét. Ebben az esetben tehát nem mérlegelhető, hogy a vagyón értékesítése fedezni fogja-e az eljárás lefolytatásával járó költségeket.

Ha egyértelműen megállapítható, hogy a kérelmező által megjelölt vagyón létezik, és a törölt cég tulajdonában állt, valamint a kérelmező a tulajdoni igényét kellőképpen valószínűsíti, az eljárás lefolytatását elrendelő és a Cégbözlönyben közzétételre kerülő végzésben fel kell hívni a cég kielégítést nem nyert hitelezőit, illetve a volt tagokat (részvényeseket) a vagyónrendezőnél történő jelentkezésre. Ugyanígy kell eljárni akkor is, ha az eljárás hivatalból indult meg. A kérelmező igénye ellenére előfordulhat ugyanis, hogy az eljárás eredményeképpen nem jut hozzá a törölt cég vagyónához, mert az a cég hitelezőinek vagy többi hitelezőjének kielégítésére (is) szolgál. Az eljárás során ugyanis először a hitelezők nyernek kielégítést, és az esetlegesen fennmaradó vagyón kerül felosztásra a volt tagok (részvényesek) között a cégformára irányadó szabályok szerint azzal az eltéréssel, hogy a felosztás csak a kérelmezőként jelentkező tagok (részvényesek) között történik meg.

IX.4. Az eljárás lefolytatása

A bíróság az eljárás lefolytatását elrendelő végzésben a felszámolók névjegyzékéből vagyónrendezőt jelöl ki. Az eljárásba bekapcsolódni kívánó igényjogosultak igényeiket a közzétételt követő 30 napon belül a vagyónrendezőnek jelenthetik be.

Az eljárásra, különösen a vagyónrendező tevékenységére több pontban a csödtörvény szabályozása vonatkozik, így pl. a bíróság által a felszámolók névjegyzékéből kirendelt vagyónrendező a csödtörvényben foglaltak szerint értékesíti a vagyont. Ez főszabályként a Cégbözlönyben közzétett nyilvános értékesítési felhívással történik. Az irányadó

csődtörvényi rendelkezéseket a cégtörvény kifejezetten nevesíti. Más esetben a csődtörvény szabályai nem jönnek figyelembe, így a törvény a vagyonrendező költségeinek és munkadíjának megállapítására vonatkozóan is önálló szabályozást tartalmaz.

Ha a vagyonrendezési eljárás tárgya zálogjoggal terhelt, a zálogjog jogosultját a bíróság külön felhívja hitelezői igénye bejelentésére. A bejelentés elmaradása esetén a zálogjog megszűnik.

Ha a vagyonrendező a bejelentett igényt nem fogadja el, a kérelmező nyolc napon belül az eljárást lefolytató bírósághoz fordulhat. A bíróság döntése ellen külön fellebbezésnek van helye.

Az igények bejelentését követően a vagyonrendező a vagyontárgyat nyilvánosan meghirdetett pályázat vagy árverés útján értékesíti, és az értékesítésből befolyt összeget az erre a célra nyitott elkülönített számláján helyezi el. Ingatlan vagy más nyilvántartásba bejegyzett vagyontárgy értékesítése esetében - annak ellenére, hogy a cég jogalanyisága már a törléssel megszűnt - az új tulajdonos tulajdonjogát kérelmére, a vagyonrendezési eljárás befejezését követően a bíróság határozata alapján a közhiteles vagy közérdekvédelmi célból vezetett nyilvántartásba be kell jegyezni.

Fontos szabály, hogy ingatlan értékesítése esetében a vagyonrendező által megkötött szerződés alapul szolgál a tulajdonváltás bejegyzésére az ingatlan-nyilvántartásba, annak ellenére, hogy a cég jogalanyisága a törléssel megszűnt, így a vagyonrendező eljárása valójában nem képviseleti tevékenység, hanem sui generis, a törvényen alapuló jogkör. Az ingatlan-nyilvántartási helyzetet a tulajdonjog megszerzőjének kell rendeznie.

A vagyon értékesítése kivételesen mellőzhető, ha az eljárásban résztvevők azt közösen kérik. Erre akkor kerülhet sor, ha a kérelmező, vagy a kérelmezők természetben kívánják a vagyontárgyat megtartani. Ennek feltétele, hogy az eljárás lefolytatásával járó összes költség előlegezését, illetve megfizetését vállalják. A szabályozásból világosan következik, hogy ilyen igényt az támaszthat, akit más igényjogosult nem előz meg a kielégítésben. A volt tagok nyilvánvalóan nem kérhetik a természetben való átadást akkor sem, ha a költségeket előlegeznék, ha vannak a cégnek

a vagyonrendezési eljárás során jelentkezett hitelezői, akik igényének kielégítése megelőzi a volt tagok ilyen irányú kérését. Ha viszont pl. a vagyonrendezési eljárásba bejelentkezett két hitelező kéri a természetben való kiadást, vagy a volt tagok hitelezők hiányában élnek ezzel a jogukkal és megfelelnek a törvényben foglalt egyéb feltételeknek is, nincs akadálya a kérelem teljesítésének. A vagyonrendezőnek ilyen esetben is kötelessége meggyőződni a vagyontárgy tényleges forgalmi értékéről, mert pl. csak így állapítható meg, hogy a hitelezők követelésének kielégítésére milyen arányban került sor, vagy a volt tagok milyen értékhez jutottak. Ez a későbbi bírósági eljárások körében még jelentőséggel bírhat.

IX.5. A vagyon felosztása

A törvény leszögezi, hogy az eljárás lefolytatásával járó költségek fedezete a hitelezői követeléseket is megelőzi. Ezt követően azonban a hitelezők kielégítése az elsődleges. Ennek során azonban nem a Cstv.-ben irányadó kielégítési szabályok érvényesülnek, hanem a kielégítés követelésarányos. A bejelentkezett hitelezők igényeit 100%-nak véve az abból 20%-kal rendelkező hitelező, a befolyt pénzeszemből is 20%-ra tarthat igényt. Ha hitelezők nem jelentkeztek, a vagyontárgy értékesítéséből befolyt összeg felosztása a volt tagok (részvényesek) között történik meg. ennek során a cégre vonatkozó anyagi jogban a cég megszűnésére előírt vagyonfelosztási szabályokat kell alkalmazni, kivéve, ha megszűnést megelőző, utolsó hatályos létesítő okirat ettől eltérő rendelkezéseket tartalmazott.

Sajátos rendelkezés, hogy a felosztás során nem kell minden volt tagot (részvényest) figyelembe venni, hanem csak azokat, akik ténylegesen igényt támasztottak. Ellenkező esetben a volt tagok örököseiknek felkutatása lehetetlen helyzetbe hozná a bíróságot. A polgári eljárás alapelve a kérelemre történő eljárás. Ha a volt tag vagy örököse a közzététel ellenére az eljárásba nem kapcsolódik be, úgy kell tekinteni, mint aki igényéről lemondott. A vagyontárgy értékesítését követően, illetve annak mellőzése esetén is, a vagyonrendező vagyonfelosztási javaslatot készít, amelynek során a már bemutatott kielégítési rendet köteles alkalmazni.

Igénybejelentés hiányában a vagyonrendezési eljárás során befolyt összeget bírói letétbe kell helyezni.

Ha a vagyonrendezési eljárás lefolytatása kötelező és a vagyontárgy értékesítése nem járt sikerrel, a vagyonrendező felmerült költségeinek és díjának megfizetése esetében a vagyontárgyat a jogosultnak természetben kell kiadni. Ha nincs igénybejelentő vagy a kérelmező természetben nem tart igényt a vagyontárgyra, az ingó vagyontárgy a Ptk. szabályai szerint uratlan vagyonnak minősül, ingatlan vagyontárgy esetében pedig az állam tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzését rendeli el a bíróság.

IX.6. A vagyonrendező díjazása

A vagyonrendező a közvetlenül felmerült költségei mellett 100 ezer Ft munkadíjra és járulékaira tarthat igényt. Ez a díj egy általány jellegű díj, amely egyes esetekben pl. az értékesítés mellőzése esetében hasznot jelenthet a vagyonrendezőként eljáró felszámolónak, más esetekben a munkájával arányban álló jövedelmet biztosít, kivételesen előfordulhat, hogy az értékesítéssel járó munka és a vagyonfelosztási javaslat elkészítése olyan bonyolult, amelyet nem teljesen fedez a törvényi munkadíj. Ilyenkor sincs azonban jogi lehetőség a munkadíj összegének bírói megváltoztatására.

Sajátos, a vagyonrendező érdekét védő szabály, hogy a vagyon értékesítésének mellőzése esetén a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartási bejegyzésére vagy más vagyontárgy birtokba adására csak akkor kerülhet sor, ha a kérelmezők a vagyonrendező bíróság által megállapított költségeit és munkadíját - amennyiben azok levonására nem került sor - megfizették.

IX.7. Az eljáró bíróság feladatai az eljárás befejezésekor

A bíróság a vagyonrendező által készített iratokat megvizsgálja, jóváhagyja és végzésében rendelkezik a még szükséges intézkedések megtételéről is. Pl. az értékesítés mellőzése esetében a bíróság végzése adja a kérelmezők tulajdonába a vagyontárgyat. A vagyontárgy természetbeni kiadására, illetve az ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre csak akkor kerülhet sor, ha igazolást nyer, hogy az eljárási költségek - ide értve a vagyonrendező díját is - megtérítésre kerültek. Ha több vagyontárgy értékesítése történik meg és csak az egyik vonatkozásában kérték a természetbeni kiadást, a költséget le kell vonni a befolyt összegből és a felek által előlegezett összeget vissza kell utalni.

Ha a vagyonrendezési eljárásra hivatalból kerül sor, annak ellenére, hogy a vagyontárgy értéke pl. előre láthatóan nem fedezte az eljárás költségeit, a befolyt összegből nem fedezhető költségeket az állam viseli. Erről a bíróságnak a végzésében értelemszerűen rendelkeznie kell.

IRODALOMJEGYZÉK

BERKESNÉ DANCS Mária: A felszámolási eljárások aktuális kérdései a Legfelsőbb Bíróság ítélkezési gyakorlatának tükrében (Budapest, 1998.)

BICZI Éva: A cégek átalakulása: az egyesülés (Cég és Jog, 3/2000. 5-8. o.)

BICZI Éva: A társaságok szétválása (Cég és Jog, 2/2000. 4-7. o.)

BÍRÓ György: A felszámoló jogi helyzete (Gazdaság és Jog, 11/1999. 3-7. o.)

CSŐKE Andrea (Szerk.): A csődtörvény magyarázata (KJK Kerszöv, Budapest, 2003.)

CSŐKE Andrea: A fizetéképtelenség újraszabályozása (Jogászggyűlés 2004. 313-329. o.)

GADÓ Gábor: A reorganizáció áll a csődtörvény módosításának középpontjában (Kereskedelmi Jogi Értesítő, 2/1993. 7-8. o.)

GADÓ Gábor: A társasági jog és a cégjog harmonizációja az EU jogával (Jogász vándorgyűlés, 20. 2004. 139-213. o.)

GADÓ Gábor: Javaslatok az új társasági törvény koncepciójához (Magyar Jog, 3/2004. 129-154. o.)

GÁL Judit: A gazdasági társaságok átalakulásának egyes kérdései (Gazdaság és Jog, 7-8/1999. 3-8. o.)

GÁL Judit – NÉMETH István – SZTANÓ Imre: A gazdasági társaságok átalakulásának kézikönyve (Agrocent, Budapest, 1994.)

GÁL Judit: A gazdasági társaságok átalakulásának új szabályai (HVG Orac, Budapest, 1999.)

GÁL Judit: A gazdasági társaságok jogutóddal, illetve jogutód nélküli megszűnésének vitás elvi kérdései (Gazdaság és Jog, 9/2003. 22-30. o.)

JUHÁSZ László: A magyar csődjog kézikönyve (Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2003.)

JUHÁSZ László: Csődjog. A csőd-, a felszámolás, a végelszámolás, a törlési eljárás és az önkormányzati adósságrendezési eljárás kérdései (Kódex, Pécs, 2002.)

KORÁNYI Mariann: A felszámolási eljárás és a csődeljárás összeütközése (Cég és Jog, 10/2001. 39-40. o.)

MISKOLCZI BODNÁR Péter: A felszámolási eljárás időbeni megindítása, mint hitelezővédelmi eszköz (Jogtudományi Közlöny, 10/1994. 391-397. o.)

MISKOLCZI BODNÁR Péter: Bevezetés a fizetéképtelenség jogába – Csődjogi jogszabályok (Unió, 2002.)

MISKOLCZI BODNÁR Péter – TÖRÖK Gábor: A magyar csődjog alapjai (HVG Orac, Budapest 2002.)

NAGY Adrienn: Az európai fizetéképtelenségi eljárás (Collega, 2/2005. 162-165. o.)

POLDAUF Enikő: A gazdasági társaságok jogutód nélküli megszűnése. A végelszámolási eljárás (Adó Per Számvitel, 7/2002. 38-41. o.)

REMÉNYIK Kálmán: Könyvvizsgálat a társaságok átalakulásánál (Gazdaság és Jog, 10/1999. 12-14. o.)

SÁRKÖZY Tamás (Szerk.): A társasági és a cégtörvény kommentárja 1-2. (HVG Orac, Budapest 2004.)

SÁRKÖZY Tamás: Az új Gt. közös rendelkezéseiről (Gazdaság és Jog, 3/2005. 9-13. o.)

SÁRKÖZY Tamás: Az új társasági és az új cégtörvény koncepciója (Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest 2004.)

TÓTH Mihály - TÖRÖK Gábor: A csőd és felszámolás alapvető polgári jogi, pénzügyi jogi és büntetőjogi kérdései (Jogász vándorgyűlés, 17. 2002. 119-168. o.)

TÖRÖK Gábor: Adalékok a csődjog elméleti alapjaihoz (Gazdaság és Jog, 3/1994. 14-17. o.)

TÖRÖK Gábor: A csődjog fejlődése (Rendszerváltozás gazdasági joga, 2005. 63-77. o.)

TÖRÖK Gábor: Csődtörvényről a tulajdonjog szempontjából (Polgári Jogi Kodifikáció, 4/2002. 29-35. o.)

VEZEKÉNYI Ursula: A cégek átalakulása, a kötelező átalakulás (Cég és Jog, 1/2000. 2-4. o.)